

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кваліфікаційна наукова праця на
правах рукопису

ДЕМСЬКИЙ НАЗАР ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 342.7:351.741(477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ
ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРОФІЛАКТИКИ
ПРАВОПОРУШЕНЬ**

081 «Право»

08 «Право»

Подається на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Н. В. Демський

Науковий керівник: **Назар Юрій Степанович** доктор юридичних наук,
професор

Львів - 2023

АНОТАЦІЯ

Демський Н. В. Адміністративно-правове регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2023.

Зміст анотації. У дисертації, використовуючи нормативно-правові акти, методи наукового пізнання та досягнення правничої науки, досліджено адміністративно-правове регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

Запропоновано превенцію правопорушень як одну з базових категорій у сфері функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції розглядати як комплексне поняття, в складі якого є профілактика (запобігання) правопорушень (включає широкий спектр заходів впливу і на причини та умови деліктів, і на осіб, схильних до правопорушень, і на суспільство загалом) та їх припинення (недопущення продовження правопорушення – у разі виявлення факту незакінченого правопорушення необхідним є запобігання продовженню протиправної поведінки, а також мінімізація шкідливих або небезпечних наслідків). Зважаючи на таку теоретичну конструкцію доцільним є внесення змін до окремих законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів. Зокрема, у п.1 ч. 1 Закону України «Про Національну поліцію» недоцільним є зазначення про те, що поліція здійснює і превентивну діяльність, і профілактичну діяльність, і що такі види діяльності спрямовані на запобігання вчиненню правопорушень. Оскільки профілактична діяльність (запобігання) є частиною превентивної діяльності варто цей пункт викласти у такій редакції: «1) здійснює превентивну діяльність». Запропоновано нову редакцію визначення

профілактичної та превентивної діяльності дільничних офіцерів поліції (далі – ДОП) і поліцейських офіцерів громад (далі – ПОГ), превентивного обліку.

Доведено, що підрозділи превентивної діяльності поліції як невід’ємна частина Національної поліції виконує значний обсяг завдань у сфері профілактики правопорушень, безпосередньо здійснюючи профілактичні заходи. Однак їх окремі повноваження мають й управлінський характер – організація та контроль за реалізацією певних заходів щодо профілактики правопорушень. Тому ці підрозділи можливо віднести до тих, що здійснюють безпосередню реалізацію заходів профілактики правопорушень з можливістю виконувати функції безпосереднього управління певними ділянками профілактичної діяльності.

Запропоновано взаємодію підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб’єктами профілактики правопорушень розглядати як соціально обумовлений управлінський процес, зміст якого полягає в узгодженій діяльності цих суб’єктів для досягнення спільної профілактичної мети – виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень для обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня. Ознаками такої взаємодії є: багатосуб’єктність, соціальна обумовленість їх діяльності, спільність мети – профілактика правопорушень для обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня, узгодженість діяльності.

Відзначено, що адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з іншими суб’єктами профілактики правопорушень включає як норми законів України, так і приписи підзаконних нормативно-правових актів. При цьому законодавчі норми мають загальний характер (вказують на необхідність підрозділам поліції взаємодіяти з іншими суб’єктами у профілактиці правопорушень) або визначають лише окремі аспекти взаємодії. Підзаконні нормативно-правові акти, хоча як і закони включають загальні норми щодо засадничого значення взаємодії, однак містять

й нормативно-закріплені форми, заходи, організаційні аспекти взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Це зумовлює доцільність поділу норм, що складають адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики деліктів, не лише за їх юридичною силою – на законодавчі та підзаконні, але й на норми, які спрямовані на закріплення значення і загальних засад такої взаємодії, та на норми, що безпосередньо регламентують правові механізми взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

Доведено, що реалізація принципу взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства як одного із визначальних у функціонуванні підрозділів превентивної діяльності Національної поліції базується на приписах як законодавчих, так і підзаконних нормативно-правових актів, а також враховує загальне спрямування концепції «Community policing». При цьому у нормативно-правових актах або лише вказується на необхідності дотримання цього принципу та закріплюються окремі форми та методи реалізації, або регламентується діяльність окремих підрозділів поліції щодо цього питання. Це зумовлює необхідність комплексного врегулювання реалізація принципу взаємодії поліції з населенням на рівні відомчого нормативно-правового акту, який би враховував не лише загальне спрямування концепції «Community policing», але й конкретні складові елементи цієї концепції, а також систематизував завдання, функції, компетенцію кожного із підрозділів поліції (передусім, підрозділів превентивної діяльності), залучених до реалізації цього принципу, визначив би основні механізми, форми та методи взаємодії.

Обґрунтовано, що для визначення системи принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень варто взяти до уваги принципи функціонування Національної поліції та їх вплив на діяльність досліджуваних підрозділів, а також принципи

профілактичної роботи та організації і здійснення управлінського процесу взаємодії суб'єктів. Принципами взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід вважати систему формально визначених (прямо чи опосередковано) основних засад (соціально-правових та управлінських ідей) узгодженої діяльності цих суб'єктів для досягнення ними спільної профілактичної мети – виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень для обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня.

Запропоновано принципи взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень класифікувати на загальні (верховенство права; законність; дотримання прав і свобод людини; публічність та прозорість; політична нейтральність) та спеціальні (плановість та системність; скоординованість; оптимальний розподіл повноважень суб'єктів взаємодії; оперативна маневреність). Відзначено, що система цих принципів взаємодії є основою для законної та ефективної організації і здійснення узгоджених заходів підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

Запропоновано формою взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень вважати зовнішній прояв (вираження) змісту узгодженої діяльності цих суб'єктів в конкретних діях з метою організації та реалізації профілактичних заходів. Доведено, що форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень доцільно поділяти на правові (нормотворчість, укладення адміністративних договорів, правозастосування) та організаційні (узгоджене планування профілактичних заходів, передусім, за допомогою координаційних нарад та участі у роботі координаційних органів, реалізація узгоджених профілактичних заходів, обмін інформацією, що має профілактичне значення та не спричиняє здійснення юридично значущих дій).

Відзначено, що підрозділи превентивної діяльності входять у структуру центрального органу управління поліції чи Головних управлінь Національної поліції (далі – ГУНП), і самостійно видавати спільні з іншими суб'єктами профілактики нормативно-правові акти та укладати адміністративні договори не можуть. Їх роль у нормотворчості та адміністративно-договірному процесі полягає, як правило, у підготовці відповідних проєктів, проведенні погоджувальної та консультативної роботи.

Обґрунтовано необхідність прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки, прийняття (укладення), виконання та проведення моніторингу регіональних і місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів)», в якій було б відображено форму та примірну структуру програми (договору), порядок ініціювання і підготовки проєкту програми (договору), його погодження, процедурні особливості прийняття програми та укладення договору, вимоги до виконання і проведення моніторингу виконання програми (договору).

Доведено доцільність участі поліцейських, які безпосередньо здійснюють профілактичні заходи на рівні територіальних громад – поліцейських офіцерів громади, дільничних інспекторів поліції, поліцейських підрозділів ювенальної превенції, поліцейських секторів реагування патрульної поліції в ініціювання і підготовці проєкту програми профілактики деліктів (адміністративного договору про взаємодію у сфері профілактики правопорушень) та запропоновано відповідні зміни до підзаконних нормативно-правових актів.

Доведено, що методами взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень є система прийомів, способів, інструментів та засобів, за допомогою яких забезпечується організація й реалізація узгоджених заходів з метою усунення причин та умов правопорушень, впливу на осіб, схильних до їх вчинення. Запропоновано методи взаємодії цих підрозділів з іншими суб'єктами профілактики правопорушень виокремити у такі групи – універсальні (переконання, примус, заохочення) та

спеціальні (ведення обліку, інформаційний метод, проведення спільних заходів, соціальний патронаж).

Ключові слова: взаємодія, підрозділи превентивної діяльності Національної поліції; адміністративно-правове регулювання; превенція; профілактика правопорушень; суб'єкти взаємодії; принципи взаємодії; форми та методи взаємодії.

SUMMARY

Demskyi N. V. Administrative and legal regulation of the interaction of preventive activity units of the National Police of Ukraine with other crime prevention subjects. – *Qualifying scientific work as a manuscript.*

The thesis for the degree of Doctor of Philosophy in speciality 081 – Law. Lviv State University of Internal Affairs. Lviv. 2023.

Annotation content. In the dissertation, using normative and legal acts, methods of cognition and achievements of jurisprudence, the administrative and legal regulation of the interaction of preventive activity units of the National Police of Ukraine with other crime prevention subjects is investigated.

The prevention of offences as one of the basic categories in the sphere of functioning of preventive activities units of the National Police is proposed to determine as a comprehensive concept, which includes the prevention (protection) of offences (concerning a wide range of measures to influence the causes and conditions of delicts, persons prone to offences and society in general) and their termination (preventing the continuation of the offence – in case of discovery of the fact of an uncompleted offence, it is necessary to prevent the continuation of illegal behaviour, as well as to minimize harmful or dangerous consequences). Considering such a theoretical construction, changing individual legislative and by-law normative legal acts is expedient. In particular, in clause 1, part 1 of the Law of Ukraine "On the National Police", it is inappropriate to indicate that the police carry out preventive and protective activities and that such activities aim to prevent the commission of offences. Since preventive activity (protection) is a part of protective activity, this point should

be worded as follows: "1) carries out preventive activity." A new version of the definition of preventive and protective activities of precinct police officers, preventive accounting and community police officers is suggested.

Preventive activity units, as an integral part of the National Police, are proven to perform a significant number of tasks in the field of crime prevention by directly implementing preventive measures. However, their separate powers also have an administrative nature – organization and control over implementing specific measures to prevent offences. Therefore, these subdivisions can be classified as those that carry out the direct implementation of crime prevention measures with the possibility of performing the direct management functions of some areas of preventive activities.

It is proposed to consider the interaction of units of preventive police activity with other crime prevention subjects as a socially determined management process, the content of which is the coordinated activity of these subjects to achieve a common preventive goal – identifying and eliminating the causes and conditions that contribute to the commission of offences to limit the number of delinquency manifestations to a safe, socially tolerant level. The features of such interaction are multi-subjectivity, the social conditioning of their activities, common goal – crime prevention to limit the number of manifestations of delinquency to a safe, socially tolerant level, and coherence of activities.

It is noted that the administrative and legal support for the interaction of the units of preventive activities of the National Police with other crime prevention subjects includes both the norms of the laws of Ukraine and the prescriptions of subordinate legal acts. At the same time, the legislative norms are general (indicate the need for police units to interact with other subjects in the prevention of crimes) or define only certain aspects of interaction. Sub-legal normative legal acts, like laws, include general norms regarding the fundamental importance of interaction. However, they also contain normatively established forms, measures, and organizational aspects of the interaction of preventive police activity units with other crime prevention subjects. It determines the expediency of dividing the norms that make up the

administrative and legal support for the interaction of preventive police activity units with other subjects of the prevention of delicts, not only by their legal force – into legislative and sub-legislative ones but also into norms aimed at consolidating the meaning and general principles of such interaction, and on the norms that directly regulate the legal mechanisms of interaction of preventive police activity units with other crime prevention subjects.

It is proven that the implementation of the principle of interaction between the police and the population based on partnership as one of the determining factors in the functioning of the preventive activities of the National Police is based on the prescriptions of both legislative and sub-legislative legal acts, and also takes into account the general direction of the concept of “Community policing”. At the same time, the normative legal acts either only indicate the need to comply with this principle and establish separate forms and methods of implementation, or regulate the activities of individual police units regarding this issue. This leads to the need for comprehensive regulation of the implementation of the principle of interaction between the police and the population at the level of a departmental normative legal act, which would take into account not only the general direction of the concept of “Community policing”, but also the specific constituent elements of this concept, as well as systematizing the tasks, functions, competence of each of the police units (primarily preventive activity units) involved in the implementation of this principle, and would define the main mechanisms, forms, and methods of interaction.

It is substantiated that to determine the system of principles for the interaction of units of preventive police activity with other subjects of crime prevention, it is necessary to take into account the principles of the functioning of the National Police and their influence on the activities of the studied units, as well as the principles of preventive work and the organization and implementation of the management process of the interaction between subjects. The principles of interaction between the police preventive activity units and other subjects of crime prevention should be considered a system of formally defined (directly or indirectly) basic principles (social-legal and

managerial ideas) of the coordinated activity of these subjects to achieve their common preventive goal – identifying and eliminating the causes and conditions that contribute to committing offenses to limit the number of manifestations of delinquency to a safe, socially tolerant level.

The principles of interaction between the units of the preventive activity of the police and other subjects of crime prevention are proposed to be classified into general (rule of law; legality; observance of human rights and freedoms; publicity and transparency; political neutrality) and special (planning and consistency; coordination; optimal distribution of powers of the subjects of interaction; operational maneuverability). It is noted that the system of these principles of interaction is the basis for the legal and effective organization and implementation of coordinated activities of the police preventive activity units with other subjects of crime prevention.

It is proposed to consider the external manifestation (expression) of the content of the coordinated activities of these subjects in specific actions to organize and implement preventive measures as a form of interaction between the units of the police preventive activity and other subjects of crime prevention. It has been proved that the forms of interaction between the police preventive activity units and other subjects of crime prevention should be divided into legal (rule-setting, the conclusion of administrative contracts, law enforcement) and organizational (coordinated planning of preventive measures, primarily through coordination meetings and participation in the work of coordinating bodies, implementation of agreed preventive measures, the exchange of information that has a preventive value and does not entail the implementation of legally significant actions).

It has been noted that the units of preventive activity are included in the structure of the central police authority or the Main Department of the National Police, and they cannot independently issue normative legal acts jointly with other subjects of prevention and conclude administrative contracts. Their role in the rule-making and

administrative-contractual process consists, as a rule, of the preparation of relevant projects, and the conduct of conciliation and advisory work.

The necessity of adopting a resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the Procedure for the preparation, adoption (conclusion), implementation and monitoring of regional and local law enforcement programs, administrative agreements (memorandums)”, which would reflect the form and approximate structure of the program (contract), the procedure initiation and preparation of a draft program (agreement), its approval, procedural features of the adoption of the program and the conclusion of an agreement, requirements for the implementation and monitoring of the operation of the program (agreement) is grounded.

The expediency of the participation of police officers who directly carry out preventive measures at the level of territorial communities – community police officers, district police inspectors, police units of juvenile prevention, and police response sectors of the patrol police in the initiation and preparation of the project of the crime prevention program (administrative agreement on cooperation in the field of crime prevention) has been proven and corresponding changes to subordinate legal acts have been proposed.

It has been proven that the methods of interaction of units of preventive police activity with other subjects of crime prevention are a system of methods, tools, and means, through which the organization and implementation of agreed measures are ensured to eliminate the causes and conditions of crimes, influence on persons prone to committing them. It is proposed to separate the methods of interaction of these units with other subjects of crime prevention into the following groups: universal (persuasion, coercion, encouragement) and special (recordkeeping, information method, joint activities, police supervision, social patronage).

Keywords: interaction, units of preventive activity of the National Police; administrative and legal regulation; prevention; crime prevention; subjects of interaction; principles of interaction; forms and methods of interaction.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Демський Н. В. Організаційні форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України та інших суб'єктів профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 129–132. URL : http://lsej.org.ua/5_2020/30.pdf.

2. Демський Н. В. Реалізація підрозділами превентивної діяльності Національної поліції принципу взаємодії з населенням у сфері профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 359–362. URL : http://lsej.org.ua/4_2023/87.pdf.

3. Демський Н. В. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 4. С. 68–72.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Демський Н. В. Концепція «Community Policing» у діяльності підрозділів превентивної діяльності поліції як управлінська основа взаємодії у забезпеченні безпеки громад. *Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави* : матеріали круглого столу (12 травня 2023). Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 127-129.

2. Демський Н. В. Взаємодія підрозділів превентивної діяльності поліції з населенням у сфері профілактики правопорушень. *Державна політика щодо протидії торгівлі людьми і незаконній міграції: Україна та світ* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (9 червня 2023). Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 72-75.

ЗМІСТ

ВСТУП	15
РОЗДІЛ 1. ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	23
1.1. Підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України як суб'єкти системи профілактики правопорушень.....	23
1.2. Взаємодія підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень та її адміністративно-правове забезпечення.....	48
Висновки до розділу 1.....	69
РОЗДІЛ 2. ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ СИСТЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ	72
2.1. Взаємодія з населенням на засадах партнерства як базовий принцип функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України.....	72
2.2. Система принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.....	93
Висновки до розділу 2.....	119
РОЗДІЛ 3. ФОРМИ І МЕТОДИ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ	122
3.1. Правові форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.....	122

3.2. Організаційні форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.....	149
3.3. Методи взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.....	165
Висновки до розділу 3.....	187
ВИСНОВКИ	190
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	197
ДОДАТКИ	229

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Відбиття Україною збройної агресії російської федерації актуалізує питання ефективності механізму узгодженої діяльності усіх суб'єктів сектору безпеки та оборони. Налагодження взаємодії цих суб'єктів було та залишається важливим завданням як організаційного, так і нормативно-правового забезпечення функціонування системи протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам національній безпеці. Зокрема, серед основних пріоритетів реформування органів правопорядку у Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки (схвалений указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023) [1] визначено покращення взаємодії цих органів між собою та зі складовими сектору безпеки і оборони. Крім того, важливість узгодженої діяльності у сучасних умовах підтверджується й прийняттям останнім часом низки нормативно-правових актів, що регламентують взаємодію у цій сфері. Як приклад, лише з початку 2023 року були затверджені Інструкція з організації взаємодії Експертної служби МВС із територіальним органом з надання сервісних послуг МВС (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17 січня 2023 року № 12) [2], Порядок електронної інформаційної взаємодії між Міністерством оборони України та Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 10 січня 2023 року № 14/18) [3] та інші.

Проблеми протидії деліктності як однієї із загроз безпеці держави також не залишилися поза увагою як у контексті взаємодії відповідних державних органів, так і щодо належної організації профілактичної роботи окремих суб'єктів. У Порядку інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, та електронною системою закупівель (наказ Національного агентства з питань запобігання корупції та Міністерства економіки України від 18 січня 2023 року

№ 13/23/395) [4] визначено механізм здійснення інформаційної взаємодії з метою проведення автоматичної перевірки відсутності підстав для відхилення тендерної пропозиції учасника процедури закупівлі, в Порядку електронної інформаційної взаємодії Бюро економічної безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України (наказ Бюро економічної безпеки та Міністерства внутрішніх справ України від 22 листопада 2022 року № 342/760) [5] закріплено механізм електронної інформаційної взаємодії цих суб'єктів під час обміну інформацією для здійснення ними повноважень, у тому числі й щодо протидії злочинності, а Порядок організації взаємодії Державної прикордонної служби України та Національної поліції України під час забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15 листопада 2022 року № 740) [6] визначив механізм організації взаємодії Державної прикордонної служби України та Національної поліції України під час забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму в умовах виникнення порушень публічної безпеки і порядку, прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави з метою запобігання протиправній діяльності в прикордонній смузі та контрольованих прикордонних районах та припинення такої діяльності.

В останньому випадку основними суб'єктами реалізації заходів взаємодії задля профілактики правопорушень будуть дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громад. Інші представники підрозділів превентивної діяльності також беруть активну участь в організації та здійсненні профілактичних заходів у взаємодії з територіальною громадою, правоохоронними органами, місцевими органами публічної влади. Відповідна діяльність повинна бути належним чином урегульована системою норм права, для створення якої важливим є наукові дослідження теоретичних та практичних

аспектів взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

Ступінь розробленості теми дослідження. Проблеми функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції, у тому числі й у сфері профілактики правопорушень, окремі механізми їх взаємодії з іншими підрозділами поліції, органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськістю були предметом наукових досліджень: О. І. Беспалової, М. М. Бліхар, С. В. Васюк, І. О. Волокітенка, О. В. Джафарової, О. М. Джужі, М. В. Коваліва, Я. М. Когута, Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, Т. М. Кравцової, О. М. Кройтора, О. В. Кузьменко, Я. О. Лакійчук, І. О. Личенко, С. В. Медведенка, О. М. Мердової, Т. Я. Назар, Ю. С. Назара, О. І. Остапенка, О. О. Панової, Д. В. Приймаченка, В. І. Фелика, Ю. А. Хатнюка, Х. П. Ярмакі та інших науковців.

Водночас, проблематика адміністративно-правового регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень ще не була предметом окремого комплексного дослідження, що засвідчує актуальність обраної теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконане у відповідності до положень Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р, а також у контексті наукових досліджень Львівського державного університету внутрішніх справ за напрямом «Проблеми правового регулювання публічного управління у сфері правоохоронної діяльності» (на 2019–2022 роки – номер державної реєстрації 0119U001743, на 2022–2027 роки – номер державної реєстрації 0122U200304).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексний аналіз адміністративно-правового регулювання взаємодії

підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, розробка рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства і профілактичної роботи цих суб'єктів. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- визначити співвідношення понять «превенція правопорушень» та «профілактика правопорушень»;
- охарактеризувати систему суб'єктів профілактики правопорушень та значення їх взаємодії;
- проаналізувати адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України як суб'єктів взаємодії у системі профілактики;
- визначити та розкрити зміст принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень;
- розкрити зміст взаємодії з населенням на засадах партнерства як базового принципу функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України;
- проаналізувати правові та організаційні форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень;
- розкрити зміст та здійснити класифікацію методів взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень;
- запропонувати напрями підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають під час організації та здійснення профілактики правопорушень.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

Методи дослідження. У процесі дисертаційного дослідження було використано загальнонаукові та спеціальні методи. З-поміж загальнонаукових використано діалектичний та історичний методи – для розкриття розвитку концепції та сутності системи профілактики правопорушень, принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2). Системний підхід, методи структурного і функціонального аналізу було застосовано для дослідження поняття та ознак взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, форм і методів взаємодії цих суб'єктів (підрозділи 1.2, 3.1, 3.2, 3.3). У роботі також використано спеціально-юридичні методи: формально-нормативний (підрозділи 1.2, 2.1, 3.1), порівняльно-правовий аналіз (підрозділи 2.1), доктринальне тлумачення правових норм та узагальнення юридичної практики (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1).

Нормативно-правовим підґрунтям дисертації є Конституція України, законодавчі та підзаконні акти, норми яких здійснюють адміністративно-правове регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Емпіричну базу дослідження становлять результати опитування 142 поліцейських підрозділів превентивної діяльності поліції, офіційні документи, матеріали судової практики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній правовій науці монографічним дослідженням адміністративно-правового регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики

правопорушень. У роботі на основі проведеного дослідження сформульовано низку нових положень, висновків і пропозицій, а саме:

уперше:

– запропоновано взаємодію підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень розглядати як соціально обумовлений управлінський процес, зміст якого полягає в узгодженій діяльності цих суб'єктів для досягнення спільної профілактичної мети – виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень для обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня;

– обґрунтовано доцільність принципи взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень класифікувати на загальні (верховенство права; законність; дотримання прав і свобод людини; публічність та прозорість; політична нейтральність) та спеціальні (плановість та системність; скоординованість; оптимальний розподіл повноважень суб'єктів взаємодії; оперативна маневреність);

– доведено доцільність участі поліцейських, які безпосередньо здійснюють профілактичні заходи на рівні територіальних громад – поліцейських офіцерів громади, дільничних інспекторів поліції, поліцейських підрозділів ювенальної превенції, поліцейських секторів реагування патрульної поліції в ініціюванні і підготовці проєкту програми профілактики деліктів (адміністративного договору про взаємодію у сфері профілактики правопорушень);

удосконалено:

– науково-теоретичні підходи щодо місця підрозділів превентивної діяльності поліції у системі суб'єктів профілактики правопорушень;

– пропозиції щодо покращення адміністративно-правового забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами

профілактики правопорушень шляхом внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію» та підзаконних нормативно-правових актів;

- наукові погляди щодо понять превенція, форми взаємодії, принципи взаємодії;

- пропозиції щодо нормативно-правового закріплення порядку підготовки, прийняття (укладення), виконання та проведення моніторингу регіональних і місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів);

отримали подальший розвиток:

- наукові підходи щодо особливостей реалізації принципу взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства;

- пропозиції щодо поділу на групи форм і методів взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень;

- положення про зміст та поділ на групи адміністративно-правового забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення, висновки та пропозиції можна використовувати у:

- правотворчості – з метою вдосконалення законодавства шляхом внесення змін до законів та підзаконних актів, на підставі яких здійснюється адміністративно-правове регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень;

- науково-дослідній роботі – для поглиблення подальших наукових досліджень проблем адміністративно-правового регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень;

– освітньому процесі – для вдосконалення викладання навчальних дисциплін у закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців за спеціальностями «Право» та «Правоохоронна діяльність» (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 16.06.2023 р. № 58);

– правозастосуванні – для вдосконалення практичної діяльності поліцейських підрозділів превенції у профілактиці правопорушень (акт впровадження Департаменту патрульної поліції Національної поліції України від 14.06.2023 р. № 10456/41/44/01-2023).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним дослідженням. Висновки, пропозиції і рекомендації, зокрема, що характеризують наукову новизну, одержані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертації обговорено на засіданнях кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Львівського державного університету внутрішніх справ та отримали позитивний відгук. Окремі результати дослідження були оприлюднені в доповідях на науково-практичних заходах, а саме на: Міжнародній науково-практичній конференції «Державна політика щодо протидії торгівлі людьми і незаконній міграції: Україна та світ» (м. Львів, 12 червня 2023 р.), круглому столі «Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави» (м. Львів, 12 травня 2023 р.) та інших.

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено у 5 одноосібних публікаціях, із яких три статті – у наукових фахових виданнях України; дві публікації – у збірниках наукових праць

РОЗДІЛ 1. ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1.1. Підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України як суб'єкти системи профілактики правопорушень

У наукових дослідженнях наголошується на необхідності в умовах воєнного стану швидкого та обґрунтованого вжиття заходів щодо підвищення якості та ефективності профілактичної роботи, покращення взаємодії правоохоронних структур з іншими суб'єктами профілактики. Пріоритетними заходами та напрямками, які покращать превентивну діяльність під час війни та у повоєнний час пропонують вважати:

- розроблення концептуальних засад здійснення профілактичної діяльності, в яких окремо визначити принципи, завдання та напрями такої діяльності на період воєнного часу та післявоєнного відновлення безпеки і порядку в державі;

- удосконалення механізму взаємодії органів поліції з іншими органами публічної влади, а також громадськістю в умовах воєнного часу. Особливо важливо звернути увагу на взаємодію поліцейських з органами місцевої влади під час виконання ними завдань і функцій на деокупованих територіях;

- посилення профілактичної роботи із криміналітетом і маргіналізованими верствами населення. Представники злочинного світу є одним із важелів, за допомогою яких російська влада наймається розхитувати порядок у країні, який і без того перебуває під величезним тиском обставин. Також не можна забувати про те, що в багатьох ситуаціях саме представники

маргіналізованих груп погоджувалися на співпрацю із спецслужбами та військовими росії;

- посилення профілактики насильства в сім'ї, адже зараз ця проблема дещо відійшла на другий план, однак не лише не втратила своєї актуальності, а й навіть загострилася, що є цілком зрозумілим в умовах війни і того тиску, що вона завдає на психологічний і психічний стани людини. Особливо важливим тут є питання реагування поліцією на випадки насильства в сім'ї на територіях ведення активних бойових дій;

- активізація роботи із профілактики дитячої бездоглядності і безпритульності. Обов'язок органів влади, зокрема поліції, забезпечити захист дитинства від жахів війни, не допустити втягування дітей у різного роду небезпечні та злочинні схеми, зокрема ті, що створюються та функціонують в інтересах країни-агресора [7, с. 140-141];

- посилення профілактичної роботи та зміна підходів до визначення дітей, які потребують посиленої уваги у зв'язку із зміною місця проживання, змінами умов проживання, спричиненими війною, облік тих, хто потрапив під негативний вплив осіб з неправомірною поведінкою на територіях де ведуться бойові дії [8, с. 410, 411].

Серед суб'єктів, для яких профілактика протиправних діянь як основне завдання реалізовується у багатьох випадках саме за допомогою взаємодії з іншими суб'єктами – територіальною громадою, правоохоронними органами, місцевими органами публічної влади, виокремлюються підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України. Що своєю чергою актуалізує питання належного адміністративно-правового закріплення на підставі наукових досліджень взаємодії підрозділів превентивної діяльності з іншими суб'єктами профілактики правопорушень [9, с. 68].

Для розкриття теми дисертаційної роботи слід використати системний підхід, який дозволить дослідити функціонування підрозділів превентивної діяльності поліції у сфері профілактики правопорушень як елемента відповідної

динамічної системи, який знаходиться у певних організаційних (організаційно-правових) відносинах як із зовнішнім середовищем, так і з іншими елементами всередині системи. Загалом, розглядаючи ті чи інші проблеми профілактики правопорушень, більшість науковців наголошують на її системних характеристиках. Так, Л. О. Махова та А. О. Виприцький відзначають, що загальносоціальну профілактику правопорушень можна визначити саме як систему соціально-економічних, суспільно-політичних, організаційних, правових і виховних заходів, спрямованих на виявлення й усунення або нейтралізацію причин правопорушень та умов, що сприяють їх учиненню, формуванню правомірної поведінки громадян [10, с. 145], В. О. Заросило та В. В. Заросило вважають, що системна характеристика профілактики передбачає її комплексність, взаємодію усіх форм і методів, їх скоординованість, що досягається шляхом її планування, а також шляхом розробки організаційних заходів щодо координації профілактичної діяльності в цілому [11, с. 70], а С. Г. Поволоцька акцентує на необхідності дослідження профілактики правопорушень як узгодженої та скоординованої соціально-управлінської діяльності уповноважених на це суб'єктів, спрямованої на виявлення, усунення (нейтралізацію) причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень, боротьбу з іншими антигромадськими вчинками, формування правомірної поведінки громадян і посадових осіб [12, с. 17].

Системний підхід до аналізу профілактичної роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції передбачає не лише виокремлення його відносин з іншими суб'єктами системи, але й чіткості вихідних положень, на яких базуватиметься дослідження. У контексті дисертаційної роботи необхідним є проаналізувати доцільність використання та співвідношення таких понять як «профілактика», «превенція», «запобігання», «попередження».

У нормативно-правових актах використовуються усі зазначені терміни. При цьому в окремих з них – одночасно і без встановлення їх співвідношення. У Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і

державного кордону» вживається терміни «профілактика» та «запобігання», в підзаконних нормативно-правових актах, прийнятих на виконання цього закону – ще й «превенція». У статті 1 цього закону визначено, що громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому цим законом порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень. На запобіганні адміністративним і кримінальним правопорушенням наголошується у переліку основних завдань громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону у сфері охорони громадського порядку – п. 1 ч. 1 ст. 9 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», однак уже у наступному пункті цієї статті – коли йдеться про завдання у сфері охорони державного кордону – вказується на участь громадських формувань у заходах Державної прикордонної служби України з профілактики порушень або спроб порушення державного кордону і режиму в пунктах пропуску через державний кордон, незаконного переміщення через державний кордон вантажів, предметів, матеріалів та іншого майна (п. 2 ч. 1 ст. 9) [13]. У Порядку організації і проведення правової та спеціальної підготовки членів громадських формувань з охорони громадського порядку (затверджений наказом МВС України від 09 березня 2023 року № 172) правова підготовка членів громадських формувань передбачає ознайомлення з нормативно-правовими актами, які регламентують проведення превентивної роботи з особами, схильними до вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень (пп. 1 п. 4), а спеціальна підготовка передбачає вивчення основних завдань громадських формувань та способів надання допомоги органам Національної поліції України в забезпеченні охорони громадського

(публічного) порядку і безпеки, запобігання адміністративним і кримінальним правопорушенням (пп. 1 п. 4) [14].

У Законі України «Про Національну поліцію» законодавець вказав, що поліція здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень (п. 1 ч. 1 ст. 23), вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей (п. 17 ч. 1 ст. 23), а керівники територіальних органів поліції зобов'язані регулярно оприлюднювати статистичні та аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційних веб-порталах органів, які вони очолюють (ч. 3 ст. 86), а також систематично інформувати громадськість про заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень (ч. 2 ст. 88) [15]. На виконання норм цього закону було прийнято низку підзаконних нормативно-правових актів, серед яких й ті, що безпосередньо регулюють функціонування підрозділів превентивної діяльності поліції, в яких також використано різні терміни. При цьому таке використання не тільки невиправдане з точки зору чіткості нормативно-правових конструкцій (це стосується не лише підзаконних правових актів, але й вище наведених законів), але й, на нашу думку, не відповідає приписам Закону України «Про Національну поліцію». Відповідно до Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад (затверджена наказом МВС України від 28 липня 2017 року № 650) превентивна (профілактична) діяльність дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад – заходи, що застосовуються цими поліцейськими у межах компетенції, спрямовані на запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, перевірку дотримання обмежень, установлених законодавством щодо осіб, які перебувають на профілактичному обліку, здійснення поліцейського піклування, а превентивний (профілактичний) облік – комплекс організаційно-практичних заходів у діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад із запобігання, фіксації та припинення

правопорушень, контролю за поведінкою осіб із метою недопущення повторного вчинення ними правопорушень, дотриманням установлених законодавством тимчасових обмежень та виконанням покладених зобов'язань [16]. Тобто у цьому наказі профілактика та превенція вжито як синоніми, що можуть замінити один одного. А в п. 1 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» відзначено, що поліція здійснює превентивну та профілактичну діяльність – тобто за логікою законодавця це різні види діяльності (хоча й спрямовані на запобігання вчиненню правопорушень). Причинами такого роду неузгодженостей та помилок, не в останню чергу є відсутність єдиної точки зору серед науковців щодо співвідношення та змісту досліджуваних понять.

У наукових працях останніх років використовуються усі перелічені терміни незалежно від галузевої приналежності цих праць. Однак, щодо правопорушень поняття «запобігання» застосовують переважно у кримінально-правових та кримінологічних дослідженнях (Карелін В. В. «Становлення Бюро економічної безпеки України як суб'єкта запобігання кримінальним правопорушенням у фінансовій сфері» (2022) [17], Кибиш І. В. «Запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із використанням криптовалюти» (2022) [18]), «попередження» – однаковою мірою у працях представників різних деліктологічних наук (Гузела М. «Попередження кримінальних правопорушень щодо суб'єктів кримінального провадження: міжнародне законодавче закріплення та досвід окремих держав» (2022) [19], Пінчук Ю. К. «Соціально-правові аспекти формування системи попередження правопорушень серед неповнолітніх» (2021) [20]), а «профілактика» – в адміністративно-правових, у тому числі й дослідженнях адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції (Комарницька І. І. «Адміністративне право у профілактиці правопорушень у податковій сфері» (2022) [21], Кройтор О. М. «Завдання патрульної поліції для профілактики правопорушень» [22], Шевяков М. О. «Національна поліція України як суб'єкт профілактики адміністративних правопорушень у сфері громадського порядку та громадської безпеки» [23]).

Такий розподіл базується на переважаючих в окремих деліктологічних науках поглядах, сформованих в українській юриспруденції у 1990-х – 2010-х роках. В адміністративній деліктології О.І. Остапенком [24], Д. П. Каляяновим [25], Ю.С. Назаром [26], І.О. Личенко [27], М.В. Ковалівим [28] та іншими науковцями був прийнятий підхід щодо використання поняття «профілактика адміністративних правопорушень» як складової соціальної профілактики правопорушень. Це дозволило застосувати системний підхід щодо комплексного впливу заходів профілактики (адміністративно-правової чи іншої) на причини та умови як адміністративних правопорушень, так і злочинів, так й інших деліктів. При цьому велись й певні дискусії щодо співвідношення понять «профілактика», «попередження», «запобігання» адміністративним правопорушенням [29, с. 31; 30, с. 118].

У кримінологічній науці, як відзначає М. В. Лошицький, склалися три основні підходи до розв'язання проблеми співвідношення цих понять [31, с. 35]. Домінуючою на сьогодні є точка зору, згідно якої родовим, більш широким поняттям слід вважати «попередження», що включає в себе всі інші напрями та види соціальної діяльності, що прямо чи опосередковано впливають на стан злочинності, а поняття «попередження» та «профілактика» слід розглядати як ціле та частину (або ж вид і рід). Друга група науковців вважає, що більш загальним поняттям є «профілактика», зважаючи на те, що на відміну від «попередження», термін «профілактика», виходячи з його дослівного трактування, можна застосовувати не лише щодо окремих злочинів, але й щодо злочинності взагалі. Не менш поширеною в кримінології на сьогодні залишається є й третя точка зору, згідно якої базовим поняттям, що охоплює всі форми та заходи превентивного характеру, є «запобігання». Оскільки саме цей термін є правильним перекладом терміну «предупреждение», на що звернуто увагу в Концепції розвитку кримінологічної науки в Україні на початку ХХІ століття, усі інші суміжні категорії визначаються через термін «запобігання», в ст. 34 Конституції вживається саме цей термін. Однак, наділення терміну

«запобігання» таким широким змістом суперечить його буквальному розумінню як сукупності заходів, спрямованих на попередження не потенційних (уявних), а наявних негативних явищ. Саме тому, в науковій літературі на сьогодні домінуючим залишається більш вузьке розуміння сутності запобігання, як однієї із складових (стадій) попереджувальної чи профілактичної роботи [31, с. 35-37].

Протягом усього періоду дискусій щодо співвідношення досліджуваних понять існувала й точка зору щодо можливості використовувати ці поняття як однопорядкові, взаємозамінні, і в кінцевому результаті тотожні. Оскільки, розглядаючи терміни «попередження», «профілактика», «запобігання» в їх широкому значенні, то усі вони співпадають тією або іншою мірою, оскільки вимагають, у кінцевому підсумку, вжиття таких заходів, які попереджають дії, що шкодять суспільству, і усувають причини, що їх породжують, та умови, що їм сприяють [32, с. 115]. Так вони розуміються в тлумачних і перекладних словниках [33, том 1, с. 718; 33, том 2, с. 796; 33, том 3, с. 62]. Приклади щодо тотожного використання цих термінів у нормативно-правових актах були наведені вище. Крім того, термінологічна єдність сприятиме й однозначності використання норм під час як нормотворення, так і правозастосування. На нашу думку, слід підтримати позицію авторів, які пропонують використовувати ці терміни як взаємозамінні [34, с. 136–141; 12, с. 14; 35, с. 61; 36, с. 167; 37, с. 12; 38, с. 33; 39, с. 10], із врахуванням такого.

Перевага у дисертаційній роботі надаватиметься поняттю «профілактика», що зумовлено, по-перше, домінуючим в юриспруденції більш вузьким розумінням сутності запобігання (як однієї із складових (стадій) профілактичної роботи); по-друге, аргументацією щодо доцільності зменшення (а в перспективі повної відмови) вживання поняття «попередження»; по-третє, переважаючим використанням в адміністративно-правових дослідженнях поняття «профілактика», а також «поширеністю його використання в різних галузевих науках юриспруденції» [40, с. 31].

Що ж до аргументації щодо доцільності зменшення вживання поняття

«попередження», то, як відзначає Ю. Д. Батан, поняття «попередження» має загальнономовне тлумачення – «сповіщення про щось», а не «запобігання». Його використання в українській правничій науці зумовлено, передусім, домінуючим впливом російськомовної термінології, відповідно до якої російське «предупреждение» означає й запобігання. Крім того, слід враховувати під час вживання правових термінів й принцип «одне поняття – одне значення» (принаймні за можливості заміни синонімом) [41, с. 14, 15]. А в українській правничій термінології, яка стосується діяльності правоохоронних структур, поняття «попередження» ще використовується у загальнономовному тлумаченні (відповідно до ст. 43 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, попередження може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей – через гучномовні установки, підсилювачі звуку) та як вид заходу юридичної відповідальності (відповідно до ст. 26 КУпАП попередження як захід адміністративного стягнення вноситься в письмовій формі чи у передбачених законом випадках фіксується іншим установленим способом, відповідно до ч. 4 ст. 18 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» до членів громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, які несумлінно ставляться до виконання своїх обов'язків, можуть застосовуватися за рішенням загальних зборів або керівного виконавчого органу цього об'єднання стягнення у вигляді попередження).

У дослідженні функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції зміст поняття «превенція» є важливим як для теоретичної, так і практичної складової, адже, як відзначають М. В. Ковалів та Л. Гулак юридична превенція детермінована потребами суспільства та держави в стабільності, безпеці та розвитку [42, с. 191]. Превенція, превентивна діяльність, превентивні заходи останнім часом усе частіше стають предметом наукових досліджень [7; 43; 44; 45; 46; 47; 48] та нормотворчого процесу [1; 49; 50]. Як й

інші розглянуті поняття превенція у перекладі означає – випереджувати, запобігати, при цьому, як відзначає Я. О. Лакійчук, у словниковій літературі превенція тлумачиться як: попередження або дії попереджувального характеру; запобігання чому-небудь, попередження чогось; сукупність заходів направлених на усунення причин для здійснення правопорушень (злочинів); міри профілактичного та попереджувального характеру здійснювані з метою запобігання правопорушенням [51, с. 44-45] тощо. На її думку поняття «профілактика», «запобігання» та «попередження» як різні поняття у своїй сукупності складають зміст категорії «превенція», яку авторка пропонує розглядати як комплексну діяльність уповноважених державних органів, яка передбачає застосування спеціальних заходів направлених на попередження та запобігання порушень суспільних відносин в різних галузях життєдіяльності соціуму, а також їх профілактику, тобто, усуненням негативних явищ процесів та інших детермінантів (наприклад, виправлення нормативно-правових колізій, підвищення рівня правосвідомості суспільства тощо), які породжують правопорушення та сприяють їх скоєнню [51, с. 2, 50].

Не погоджуючись із критеріями щодо розмежування понять «попередження», «запобігання» та «профілактика» (попередження і запобігання мають на меті відвернення настання якихось негативних моментів, при цьому попередження є категорією абстрактною та включає в себе стратегічні, орієнтовані на довготривалу перспективу заходи, а запобігання – відрізняється більшим ступенем конкретики і включає заходи тактичні. Профілактика слугує для закріплення надбань попередження та запобігання, тобто, використовується для ліквідації умов за яких відповідні негативні моменти загалом можуть існувати [51, с. 50] – розрізнення категорій за критерієм стратегічного чи тактичного планування не підтверджений ні теорією, ні практикою превентивної діяльності, а профілактика включає не лише ліквідацію умов), слід підтримати думку щодо комплексності та структурованості (наявності внутрішньої структури) превенції як правової категорії.

На нашу думку, превенція (превентивна діяльність) складається з профілактики (запобігання) правопорушень та їх припинення. Схожі думки були висловлені у дослідженнях Ю. Д. Батана [52], М. В. Коваліва, Л. С. Гулак [42, с. 193-194]. При цьому сутністю профілактики пропонують вважати лише подолання умов та причин об'єкта профілактики (у кримінології – злочинності; у загальнотеоретичній юриспруденції – правопорушуваності (делінквентності), соціальних конфліктів) [41, с. 15]. Профілактика за своїм змістом значно ширша категорія – вона передбачає не лише мінімізацію (обмеження дії) причин та умов, але й вплив на конкретних осіб, схильних до протиправної поведінки (робота з особами, які перебувають на профілактичному обліку, адміністративний нагляд тощо), спрямована як на причинно-умовний комплекс деліктності, так і на самі антисуспільні явища (у тому числі й деліктність). Як підкреслює О. І. Остапенко, в контексті адміністративно-деліктологічного дослідження поняття профілактики правопорушень є багатоаспектним і комплексним, а за його допомогою визначається механізм адміністративно-правового регулювання, основним призначенням якого є захист соціальних цінностей, справедливості, визначення форм і методів впливу на членів суспільства, які схильні до вчинення адміністративних правопорушень [24, с. 55]. Т. М. Кравцова, пропонуючи визначення профілактичної діяльності поліції ювенальної превенції як врегульовану нормами права діяльність із розроблення та практичної реалізації науково обґрунтованої системи правових, організаційних і виховних заходів загального та індивідуального профілактичного впливу, спрямованих на недопущення виникнення загальних причин девіантної поведінки у дитячому середовищі, своєчасне виявлення осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку, від яких із високою ймовірністю можна очікувати вчинення злочинів та інших правопорушень, вжиття заходів щодо позитивної корекції їхньої поведінки, а також нейтралізації криміногенних факторів оточуючого середовища, яке формує особистість дитини (сім'я, друзі, знайомі), з метою попередження вчинення дитиною адміністративних і

кримінальних правопорушень, відзначає, що запропоноване визначення має комплексний характер і дозволяє отримати максимально повне уявлення про особливості профілактики як правової форми діяльності підрозділів поліції ювенальної превенції [53, с. 372]. Щодо профілактики кримінальних правопорушень також наголошується на недоцільності обмежуватися лише впливом на причини та умови. О. М. Джужа відзначає, що практика протидії злочинності свідчить, що при визначенні поняття «профілактика злочинів» потрібно виходити з економічних, соціально-політичних, моральних, психологічних, правових та інших, більш широких пропозицій. Такий підхід дає можливість сформулювати це поняття у широкому розумінні, що містить у собі різні заходи державних органів і громадських організацій [54, с. 12].

Що ж до віднесення припинення правопорушення до структури превенції, то слід погодитися з аргументами науковців. Припинення передбачає недопущення продовження правопорушення (у разі виявлення факту незакінченого правопорушення необхідним є запобігання продовженню протиправної поведінки) й принаймні мінімізацію шкідливих або небезпечних наслідків. Припинення є складовою превенції не лише через недопущення більш негативних наслідків у конкретній правовій ситуації, а й з метою превенції таких порушень або інших конфліктів у майбутньому [41, с. 15].

Наявність у складі превенції профілактики правопорушень та їх припинення підтверджується й аналізом повноважень підрозділів превентивної діяльності Національної поліції. Наприклад, в Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад серед основних напрямів діяльності ДОП та ПОГ зазначено і здійснення заходів профілактики – виявлення причин та умов, що призводять до вчинення кримінальних та (або) адміністративних правопорушень, ужиття у межах компетенції заходів для їх усунення (пп. 2 п. 2 Інструкції), і здійснення заходів припинення – своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події (пп. 4 п. 2 Інструкції).

Таким чином, превенцію правопорушень як одну з базових категорій у сфері функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції слід розглядати як комплексне поняття, в складі якого є профілактика (запобігання) правопорушень (включає широкий спектр заходів впливу і на причини та умови деліктів, і на осіб, схильних до правопорушень, і на суспільство загалом) та їх припинення. Зважаючи на таку теоретичну конструкцію необхідним є внесення змін до окремих законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів. Зокрема, у п.1 ч. 1 Закону України «Про Національну поліцію» недоцільним є зазначення про те, що поліція здійснює і превентивну діяльність, і профілактичну діяльність, і що такі види діяльності спрямовані на запобігання вчиненню правопорушень. Оскільки профілактична діяльність (запобігання) є частиною превентивної діяльності варто цей пункт викласти у такій редакції: «1) здійснює превентивну діяльність».

Терміни, які закріплені в п. 2 розділу I Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад слід визначити так:

- профілактична діяльність дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад – заходи, що застосовуються цими поліцейськими у межах компетенції, спрямовані на запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, виявленню та усуненню причин і умов цих правопорушень, перевірку дотримання обмежень, установлених законодавством щодо осіб, які перебувають на профілактичному обліку,

- превентивна діяльність дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад – це діяльність цих поліцейських щодо профілактики та припинення кримінальних та інших правопорушень, а також щодо застосування превентивних поліцейських заходів;

- превентивний облік – комплекс організаційно-практичних заходів у діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад із запобігання, фіксації та припинення правопорушень, контролю за поведінкою

осіб із метою недопущення повторного вчинення ними правопорушень, дотриманням установлених законодавством тимчасових обмежень та виконанням покладених зобов'язань.

Концепція комплексності превенції дозволяє розглядати профілактику правопорушень як елемент системи превентивної діяльності. Разом з тим і профілактика деліктів характеризується системними та комплексними ознаками, що зумовлює можливість її дослідження як системи, яка складається із сукупності елементів. Науковці у працях наводять різні елементи системи профілактики правопорушень, однак найбільш практико орієнтованим вважають поділ елементів аналогічний до елементів правових (та й багатьох інших соціальних) відносин, відповідно до якого систему профілактики складають об'єкти, зміст та суб'єкти [26, с. 26; 38, с. 35; 11 с. 70]. Різняться ці підходи щодо включення чи не включення до змісту основних рівнів, форм, методів та заходів профілактики. На нашу думку, ці елементи можливо охопити загальним поняттям зміст, оскільки за своїм основним призначенням вони мають більше спільного ніж відмінного, усі вони спрямовані на реалізацію профілактичного впливу та характеризують профілактику як діяльнісну категорію – визначають як саме та за допомогою чого суб'єкти впливають на об'єктів профілактики.

Найбільш спрощене розуміння об'єкта профілактики правопорушень полягає у тому, що ним є криміногенні (деліктогенні) чинними, на які спрямована діяльність відповідних суб'єктів [55, с. 27]. Такі чинники за своїм змістом не є однорідним явищем, тому до об'єктів відносять: різноманітні процеси та явища (зовнішні та внутрішні, соціально-економічні та особистісні тощо), що сприяють вчиненню правопорушень та зумовлюють стан та динаміку деліктності; діяльність людей, яка порушує правові норми «або порушує норми моралі та правила соціальної взаємодії, при цьому виявляє тенденцію до переростання в юридично каране діяння» [26, с. 47]; особистість правопорушника через процес формування його деліктно значущих властивостей. Профілактика спрямована проти причин та умов правопорушень (і

тим самим проти самих правопорушень, різних їх видів, груп і категорій), проти осіб, які ведуть асоціальний спосіб життя, їхнього середовища, а також інших обставин, зміна яких може відобразитися на поведінці людей. У результаті профілактичного впливу все має зводитись до того, щоб, з одного боку, попередити вчинення правопорушень, а з іншого – припинити юридично карані дії [26, с. 47]. При цьому слід врахувати, що саме фізичні особи завжди є основними об'єктами профілактичного впливу, оскільки вони є носіями суспільних відносин, вони мають права й обов'язки, і несуть юридичну відповідальність за свої вчинки [11, с. 71].

У правових актах також наголошується на окремих об'єктах профілактичного впливу. Наприклад у місцевих програмах профілактики правопорушень зазначено, що профілактичні заходи спрямовані на:

- ослаблення дії криміногенних факторів;
- припинення зрощування кримінальних структур з органами державної влади, подальшого поширення і консолідації організованої та інших найбільш небезпечних форм злочинності;
- недопущення втягнення у злочинну діяльність нових соціальних груп, особливо неповнолітніх;
- витіснення злочинності з окремих сфер суспільного життя;
- викорінення корупції, зменшення кримінального тиску на економічні відносини;
- створення надійних перешкод посиленню кримінального насильства;
- обмеження незаконного обігу зброї, наркотичних засобів, кримінальних проявів пияцтва та алкоголізму та інших супутніх злочинності явищ [56].

Нормативно-правові акти, в яких урегульовуються питання профілактичної діяльності, профілактику правопорушень визначають, передусім, як комплекс (сукупність) заходів, що дозволяє вести мову про

важливість цього елемента системи профілактики. У ст. 9 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» соціальна профілактика в сімейному, дитячому та молодіжному середовищі передбачає здійснення: комплексних заходів, спрямованих на запобігання сімейному неблагополуччю, соціальному сирітству, домашньому насильству та жорстокому поводженню з дітьми, торгівлі людьми, найгіршим формам дитячої праці; системного обліку і догляду за дітьми та молоддю, які виявили схильність до асоціальної поведінки; інформаційно-просвітницької, пропагандистської роботи в сім'ях, серед дітей та молоді за місцем проживання, навчання або роботи, спрямованої на формування в особистості стандартів позитивної поведінки, здорового способу життя [57]. Державний стандарт соціальної послуги профілактики визначає цю послугу як комплекс заходів, що здійснюються суб'єктом, який надає соціальні послуги, спрямований на попередження, обмеження та зупинення негативних соціальних і особистісних (поведінкових) явищ та їх наслідків у соціальному середовищі та реалізується за допомогою різних інструментів впливу соціального, юридичного, педагогічного, психологічного характеру [58]. Відомчі нормативно-правові акти у сфері функціонування підрозділів превентивної діяльності поліції також розкривають поняття профілактики правопорушень через вказання на заходи (діяльність), або ж відразу визначають зміст такої діяльності (наприклад у п. 2 розділу I Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад [16]). Відповідно до п. 5 розділу I Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України профілактика адміністративних і кримінальних правопорушень серед дітей – діяльність підрозділів Національної поліції України, спрямована на виявлення та усунення причин і умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень [59]. Самі ж профілактичні заходи визначаються як дії поліції, спрямовані на недопущення правопорушень та запобігання їх учиненню, ліквідацію причин та умов, що їх викликають (Порядок організації проведення профілактичних заходів, який

затверджений наказом Національної поліції України від 27 грудня 2016 року №1377) [60].

Науковці відзначають важливу роль заходів профілактики, визначаючи через це поняття профілактику адміністративної деліктності [24, с. 30], профілактику злочинів і спеціально-кримінологічну профілактику [54, с. 13, 20] та вважаючи їх серцевиною системи профілактики [61, с. 8], і що саме у їх здійсненні проявляються специфічні особливості видів профілактики як самостійних підсистем соціальної профілактики [26, с. 52]. Сам же профілактичний захід розглядають як основний організаційно відокремлений елемент здійснення процесу профілактики правопорушень, що має специфічні властивості і за необхідності може підлягати статистичному обліку (кожному заходу притаманні такі елементи, як ціль, прийоми та навички – процедура здійснення заходу, організаційні форми заходу, умови проведення заходу та його запобіжний ефект) [10, с. 144].

Щодо видів заходів профілактики, то слід підтримати думку О. М. Кройтора, що за основу доцільно взяти проект закону «Про профілактику правопорушень», в якому заходи поділено залежно від рівнів профілактики. Заходами загальної профілактики є: кримінологічна експертиза; роз'яснення положень законодавства України; кримінологічне дослідження; профілактична перевірка; профілактичний припис; повідомлення про невиконання профілактичного припису; інформування населення про стан правопорядку, засоби та методи захисту від правопорушень; профілактична допомога. До заходів індивідуальної профілактики слід віднести: профілактичну бесіду; роз'яснення законодавства; усне попередження про неприпустимість протиправних дій; офіційне попередження про неприпустимість учинення домашнього насильства; офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки; профілактичний облік; адміністративний нагляд; соціальний патронаж осіб [40, с. 33].

У наукових дослідження пропонуються різноманітні визначення суб'єктів профілактики правопорушень (запобігання правопорушенням, попередження правопорушень, злочинів, злочинності тощо). Найбільш узагальненим критерієм є те, що суб'єктами профілактики правопорушень вважають учасників соціальних відносин, які цілеспрямовано беруть участь у розробленні та реалізації профілактичних заходів. До них відносять: юридичних осіб різного рівня та правового статусу (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації та ін.), фізичних осіб [24, с. 63], державні органи, громадські організації, соціальні групи, службових осіб чи громадян [62, с. 161], органи, установи, організації, підприємства, а також посадових осіб (службовців) й окремих громадян [54, с. 75], в широкому соціологічному плані – суспільство в цілому, колективи, групи, індивіди; в соціально-політичному плані – держава загалом, державні органи, громадські організації, громадян [63, с. 207].

Щодо інших ознак, які характеризують суб'єктів профілактики правопорушень, то у контексті дисертаційного дослідження наголосимо на думках авторів, які розглядають суб'єктів профілактики у системному розумінні. Так, О. М. Макаренко зазначає, що суб'єкти профілактики правопорушень, загалом, виступають як система або сукупність державних органів, громадських організацій і окремих громадян, які цілеспрямовано здійснюють на різних рівнях і в різних масштабах керівництво, планування заходів щодо попередження правопорушень, управління цими заходами, їх безпосереднє виконання чи забезпечення їх виконання, та відповідно до виконуваних завдань мають певні права і обов'язки, а також несуть відповідальність за досягнення суспільно-значимих цілей у сфері профілактичної діяльності [64, с. 59]. О. І. Остапенко наполягає, що суб'єкти профілактики адміністративних правопорушень повинні мати зовнішні і внутрішні зв'язки, як по «вертикалі», так і по «горизонталі» [24, с. 63], а Ю. С. Назар, беручи за основу системність діяльності суб'єктів профілактики адміністративних правопорушень, запропонував їх класифікацію,

яка може бути використана і для дослідження місця підрозділів превентивної діяльності поліції у системі суб'єктів профілактики правопорушень. Ним було виокремлено суб'єктів профілактики правопорушень:

1) на загальносоціальному рівні (з урахуванням території і населення всієї країни). До суб'єктів цього рівня, які здійснюють формування державної політики профілактики правопорушень, належать Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, міністерства, та інші центральні органи виконавчої влади;

2) на регіональному та місцевому спеціально-деліктологічному рівні (з урахуванням території функціонування громади). До таких суб'єктів доцільно віднести структури, що здійснюють:

а) безпосереднє управління профілактичною діяльністю в адміністративно-територіальному утворенні за допомогою функцій планування і координації. До цих суб'єктів профілактики правопорушень належать: органи місцевого самоврядування, місцеві державні (військові) адміністрації, територіальні підрозділи загальнодержавних координаційних органів, ради профілактики, громадські пункти охорони порядку, міжвідомчі координаційні ради правоохоронних органів та інші;

б) безпосереднє управління окремими спеціалізованими напрямками або ділянками профілактичної діяльності. Такі функції здійснюють: державні органи, що виконують правоохоронні функції (поліція, прокуратура, Національне антикорупційне бюро, Бюро економічної безпеки та ін.); державно-громадські органи, які здійснюють правоохоронні функції (адміністративні комісії та ін.); організації громадськості, які здійснюють правоохоронні функції (громадські формування з охорони громадського порядку та державного кордону та ін.); контролюючі, юрисдикційні та інші органи і юридичні особи, які здійснюють профілактику правопорушень нарівні з виконанням своїх основних завдань;

в) безпосередню реалізацію заходів профілактики правопорушень у порядку здійснення спеціально-правоохоронної, фінансово-контрольної, управлінської, виховної діяльності тощо (об'єктовий рівень профілактики [24, с. 62]). Таку діяльність реалізують підрозділи, служби, співробітники правоохоронних та інших державних органів, члени громадських формувань з охорони громадського порядку, окремі громадяни;

г) наукове, інформаційне, методичне забезпечення профілактичної діяльності, підготовки і перепідготовки кадрів тощо (кадрові, обліково-статистичні, інформаційно-аналітичні, методичні підрозділи безпосередніх суб'єктів профілактики правопорушень; наукові установи, що розробляють питання профілактики проступків; заклади освіти, що готують фахівців для цієї діяльності) [65, с. 279].

Визначаючи місце у цій системі підрозділів превентивної діяльності Національної поліції, слід врахувати не лише функції та завдання, які вони виконують у сфері профілактики правопорушень, а й те, що досліджувані підрозділи є невід'ємною частиною Національної поліції як органу правопорядку. Як відзначено у Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки органи правопорядку в ході збройної агресії російської федерації проти України зіштовхнулись із безпрецедентними викликами у своїй діяльності, насамперед безпековими, на які довелося оперативно реагувати [1]. Щодо Національної поліції, то як зазначає А. О. Іванов з початком війни в силу багатьох об'єктивних факторів органам поліції доводиться виконувати цілу низку завдань і функцій, які раніше не були властиві їй, або поліцейські були залучені до їх здійснення в дуже обмеженому обсязі. Зокрема, йдеться про те, що поліція: по-перше, досить часто є чи не єдиним представником влади на деокупованих територіях, особливо в сільській місцевості, тому поліцейським доводиться виконувати роботу інших цивільних органів і служб; по-друге, бере участь у стабілізаційних заходах у звільнених

населених пунктах (які передбачають і розмінування, і пошук зброї та боєприпасів, і виявлення колаборнатів тощо); по-третє, підтримка роботи пунктів незламності; по-четверте, сповіщення населення про повітряну тривогу через гучномовці тощо [7, с.140]. Однак, навіть за таких умов профілактичну діяльність поліція не лише не припиняє, але й у багатьох випадках й посилює. Зокрема, на деокупованих територіях проводяться заходи серед населення з метою попередити правопорушення, пов'язані з незаконним обігом зброї, здійснюється надання інформації про форми та методи самоорганізації населення для охорони публічного порядку та власності від злочинних посягань, реалізуються операції з метою профілактики дитячої безпритульності та виявлення протиправних дій щодо дітей тощо.

Здійснення профілактики правопорушень для Національної поліції як один з основних напрямів діяльності закріплено у нормах Закону України «Про Національну поліцію». Статті 23, 26, 30 цього Закону України визначають, що поліція відповідно до покладених на неї завдань:

1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

3) вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

4) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;

5) у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського

підкування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

6) вживає заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі;

7) наповнює та підтримує в актуальному стані реєстри та бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, стосовно осіб, щодо яких поліцейські здійснюють профілактичну роботу;

8) для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу тощо [15].

Поняття «підрозділи превентивної діяльності» охоплює сукупність підрозділів Національної поліції, які за допомогою адміністративно-правових форм і методів здійснюють охорону прав і свобод громадян, забезпечення публічної безпеки й порядку, боротьбу зі злочинністю [66, с. 235], профілактику правопорушень.

Підрозділи превентивної діяльності поліції функціонують на рівнях центрального органу управління, головних управлінь та територіальних органів Національної поліції. Структурним підрозділом центрального органу управління поліції є Департамент превентивної діяльності. До підрозділів превентивної діяльності також належить Управління ювенальної превенції, Департамент патрульної поліції, відділ контролю за обігом зброї, яке на сьогодні не перебуває у структурі Департаменту превентивної діяльності, а має пряме підпорядкування голові Національної поліції України [66, с. 235]. Відповідно до п. 1 розділу I Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України (затверджений наказом Національної поліції України від 27 листопада 2015 року № 123) [67] цей Департамент у межах компетенції організовує та забезпечує виконання Національною поліцією України покладених на неї

законодавством України функцій щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, загальної та індивідуальної профілактичної роботи, запобігання та протидії домашньому насильству, конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, взятих під варту, обвинувачених, засуджених до арешту або позбавлення волі на певний строк, а також охорони їх у залі суду.

Більшість функцій Департаменту превентивної діяльності тією чи іншою мірою стосується профілактичної роботи, але виокремити доцільно наступні:

1) організовує у межах компетенції проведення загальної та індивідуальної профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень;

2) виявляє причини та умови, що призводять до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, уживає у межах компетенції заходів щодо їх усунення;

3) здійснює у межах компетенції моніторинг оперативної обстановки в державі, вивчає, аналізує та узагальнює результати й ефективність поліцейської діяльності, інформує у порядку та спосіб, які передбачені законом, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також громадськість про реалізацію Національною поліцією України державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку;

4) координує діяльність, надає організаційну та методичну допомогу ГУНП, територіальним відокремленим підрозділам з організації забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях, зокрема під час проведення масових (мирних зібрань, культурно-видовищних та публічних релігійних заходів, виборів та референдумів) та спортивних (футбольних матчів та інших масштабних спортивних змагань) заходів, організації формування відповідних обліків,

запобігання та припинення групових порушень публічного (громадського) порядку, масових заворушень;

5) організовує та контролює здійснення профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, ужиття заходів для їх усунення;

6) у межах компетенції організовує службову діяльність підрозділів превентивної діяльності ГУНП, спрямовану на індивідуально-превентивну роботу з особами, які перебувають на профілактичних обліках у територіальних органах та підрозділах поліції, насамперед з особами, звільненими з місць позбавлення волі, та тими, що вчиняють домашнє насильство;

7) організовує роботу щодо взаємодії з населенням та громадськими формуваннями з охорони публічного (громадського) порядку;

8) взаємодіє у межах компетенції зі структурними підрозділами центрального органу управління поліції, МВС, іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями з питань підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, запобігання та протидії домашньому насильству, загальної та індивідуальної профілактичної роботи;

9) здійснює у межах компетенції та в установленому порядку розроблення проектів нормативно-правових актів і документів, що стосуються забезпечення діяльності з питань підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, запобігання та протидії домашньому насильству, загальної та індивідуальної профілактичної роботи;

10) здійснює контроль за організацією роботи підрозділів превентивної діяльності ГУНП під час виконання ними завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку, взаємодії з населенням, безпеки дорожнього руху,

запобігання правопорушенням або подіям, оперативного реагування на них та їх припинення [67].

Перелік підрозділів превентивної діяльності, які функціонують на рівнях головних управлінь та територіальних органів поліції, і підпорядковуються Управлінню поліції превентивної діяльності відповідного ГУНП наводиться у пп. 4 п. 2 розділу II Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України. Відповідно до цієї норми Департамент координує діяльність, надає організаційну та методичну допомогу головним управлінням Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, їх територіальним (відокремленим) підрозділам за напрямками службової діяльності: дільничних офіцерів поліції, протидії домашньому насильству, взаємодії з громадами та поліцейських офіцерів громади, превентивної комунікації, забезпечення та контролю масових заходів, підрозділів реагування патрульної поліції, патрульної служби поліції особливого призначення, поліції особливого призначення (крім підрозділів «КОРД»), конвойних підрозділів, підрозділів поліцейської діяльності (далі – підрозділи превентивної діяльності ГУНП) [67]. Крім цих підрозділів управлінням превентивної діяльності Головним управлінням Національної поліції підпорядковані відділи ювенальної превенції, які також слід віднести до підрозділів превентивної діяльності. Серед цих підрозділів основні функції щодо профілактики правопорушень виконують дільничні офіцери поліції, поліцейські офіцери громад, підрозділи ювенальної превенції, реагування патрульної поліції, а також сектори протидії домашньому насильству (у структурі районних управлінь поліції ГУНП).

Таким чином підрозділи превентивної діяльності поліції як невід’ємна частина Національної поліції виконує значний обсяг завдань у сфері профілактики правопорушень безпосередньо здійснюючи профілактичні заходи. Однак їх окремі повноваження мають й управлінський характер – організація та контроль за реалізацією певних заходів щодо профілактики правопорушень.

Тому ці підрозділи можливо віднести до тих, що здійснюють безпосередню реалізацію заходів профілактики правопорушень з можливістю виконувати функції безпосереднього управління певними ділянками профілактичної діяльності.

1.2. Взаємодія підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень та її адміністративно-правове забезпечення

Загальне трактування поняття взаємодія надається у Новому тлумачному словнику української мови, в якому зазначено, що взаємодія – це взаємний зв'язок між предметами в дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь [33, с. 188]. У літературі наголошують не лише на взаємному зв'язку, але й на значенні цього поняття для наукових пошуків. Через взаємодію визначають методологію наукових досліджень – об'єкт наукового аналізу може бути пізнаний лише в системі відносин і взаємодій з оточуючими явищами, а щоб визначити його суть, необхідно виявити закономірні взаємодії цього об'єкта [26, с. 7], а також відносять її до універсальних філософських категорій. Вона вивчається та використовується вченими всіх галузей науки, тому існують різні підходи її розуміння та визначення.

Як філософська категорія взаємодія відображає особливий тип відношення між об'єктами, при якому кожен з об'єктів діє (впливає) на інші об'єкти, приводячи їх до зміни, і водночас зазнає дії (впливу) з боку кожного з цих об'єктів, що, у свою чергу, зумовлює зміну його стану [68, с.77–78]. Це зумовлює виокремлення таких характеристик взаємодії як універсальної філософської категорії:

- наявність фактичних та стійких зв'язків;
- таких зв'язків, що дають змогу об'єктам впливати один на одного;

- наявність самого впливу, у результаті якого відбувається взаємна зміна взаємодіючих сторін [69, с. 50].

Базові характеристики взаємодії, дослідженої у філософському розумінні, беруться до уваги практично у всіх галузях науки. Щодо сфери профілактичної діяльності, то О. М. Ключев поняття профілактики правопорушень визначає як багаторівневу взаємодія та взаємозалежність елементів системи, яка створена для здійснення функцій боротьби із протиправними вчинками [70, с. 197], а Б. Я. Булеза наголошує, що мета профілактики може бути успішно досягнута тільки за умови продуктивної взаємодії всіх соціальних інститутів [71, с. 23]. Крім того, взаємодію вважають обов'язковим фактором або ж важливою умовою [72, с. 4] для належного функціонування поліцейських підрозділів у сфері профілактики правопорушень [40, с. 131], а також принципом їх профілактичної діяльності [23, с. 50].

Аналізуючи характерні риси системи суб'єктів профілактики правопорушень (єдність цілей, організаційної структури, правового регулювання, науково-методичного й інформаційного забезпечення; взаємодія на основі передачі інформації, планування і координації; поєднання необхідної організаційної централізації, у тому числі за рахунок матричних структур та органів міжвідомчої компетенції, і значної автономії суб'єктів, їхніх груп, комплексів; ієрархічність, різноманітність завдань, напрямків, функцій при забезпеченні взаємопідкріплення, взаємопосилення, взаємодоповнення, послідовності діяльності; диференціація методів щодо застосування профілактичних заходів (залежно від ситуації та ступеня деформації особистості, спеціалізованого чи неспеціалізованого суб'єкта) з орієнтацією на метод переконання; динамізм, розвиток, видозміна, удосконалення (залежно від зміни процесів і явищ, на які здійснюється вплив); здійснення корегування системи залежно від прогнозу розвитку економічної деліктності; взаємозв'язок із системами суб'єктів соціального управління більш високого рівня для того, щоб сукупність розв'язуваних суб'єктами профілактичної діяльності

завдань була би похідною від сукупності загальних завдань соціального розвитку на відповідному етапі; комплексний характер функціонування системи: узгодження напрямків, взаємодія і послідовність заходів, поєднання діяльності державних і громадських організацій, громадян; поєднання державно-правового та громадського впливу), також відзначають, що вони тією чи іншою мірою передбачають відносини взаємодії [26 с. 64].

У працях учених знаходимо їх бачення особливостей взаємодії між різними суб'єктами превентивної діяльності. Важливість та законодавча закріпленість як принципу діяльності поліції взаємодії з населенням зумовила значний інтерес до визначення такої взаємодії серед науковців. Очевидно, що основними структурними підрозділами поліції, які організовують та здійснюють узгоджену діяльність з громадами є підрозділи превенції. Ю. А. Хатнюк та К. А. Гурковська визначають взаємодію поліції і населення як соціально обумовлену, спільно погоджену діяльність, виражену в тісній співпраці між суб'єктами взаємодії із застосуванням певних форм і методів для досягнення єдиної мети [73, с. 92]. О. М. Волуйко також відзначає соціально обумовленість взаємодії Національної поліції України з населенням та пропонує її розглядати як узгоджену діяльність у формі співпраці між органами Національної поліції України та інститутами громадянського суспільства, що здійснюється з використанням відповідних форм і методів, задля подолання проблем, пов'язаних із злочинністю, порушенням громадського порядку та безпеки, з метою поліпшення якості життя громади [74, с. 209]. Р. І. Сибірна та С. С. Гап'як взаємодію поліції з населенням пропонують розуміти як засновану на законі, співпрацю, яка має спільну мету – підтримання належного стану публічного порядку перш за все на вулицях та в інших громадських місцях, зниження рівня вуличної злочинності, залучення до спільних заходів дедалі більшої кількості населення, збільшення кількості громадських формувань з охорони публічного порядку, підвищення ефективності їх роботи [75, с. 41].

Щодо взаємодії поліції з іншими суб'єктами в окремих сферах протидії деліктам, а також окремими підрозділами превентивної діяльності, то науковці відзначають, що, наприклад, взаємодію Національної поліції з іншими суб'єктами у сфері протидії домашньому насильству щодо дітей слід вважати видом правовідносин, які потребують організації і планування спільних заходів у цій сфері, об'єднання інформаційних, технічних, людських та інших ресурсів для спільного їх використання [76, с. 57], а взаємодію поліцейського офіцера громади із структурними підрозділами Національної поліції та іншими суб'єктами, що здійснюють заходи із запобігання і протидії домашньому насильству – взаємообумовленим впливом різнобічних суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству, що виявляється в інформаційній допомозі, обміні досвідом і накопиченими ресурсами та в активних діях щодо популяризації суспільних цінностей, у недискримінації тощо [77, с. 186]. Взаємодію поліції щодо забезпечення превентивних заходів пропонують досліджувати як співпрацю, взаємну підтримку та допомогу, виражена в формі реалізації спільних дій, процедур, механізмів поліцією та іншими державними органами, установами і громадськістю, з метою створення умов проведення відповідних превентивних заходів, забезпечення максимального рівня їх ефективності та соціальної користі [52, с. 111-112].

Дослідники профілактичної діяльності взаємодію суб'єктів профілактики адміністративних правопорушень розуміють як управлінський процес, який полягає в діяльності кількох (не менше двох) суб'єктів профілактики, що впливають один на одного та на об'єкт засобами і методами, що властиві кожному учаснику, для досягнення спільної профілактичної мети [78, с. 369]. Беруть до уваги таке визначення й науковці, які досліджують профілактичну роботу окремих підрозділів поліції. Так, Т. Я. Назар пропонує вважати взаємодію підрозділів Національної поліції України з центрами соціальних служб у профілактиці правопорушень серед дітей заснованим на законах і підзаконних актах управлінським процесом, зміст якого полягає в узгодженій

діяльності цих суб'єктів з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень [72, с. 166-167]. О. М. Кройтор взаємодію підрозділів патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень розглядає як їх узгоджену в межах компетенції діяльність, спрямовану на виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень, а також на здійснення профілактичного впливу щодо осіб, схильних до протиправної поведінки [40, с. 6].

Таким чином, у визначеннях взаємодії поліції з іншими суб'єктами наголошують, що взаємодія є видом правовідносин, взаємообумовленим впливом, погодженою (узгодженою) діяльністю (подекуди у формі співпраці) чи управлінським процесом. На нашу думку, взаємодія суб'єктів профілактики правопорушень відбувається не лише у межах правовідносин, багато аспектів, зокрема щодо організації профілактичних заходів, безпосереднього проведення профілактичної роботи з особами тощо, відбуваються під час соціальних та управлінських відносин, які не мають форми правових. Тому лише окремі прояви взаємодії слід вважати видом правовідносин. Взаємообумовлений вплив суб'єктів та погоджена їх діяльність є проявом одного і того ж управлінського явища, в якому внутрішнім елементом є вплив суб'єктів один на одного, а зовнішнім – узгоджена (у багатьох випадках – спільна) діяльність, спрямована на об'єкт впливу – у нашому випадку причини та умови правопорушень. Внутрішні та зовнішні елементи охоплюються загальним поняттям – управлінська система або ж, зважаючи на динамічність соціально-правового явища взаємодії – управлінський процес. Тому у визначенні взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики буде використано поняття управлінський процес з відповідною деталізацією щодо його змісту у профілактиці правопорушень.

Визначення взаємодії у багатьох наукових працях ґрунтується на запропонованих авторами ознаках цього управлінського процесу. Зокрема, Т. М. Яценко, аналізуючи співвідношення понять «взаємодія» та «взаємовідносини» в

системі державного управління, ознаками взаємодії пропонує вважати – наявність спільної мети; погодженість; спрямованість взаємодіючих суб'єктів; зміст завдань, що виконуються суб'єктами взаємодії; становище, яке посідають суб'єкти взаємодії в ієрархії системи [79, с. 21]. У дослідженнях взаємодії у різних сферах діяльності публічних органів влади, у тому числі й у сфері протидії правопорушенням, до ознак відносять: ґрунтування на нормативно-правових актах; наявність обов'язкового суб'єкта, без участі якого взаємодія була би неможливою; при взаємодії всі суб'єкти є рівними і не підпорядковується один одному; ініціаторами взаємодії мають виступати обидві сторони; основною метою взаємодії є узгодження дій, спрямованих на досягнення конкретного результату; взаємодія може відбуватися між двома і більше елементами системи [80, с. 103]; наявність спільної діяльності декількох елементів (не менше двох); погодженість заходів за метою, місцем, часом, методами; спрямованість функціонування взаємодіючих суб'єктів; наявність нормативно-правової бази взаємодії; зміст завдань, що виконуються суб'єктами взаємодії; становище, яке обіймають суб'єкти взаємодії в ієрархії системи; спільна діяльність [81, с. 372]; узгодженість діяльності; спільність діяльності; мету діяльності; певний зміст діяльності; наявність як мінімум двох суб'єктів [82, с. 10].

Дослідники взаємодії поліції з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності також ґрунтуються на загальних ознаках, додаючи й інші – які характеризують відповідну сферу відносин. Так, до ознак взаємодії відносять:

– наявність узгодженої діяльності, кількість суб'єктів не менше двох, наявність спільної мети (суттєві), наявність нормативно-правової бази взаємодії, спрямованість взаємодіючих суб'єктів, узгодження дій за часом, місцем, формами та методами здійснення, партнерський характер відносин, що здійснюється в рамках співпраці та інші ознаки (взаємодія підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді у профілактиці правопорушень серед дітей) [72, с. 167];

– соціальну обумовленість діяльності, узгодженість діяльності, співпрацю, наявність спільної мети, використання відповідних форм та методів, суб'єктів взаємодії (основні), постійність зв'язку, нормативно-правове закріплення, діяльність на засадах добровільності, довіру, завдання, рівність, повагу (додаткові) (взаємодія Національної поліції з громадськістю в правоохоронній діяльності) [83, с. 74-75];

– надання суб'єктами взаємної допомоги, своєчасний обмін інформацією, одночасність проведення запланованих заходів, персональну відповідальність за їхнє виконання та взаємний контроль (взаємодія органів Національної поліції, органів місцевого самоврядування та громадських формувань з охорони громадського порядку) [84, с. 105-106];

– зовнішній прояв (відображення) здійснення відповідним органом своїх функціональних прав та обов'язків; нормативно-правова урегульованість, що реалізуються в межах компетенції цих органів; відображення основних закономірностей взаємодії; обумовлюються метою та завданнями діяльності відповідного органу (її посадової особи), на досягнення яких вони спрямовані (взаємодія Національної поліції України з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування) [85, с. 167].

– погодженість діяльності; певну кількість суб'єктів; поєднання зусиль суб'єктів, що визначають відносини співпраці між ними та мають спільні цілі й інтереси для взаємодіючих сторін; партнерський характер відносин, що здійснюється в рамках співпраці, при цьому сторони рівні і незалежні одна від одної; законність, відповідно до якої реалізуються дії і використовуються форми, методи, сили і засоби (взаємодія державних органів в охороні громадського порядку) [86, с. 338].

Отже, науковці наводять різний перелік ознак взаємодії суб'єктів управлінських відносин. Частина з цих ознак у тій чи іншій формі названа у більшості праць, а окремі визначені лише для певних видів взаємодії. Крім того, за значенням автори поділяють ознаки на основні та додаткові [83, с. 74-75],

суттєві та деталізуючі, не наводячи їх вичерпний перелік [72, с. 167]. Загалом, як відзначає А. М. Клочко, аналіз наукової літератури свідчить, що окремі ознаки взаємодії визнаються в якості обов'язкових більшістю науковців – багатосуб'єктність; узгодженість дії суб'єктів відповідно до визначеної мети; співпраця та взаємна допомога в інтересах вирішення загальних задач. Що ж до низки інших ознак взаємодії, то єдність думок відсутня. Зокрема, це стосується узгодженості взаємодії суб'єктів за часом і місцем, незалежність суб'єктів взаємодії одне від одного [84, с. 105].

У цьому контексті також слід навести й думку О.М. Кройтора, що частина зазначених у дослідженнях науковців ознак є такими, що відображають або ж принципи функціонування того чи іншого суб'єкта (законність, повага) або ж є необов'язковими для узгодженої діяльності (нормативно-правова урегульованість) [40, с. 136]. Тому автор пропонує до ознак взаємодії підрозділів патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень віднести лише ті, без яких процес узгодженої діяльності не може відбуватися, а саме наявність: суб'єктів взаємодії (не менше двох); спільної мети діяльності – профілактика правопорушень; компетенції у сфері профілактики правопорушень; узгодженості діяльності [40, с. 136]. Слід підтримати таку думку й у дослідженні взаємодії підрозділів превентивної діяльності з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. При цьому вважаємо, що варто критично оцінити наявність компетенції у сфері профілактики правопорушень як обов'язкової ознаки взаємодії. Якщо мова йде про взаємодію суб'єктів владних повноважень, то відповідна компетенція повинна бути у кожного із них, але якщо взаємодія відбувається між підрозділами превентивної діяльності поліції та окремими фізичними або юридичними особами приватного права, то компетенцією наділені лише органи публічної влади. Інший суб'єкт діє у межах реалізації загальної правоздатності та дієздатності (правосуб'єктності).

Крім того, до обов'язкових ознак взаємодії підрозділів превентивної діяльності з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід віднести

соціальну обумовленість їх діяльності. Адже саме взаємодія суб'єктів профілактики здійснюється саме для задоволення соціальних потреб у належному безпековому середовищі – як запит з боку суспільства. Взаємодія не повинна відбуватися лише для самого процесу взаємодії, для збільшення кількості показників як критерію внутрішньо системної оцінки роботи поліції, для виконання загальнодержавних програм без спрямування заходів взаємодії на досягнення соціально-значущого результату. Актуалізує цю ознаку й законодавчо закріплені положення про те, що поліція служить суспільству (ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію»), діяльність її підрозділів здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб (ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію»). Найбільш інтенсивно взаємодіють з громадськістю для задоволення цих потреб підрозділи превентивної діяльності поліції, зокрема поліцейські офіцери громад та дільничні офіцерів поліції.

Багатосуб'єктність як ознака взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень є необхідною та очевидною. Взаємодія може відбуватися лише за наявності кількох (не менше двох суб'єктів). Щодо досліджуваної сфери, то взаємодія підрозділів превентивної діяльності поліції може відбуватися як усередині системи поліції (у тому числі й між цих підрозділів між собою), так і з іншими органами публічної влади, громадськими формуваннями, окремими фізичними та юридичними особами, які здійснюють профілактичну роботу. При цьому ініціатором взаємодії може виступати будь-який із суб'єктів, вона може відбуватися між двома учасниками профілактичного процесу або у ній можуть брати участь кілька суб'єктів, при цьому вони можуть мати різний правовий статус у відносинах щодо виявлення та усунення причин і умов правопорушень.

Управлінське розуміння взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень зумовлює віднесення до обов'язкових ознак спільність мети. Профілактика

правопорушень як будь-яка цілеспрямована управлінська діяльність здійснюється для досягнення наперед визначених результатів. Ідеальним результатом було б усунення усіх причин та умов вчинення правопорушень і як наслідок ліквідація деліктності як явища. Однак, у сучасних умовах така мета є недосяжною, тому профілактика правопорушень спрямована, передусім, на зменшення кількості деліктів до рівня, який би не становив загрози безпеці суспільства і держави та сприймався суспільством як мінімально можливий. Відтак спільною метою функціонування підрозділів превентивної діяльності поліції та інших державних і недержавних структур, окремих фізичних осіб як суб'єктів профілактики правопорушень варто вважати обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня.

Крім того, слід наголосити й на меті взаємодії як управлінського процесу. Ю. С. Назар, досліджуючи взаємодію суб'єктів профілактики адміністративних правопорушень, запропонував, визначаючи цілі взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень, враховувати закономірності управлінського процесу встановлення мети. Мета діяльності, яка здійснюється у певній системі, завжди буде підціллю загальносистемної діяльності. Взаємодія суб'єктів профілактики проступків відбувається для реалізації основної мети (мети першого порядку) профілактичної системи – нейтралізації детермінант деліктності, проміжною ціллю (ціллю другого порядку) буде досягнення найбільшої ефективності (оптимальності) діяльності суб'єктів профілактики. Ця мета передбачає створення режиму оптимізації діяльності для досягнення цілі першого порядку. Такий режим створюється досягненням цілей третього порядку – взаємодія суб'єктів профілактики деліктів здійснюється для:

- комплексного та системного впливу на деліктність;
- найбільш повного та раціонального використання можливостей кожного суб'єкта профілактики шляхом узгодження їх діяльності;
- найменших затрат часу, сил, засобів, матеріальних цінностей внаслідок спільного виконання профілактичних заходів;

- ліквідації паралелізму та дублювання у профілактичній діяльності;
- максимального врахування змін профілактичної обстановки;
- об'єднання громадського та державного впливу на деліктність [26, с. 38-39].

Узгодженість діяльності як ознака взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень передбачає необхідність для цих суб'єктів під час планування профілактики, під час реалізації профілактичних заходів чи в інших випадках діяти або спільно або відповідно до попередньо узгоджених (визначених) алгоритмів. Узгодженість може полягати:

- в організації та проведенні спільних заходів (представники обох суб'єктів разом проводять профілактичні бесіди, роз'яснення законодавства, правове виховання тощо);

- узгоджені за місцем, часом, методами окремих заходів (проведення профілактичних операцій, в яких дільничні офіцери поліції, представники підрозділів з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи здійснюють заходи за місцем зберігання зброї, а патрульні поліцейські контролюють відповідні транспортні засоби);

- послідовній діяльності різних суб'єктів профілактики [40, с. 137].

Послідовна діяльність підрозділів превенції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень має місце тоді, коли профілактично-значущу інформацію накопичують та фіксують одні суб'єкти, а її розглядають та приймають рішення інші. Наприклад, передача протоколу про адміністративне правопорушення, в якому визначено причини та умови вчинення делікту, складеного дільничним офіцером поліції, на розгляд суду, який у порядку ст. 282 КУпАП вносить пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. У цьому випадку узгодженість полягатиме не у попередньому узгодженні дій суб'єктів профілактики, а у визначенні на рівні законодавчого акту

алгоритму дій у випадку отримання відповідної інформації. Тобто узгодженість дій визначили не суб'єкти взаємодії, а законодавець.

Таким чином, ознаками взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень є: багатосуб'єктність, соціальна обумовленість їх діяльності, спільність мети – профілактика правопорушень для обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня, узгодженість діяльності. А взаємодію цих підрозділів з іншими суб'єктами профілактики правопорушень доцільно розглядати як соціально обумовлений управлінський процес, зміст якого полягає в узгодженій діяльності цих суб'єктів для досягнення спільної профілактичної мети – виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень для обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня.

У наукових дослідженнях адміністративно-правового забезпечення як однієї з визначальних категорій адміністративного права відзначають у ньому ключову роль правових норм, наголошуючи, що адміністративно-правове забезпечення слід розглядати як юридичне закріплення державою правових норм, які регулюють суспільні відносини [87, с. 189], або ж як здійснюване державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону, реалізацію і розвиток [88, с. 392]. Важливість адміністративно-правового забезпечення (регулювання) превентивної діяльності поліції зумовило думки, що воно побудовано навколо адміністративно-правової норми, яка фактично постає основним системоутворюючим елементом, «альфою і омегою» даного різновиду правового впливу [52, с. 3].

Щодо адміністративно-правового забезпечення взаємодії поліції з іншими суб'єктами правовідносин, то К. І. Анісімов відзначає, що таке забезпечення налагодження партнерських відносин між поліцією та громадянським суспільством має динамічний характер, якому притаманне постійне

вдосконалення організаційних та правових основ взаємодії поліції та громади [89, с. 111], а О. М. Кротйор нормативно-правове забезпечення (яке за своїм змістом є адміністративно-правовим) взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень поділяє на три групи – норми, які спрямовані на закріплення та регулювання профілактичної роботи патрульної поліції, друга група норм визначає загальні засади та механізми взаємодії патрульної поліції під час виконання усієї сукупності поліцейських завдань, а до третьої – відносяться норми, що безпосередньо регламентують взаємодію патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень [90, с. 41].

Беручи до уваги як основний зміст поняття «адміністративно-правове забезпечення», так і запропонований поділ на групи нормативно-правового забезпечення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, доцільно проаналізувати адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень й з точки зору поділу норм на законодавчі та підзаконні, а також врахувати роль нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади.

У Законі України «Про Національну поліцію» на взаємодії наголошують як на: необхідній умові боротьби з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями (п. 34 ч. 1 статті 23); засадничій складовій функціонування – поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів (стаття 5); принципі діяльності – взаємодія з населенням на засадах партнерства (стаття 11). Що ж до взаємодії саме у профілактичній роботі, то відповідно до ч. 2 статті 11 Закону України «Про Національну поліцію» з метою визначення причин та (або) умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та

проблем територіальних громад. Не лише під час планування профілактичної діяльності здійснюється взаємодія з представниками територіальних громад. Поліція також взаємодіє шляхом систематичного інформування громадськості про стан правопорядку та про заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень (ч. 2 статті 88 Закону України «Про Національну поліцію»). У статті ж 89 цього закону вказується на окремі форми взаємодії, які можуть бути використані й з метою профілактики правопорушень – поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань; поліція надає підтримку програмам правового виховання, пропагує правові знання в освітніх закладах, медіа та у видавничій діяльності. Очевидно, що у більшості ці заходи реалізують підрозділи превентивної діяльності Національної поліції.

Відповідно до п. 1 розділу I Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України (затверджений наказом Національної поліції України від 27.11.2015 р. № 123) [67] цей Департамент у межах компетенції організовує та забезпечує виконання Національною поліцією України покладених на неї законодавством України функцій щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, загальної та індивідуальної профілактичної роботи, запобігання та протидії домашньому насильству, конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, взятих під варту, обвинувачених, засуджених до арешту або позбавлення волі на певний строк, а також охорони їх у залі суду. Департамент координує діяльність, надає організаційну та методичну допомогу головним управлінням Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, їх територіальним (відокремленим) підрозділам за напрямками службової діяльності: дільничних офіцерів поліції, протидії домашньому насильству, взаємодії з громадами та поліцейських офіцерів громади, превентивної комунікації, забезпечення та контролю масових заходів, підрозділів реагування

патрульної поліції, патрульної служби поліції особливого призначення, поліції особливого призначення (крім підрозділів «КОРД»), конвойних підрозділів, підрозділів поліцейської діяльності (далі – підрозділи превентивної діяльності ГУНП) (пп. 4 п. 2 розділу II Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України). Крім цих підрозділів управлінням превентивної діяльності Головним управлінням Національної поліції підпорядковані відділи ювенальної превенції, які також слід віднести до підрозділів превентивної діяльності. Серед цих підрозділів основні функції щодо профілактики правопорушень виконують дільничні офіцери поліції, поліцейські офіцери громад, підрозділи ювенальної превенції, реагування патрульної поліції, а також сектори протидії домашньому насильству (у структурі районних управлінь поліції ГУНП).

Законодавчі норми, які складають адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності у профілактиці правопорушень, містяться не лише у Законі України «Про Національну поліцію». Відповідно до статей 10 та 15 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [91] взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є одним із повноважень поліцейських підрозділів, а сама взаємодія передбачає узгодження заходів реагування на випадки домашнього насильства та надання дієвої допомоги постраждалим особам, що здійснюються різними суб'єктами; розроблення та виконання відповідно до компетенції програм із запобігання та протидії домашньому насильству; обмін досвідом у сфері запобігання та протидії домашньому насильству тощо. Стаття 3 «Засади організації та діяльності громадських формувань» Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [13] передбачає, що громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону створюються і діють у взаємодії з правоохоронними органами, їх повсякденна (оперативна) діяльність організовується, спрямовується і контролюється

відповідними органами Національної поліції, підрозділами Державної прикордонної служби України. А серед основних завдань громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону у цьому законі названо надання допомоги органам Національної поліції у запобіганні адміністративним і кримінальним правопорушенням.

Таким чином, законодавчі акти, які визначають адміністративно-правовий статус Національної поліції, вказують на необхідність їй взаємодіяти з іншими суб'єктами у профілактиці правопорушень, позначаючи таку взаємодію як принцип (засаду) діяльності. В законодавчих нормах також наголошується на окремих механізмах взаємодії поліції з певними суб'єктами профілактики або щодо запобігання певним видам деліктів. При цьому норми мають загальний характер, що зумовлює сприйняття поліції як цілісного (єдиного) суб'єкта взаємодії (без можливості чіткої диференціації на підрозділи, які організують та виконують узгоджені заходи, зокрема, й превентивної діяльності), а також дають фрагментарне уявлення про системність взаємодії поліції з іншими суб'єктами профілактики.

У підзаконних нормативно-правових актах як складовій частині адміністративно-правового забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень наголошується як на засадничому значенні взаємодії (у тому числі й шляхом дублювання законодавчих норм), так і на системі заходів узгодженої діяльності більшості із підрозділів превенції щодо профілактики правопорушень. На необхідності взаємодіяти вказується, як правило, в загальних положеннях відповідних нормативно-правових актів. Так, відповідно до п. 4 розділу I Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад [16] ці поліцейські під час здійснення своїх повноважень, виконання завдань та обов'язків взаємодіють з іншими органами (підрозділами) поліції, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а в Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної

превенції Національної поліції України [59] (п. 4 розділу I) передбачено взаємодію підрозділів ювенальної превенції також й з міжнародними і громадськими організаціями, об'єднаними територіальними громадами відповідно до законодавства України.

Серед норм, які визначають організацію, форми, заходи, механізми взаємодії підрозділів превентивної діяльності з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід виокремити:

- розділ III «Взаємодія з населенням» та п. 7 розділу IV «Особливості організації роботи ДОП та ПОГ на поліцейській дільниці» Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад (ДОП та ПОГ із метою впровадження принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства організовують роботу щодо протидії злочинності, профілактики правопорушень та охорони публічного порядку за участю населення. З метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням ДОП та ПОГ проводять відкриті зустрічі та гласні виступи щодо стану дотримання законності, боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку та результатів своєї діяльності на відповідній поліцейській дільниці. ДОП та ПОГ у взаємодії з органами соціального захисту населення місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, службами у справах дітей, благодійними, громадськими організаціями, представниками територіальних громад, спеціалізованими установами для осіб, які відбули покарання, здійснюють роботу із запобігання вчиненню правопорушень, у тому числі стосовно осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах. ДОП та ПОГ здійснюють роз'яснення серед населення громади, посадових осіб підприємств, установ та організацій у межах поліцейської дільниці положень законодавства України з питань профілактики правопорушень із метою усунення причин та умов, що сприяють їх учиненню, та відповідальності за такі діяння. ДОП та ПОГ співпрацюють із представниками громадських формувань з охорони

громадського порядку та державного кордону, надають допомогу в організації їх діяльності, беруть участь у проведенні спільних нарад, під час яких розробляються та погоджуються заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку на територіях обслуговування та взаємодії з патрульною поліцією та групами реагування патрульної поліції. У своїй роботі ДОП та ПОГ взаємодіють з іншими органами (підрозділами) поліції шляхом обміну інформацією, участі у плануванні та реалізації спільних заходів, що проводяться за наказом керівника територіального (відокремленого) підрозділу поліції) [16];

- розділ VI «Основні напрями взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ, органами державної влади та органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями» Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (підрозділи ювенальної превенції взаємодіють з іншими суб'єктами за напрямками: профілактика правопорушень у дитячому середовищі, протидія домашньому насильству та дитячій бездоглядності; упровадження кращих міжнародних методик та практик роботи з дітьми, які перебувають у конфлікті із законом, та дітьми, які потерпіли внаслідок протиправних діянь, у тому числі реалізація спільних проектів щодо профілактики правопорушень серед дітей. Поліцейські підрозділів ювенальної превенції з питань, що входять до їх компетенції: 1) беруть участь у нарадах, конференціях, круглих столах; 2) висвітлюють (у тому числі й через засоби масової інформації) інформацію щодо стану злочинності в дитячому середовищі і заходи для його покращення, які вживаються поліцейськими, а також дають рекомендації батькам, законним представникам щодо запобігання вчиненню дітьми та стосовно них правопорушень, поширенню негативних явищ серед дітей; 3) організовують спільно з іншими уповноваженими органами та підрозділами поліції, заінтересованими органами державної влади, місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, громадськими організаціями профілактичні заходи серед дітей) [59];

- п. 2 розділу XI «Порядок дій начальника сектору реагування патрульної поліції щодо реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події та оперативного інформування чергової служби вищого рівня» (начальникові сектору реагування патрульної поліції необхідно організувати взаємодію сектору як такого, що цілодобово забезпечує оперативне реагування на повідомлення про правопорушення або події, у межах компетенції здійснює їх розгляд, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування визначених законодавством поліцейських та інших заходів, з іншими підрозділами поліції, недержавними охоронними структурами, громадськими формуваннями, залученими до забезпечення публічної безпеки і порядку) [92];

- пп. 28, 36-38 Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, п. 2 розділу II «Процедура взяття на профілактичний облік кривдника та зняття його з профілактичного обліку уповноваженим підрозділом поліції» Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України (на виконання завдань у сфері запобігання насильству суб'єкти забезпечують: вивчення ситуації та збір згрупованих за ознакою статі статистичних даних про факти насильства; організацію і проведення галузевих та міжгалузевих досліджень стану, причин і передумов поширення насильства, ефективності законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі та практики його застосування; організацію і проведення серед населення, зокрема серед дітей та молоді, інформаційних кампаній щодо запобігання та протидії насильству, роз'яснення його форм, проявів і наслідків; розроблення та впровадження у закладах освіти навчальних і виховних програм з питань запобігання та протидії насильству, зокрема стосовно дітей; залучення засобів масової інформації до

проведення просвітницьких кампаній, спрямованих на виконання завдань у сфері запобігання насильству, зокрема формування небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед дітей, усвідомлення необхідності невідкладного повідомлення відповідних суб'єктів про випадки насильства; організацію та проведення спільних спеціалізованих тренінгів та семінарів для фахівців, які працюють у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, а також для працівників правоохоронних органів і суддів [93]. Підставами для поставлення кривдника на профілактичний облік є: отримання уповноваженим підрозділом поліції в установленому законом порядку інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику; рішення суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173⁻² КУпАП; відкриття кримінального провадження стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі; повідомлення установи виконання покарань про звільнення від відбування покарання кривдника, засудженого за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі [94]).

До адміністративно-правового забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції належать не лише загальнодержавні нормативно-правові акти, але й правові приписи місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Прикладами таких правових актів є: розпорядження голови Рівненської обласної державної адміністрації від 13 травня 2021 року № 364 «Про обласну соціальну програму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року» [95], рішення Чернігівської обласної ради від 26 січня 2021 року № 17-2/VIII «Про затвердження програми профілактики правопорушень у Чернігівській області на 2021-2025 роки» [96], розпорядження Київської міської державної адміністрації від 11 серпня 2021 року № 1760 «Про схвалення проекту міської цільової програми профілактики та протидії злочинності в місті Києві «Безпечна столиця» на 2022-2024 роки» [97], рішення Гусятинської селищної

ради від 11 лютого 2022 року № 1290 «Про затвердження Програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на території громади Гусятинської селищної ради на період до 2025 року» [98]. Зокрема, одним із заходів, виконання яких у Рівненській обласній соціальній програмі запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року покладено на поліцейські підрозділи, управління освіти і науки облдержадміністрації, виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад територіальних громад та інших суб'єктів профілактики є узгодження завдань із запобігання та протидії домашньому насильству та (або) насильству за ознакою статі між суб'єктами взаємодії і затвердження відповідних програм (заходів) [95].

Таким чином, адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень включає як норми законів України («Про Національну поліцію України», «Про запобігання та протидію домашньому насильству» «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» та інших), так і приписи підзаконних нормативно-правових актів. При цьому законодавчі норми мають загальний характер (вказують на необхідність підрозділам поліції взаємодіяти з іншими суб'єктами у профілактиці правопорушень) або визначають лише окремі аспекти взаємодії.

Підзаконні нормативно-правові акти, до яких належать й різноманітні програми профілактики правопорушень, затверджені рішеннями, розпорядженнями чи іншими правовими актами місцевих органів публічної влади, хоча як і закони містять загальні норми щодо засадничого значення взаємодії, однак містять й нормативно-закріплені форми, заходи, організаційні аспекти взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Це зумовлює доцільність поділу норм, що складають адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики деліктів, не

лише за їх юридичною силою – на законодавчі та підзаконні, але й на норми, які спрямовані на закріплення значення і загальних засад такої взаємодії, та на норми, що безпосередньо регламентують правові механізми взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

Висновки до розділу 1

Запропоновано превенцію правопорушень як одну з базових категорій у сфері функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції слід розглядати як комплексне поняття, в складі якого є профілактика (запобігання) правопорушень (включає широкий спектр заходів впливу і на причини та умови деліктів, і на осіб, схильних до правопорушень, і на суспільство загалом) та їх припинення (недопущення продовження правопорушення – у разі виявлення факту незакінченого правопорушення необхідним є запобігання продовженню протиправної поведінки, а також мінімізація шкідливих або небезпечних наслідків). Зважаючи на таку теоретичну конструкцію доцільним є внесення змін до окремих законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів. Зокрема, у п.1 ч. 1 Закону України «Про Національну поліцію» недоцільним є зазначення про те, що поліція здійснює і превентивну діяльність, і профілактичну діяльність, і що такі види діяльності спрямовані на запобігання вчиненню правопорушень. Оскільки профілактична діяльність (запобігання) є частиною превентивної діяльності варто цей пункт викласти у такій редакції: «1) здійснює превентивну діяльність». Терміни, які закріплені в п. 2 розділу I Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад слід визначити так:

- профілактична діяльність дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад – заходи, що застосовуються цими поліцейськими

у межах компетенції, спрямовані на запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, виявленню та усуненню причин і умов цих правопорушень, перевірку дотримання обмежень, установлених законодавством щодо осіб, які перебувають на профілактичному обліку,

- превентивна діяльність дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад – це діяльність цих поліцейських щодо профілактики та припинення кримінальних та інших правопорушень, а також щодо застосування превентивних поліцейських заходів;

- превентивний облік – комплекс організаційно-практичних заходів у діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад із запобігання, фіксації та припинення правопорушень, контролю за поведінкою осіб із метою недопущення повторного вчинення ними правопорушень, дотриманням установлених законодавством тимчасових обмежень та виконанням покладених зобов'язань.

Доведено, що підрозділи превентивної діяльності поліції як невід'ємна частина Національної поліції виконує значний обсяг завдань у сфері профілактики правопорушень безпосередньо здійснюючи профілактичні заходи. Однак їх окремі повноваження мають й управлінський характер – організація та контроль за реалізацією певних заходів щодо профілактики правопорушень. Тому ці підрозділи можливо віднести як до тих, що здійснюють безпосередню реалізацію заходів профілактики правопорушень з можливістю виконувати функції безпосереднього управління певними ділянками профілактичної діяльності.

Запропоновано взаємодію підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень розглядати як соціально обумовлений управлінський процес, зміст якого полягає в узгодженій діяльності цих суб'єктів для досягнення спільної профілактичної мети – виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень для обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня.

Ознаками такої взаємодії є: багатосуб'єктність, соціальна обумовленість їх діяльності, спільність мети – профілактика правопорушень для обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня, узгодженість діяльності.

Відзначено, що адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень включає як норми законів України, так і приписи підзаконних нормативно-правових актів. При цьому законодавчі норми мають загальний характер (вказують на необхідність підрозділам поліції взаємодіяти з іншими суб'єктами у профілактиці правопорушень) або визначають лише окремі аспекти взаємодії. Підзаконні нормативно-правові акти, хоча як і закони включають загальні норми щодо засадничого значення взаємодії, однак містять й нормативно-закріплені форми, заходи, організаційні аспекти взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Це зумовлює доцільність поділу норм, що складають адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики деліктів, не лише за їх юридичною силою – на законодавчі та підзаконні, але й на норми, які спрямовані на закріплення значення і загальних засад такої взаємодії, та на норми, що безпосередньо регламентують правові механізми взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

РОЗДІЛ 2. ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ СИСТЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ.

2.1. Взаємодія з населенням на засадах партнерства як базовий принцип функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України

Принципом вважається основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку або ж принцип тлумачиться як особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь [99, с. 941]. У юридичній науці принципи досліджують як основні засади, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної чи громадської організації [100, с. 110] або ж як засадничі ідеї права, які визначають зміст і спрямованість його норм і характеризуються системністю, взаємоузгодженістю, загальнообов'язковістю, універсальністю, стабільністю, предметною визначеністю, загальнозначущістю й регулятивністю [101, с. 42].

Оперування теоретиками права такими словосполученнями, як «принципи права», «правові принципи», «нормативні принципи» і «правові засади» є підтвердженням того, наскільки міцно інтегровано поняття «принцип» у правову матерію. Більш того, жоден законодавчий акт не обходиться без окремої статті, в якій нормотворець не виклав би перелік основних принципів, якими керується той чи інший державно-владний орган у процесі своєї діяльності [102, с. 42]. Такі трактування принципів та їх значення як універсальної правової категорії зумовили можливість розгляду системи принципів, якими керуються у тій чи

іншій діяльності, їх диференціації та спільності для окремих управлінських систем.

Сфера профілактичної діяльності не є винятком. Як відзначає, В. І. Фелик сутнісна характеристика принципів діяльності державних органів виражається в тому, що вони обумовлюють підпорядкування такої діяльності не тільки правовим нормам, але і засадам морально-етичного характеру, що надає будь-якій державній діяльності соціальної спрямованості. У зв'язку з цим не викликає сумніву той факт, що діяльність Національної поліції, в тому числі такий її напрям, як профілактика правопорушень, має ґрунтуватися на відповідних принципах [103, с. 40]. Основні засади (принципи) повинні бути виокремлені та безумовно дотримані й під час взаємодії поліції, її структурних підрозділів з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Що ж до підрозділів превентивної діяльності Національної поліції, то слід підтримати думку І. О. Волокітенка про те, що виконання завдань цими підрозділами, передбачає реалізацію принципів, заснованих на визнанні загальнолюдських цінностей, поваги до прав і свобод людини, визнання їх пріоритету у взаємовідносинах з державою [104, с. 188]. Необхідність формування та подальшого аналізу системи принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції у профілактичній роботі зумовлена такими факторами:

1) потребою визначення основних засад для розроблення ефективного механізму комплексного профілактичного впливу на деліктність, елементом якого є профілактична робота підрозділів превентивної діяльності Національної поліції;

2) потребою вдосконалення законодавства України, що регулює взаємодію Національної поліції та її структурних підрозділів з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, що суттєво залежить від якісно сформованих та нормативно-закріплених принципів права, які визначають напрямок нормотворчості у визначеній сфері;

3) потребою формування й ефективної реалізації державних програм, які передбачають виконання суб'єктами профілактики правопорушень (у тому числі й підрозділами превентивної діяльності поліції) спільних чи узгоджених заходів, що не можливо без сформованої системи принципів, на яких ці програми мають базуватися [105, с. 131-132].

Для визначення системи принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень варто взяти до уваги принципи функціонування Національної поліції та їх вплив на діяльність досліджуваних підрозділів, а також принципи профілактичної роботи та організації та здійснення управлінського процесу взаємодії суб'єктів.

Принципи діяльності поліції визначені у розділі II Закону України «Про Національну поліцію». Такі ж принципи продубльовано і в Положенні про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України [67], що зумовлює їх розгляд як принципів діяльності підрозділів поліції превентивної служби [106, с. 10-11]. Як відзначають Шатрава С. О. та Парханов Г. Р. принципи поліцейської діяльності містять у собі керівні й основні положення, що концентрують та об'єктивно виражають інтереси й потреби громадян і держави на сучасному етапі розвитку життєдіяльності суспільства щодо забезпечення й охорони їх прав, свобод та інтересів у публічно-правовій сфері; виконують функцію загальнонормативного орієнтира для здійснення всіх напрямів поліцейської діяльності та спрямовуються на вдосконалення та підвищення ефективності такої діяльності [102, с. 43]. Очевидно, що такі принципи слугують орієнтиром і для профілактичної роботи підрозділів превентивної діяльності поліції, і для налагодження їх взаємодії з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. У наукових дослідженнях їх пропонують вважати базовими, тобто такими, які характеризують цілеспрямованість, зміст і межі поліцейської діяльності та закріплюються у нормах Закону України «Про Національну поліцію» [102, с. 43]. У статтях 6–12 цього Закону України визначено такі принципи діяльності поліції:

- верховенство права;
- дотримання прав і свобод людини;
- законність;
- відкритість та прозорість;
- політична нейтральність;
- взаємодія з населенням на засадах партнерства;
- безперервність.

Принцип верховенства права передбачає, що у діяльності органів публічної влади, у тому числі поліції та її підрозділів людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. З цією засадою функціонування поліції тісно пов'язаний принцип дотримання прав і свобод людини, відповідно до якого під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації. У діяльності поліції забороняються будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками. Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності та в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції. Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або нема потреби подальшого їх застосування. Законність як принцип функціонування поліції означає, що усі структурні підрозділи Національної поліції, поліцейські діють виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України [15]. Зазначене стосується й профілактичних заходів, які здійснюються підрозділами превентивної діяльності. Під час реалізації

зазначених принципів слід враховувати й те, що в умовах воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [15].

Принцип відкритості та прозорості передбачає, що поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, а також забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та відповідно до вимог, визначених законом. Нормативно-правові акти, що регламентують діяльність поліції, обов'язково оприлюднюються на вебпорталі центрального органу управління поліції. Нормативно-правові акти з обмеженим доступом оприлюднюються у випадках та в порядку, визначених законом. Проекти нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України [15].

Відповідно до принципу політичної нейтральності поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності, у своїй діяльності є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань, а також діє заборона в органах і підрозділах поліції на провадження політичної діяльності, використання будь-яких предметів, на яких зображена символіка політичних партій [15].

Безперервність у діяльності поліції означає, що поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського. Поліція не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та

держави від протиправних посягань з посиленням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня [15].

Принцип взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства потребує окремого ґрунтовнішого розгляду. У наукових дослідженнях відзначається не лише профілактична спрямованість цього принципу [107, с. 33], але й підкреслюється те, що він має особливе значення у превентивній поліцейській діяльності [102, с. 45] та вважається єдиним принципом організації діяльності дільничного офіцера поліції, який отримав розгорнуте визначення в новій Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад [107, с. 33]. Крім того, Л. М. Ніколенко пропонує на підставі аналізу принципів, які визначені у Законі України «Про Національну поліцію» визнати, що в сучасних умовах принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства повинен бути основним. Обґрунтовує це тим, що, по-перше, необхідно повернути повагу населення до поліції, по-друге, рівень взаємодії впливає на ефективність виконання функцій поліції, по-третє, за рівнем довіри можна зробити висновок щодо ефективності роботи поліції в цілому [108, с. 22]. Підтримуючи думки цих науковців, також слід відзначити й важливість та базовість цього принципу для побудови усєї системи профілактики правопорушень у територіальній громаді, а також його вплив на зміну концептуальних підходів до функціонування більшості підрозділів превентивної діяльності поліції.

Умови воєнного стану та підготовка штурмових бригад Національної поліції України як частини гвардії наступу зумовлюють необхідні зміни у нормативно-правовому забезпеченні функціонування поліцейських підрозділів. Було змінено правовий статус поліції особливого призначення (21 березня 2023 року Закон України «Про Національну поліцію» доповнено статтею 46¹ «Застосування поліцейськими поліції особливого призначення зброї та бойової техніки під час здійснення заходів із забезпечення національної безпеки та оборони, відсічі й стримування збройної агресії проти України» [110]), уточнено

порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України [111], призупинено проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції [112] тощо.

Оцінка рівня довіри населення до поліції розглядається законодавцем у контексті реалізації принципу взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства (ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію»). Інші аспекти такої реалізації також зазнають певних трансформацій, при цьому важливим є збереження загальної концепції необхідності дотримання принципу взаємодії поліції з населенням як однієї з основних засад функціонування поліції, передусім підрозділів превентивної діяльності.

Відповідно принципу взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Для його реалізації використовуються нормативно-правові механізми, закріплені як на законодавчому, так і підзаконному рівнях, теоретичні концепції правоохоронної діяльності (найбільш поширена – «Community Policing»), а також практичні заходи взаємодії.

Спрямування реалізації цього принципу саме на профілактику правопорушень, попереджувальну діяльність поліції законодавцем визначено відразу ж після розкриття основного змісту принципу у ч. 1 статті 11 Закону України «Про Національну поліцію» – уже у частині 2 наголошено, що планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад саме з метою профілактичної роботи – визначення причин та умов учинення правопорушень. Профілактичні аспекти реалізації цього принципу відзначаються й у наукових дослідженнях. На думку Б. О. Логвиненка та І. С. Кравченка попередження та зменшення кількості правопорушень як обов'язку кожного члена громади, а не лише поліцейського, є однією з характерних рис взаємодії поліції та суспільства

[113, с. 17], а Ю. А. Хатнюк та К. А. Гурковська проведення роз'яснювальної роботи для формування в населення правової культури, профілактики правопорушень, підвищення правосвідомості громадян відносять до складових частин основних напрямів, за якими відбувається взаємодія органів і підрозділів Національної поліції з громадськістю [73, с. 91].

Окремі механізми реалізації принципу взаємодії поліції з населенням у профілактиці правопорушень закріплено у статтях 88, 89 Закону України «Про Національну поліцію» та статтях 3, 9, 11 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». Зокрема, керівники територіальних органів поліції зобов'язані систематично інформувати громадськість про стан правопорядку, заходи, які вживаються щодо запобігання правопорушень, а для покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань, у тому числі й щодо профілактики правопорушень поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проєктів, програм та заходів, а також надає підтримку програмам правового виховання, пропагує правові знання в освітніх закладах, медіа та у видавничій діяльності (Закон України «Про Національну поліцію»). Слід відзначити, що в умовах воєнного стану обов'язок керівників територіальних органів поліції систематично інформувати громадськість про профілактичну роботу призупинено.

Громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону створюються і діють у взаємодії з правоохоронними органами, їх повсякденна (оперативна) діяльність організовується, спрямовується і контролюється відповідними органами Національної поліції, одним із їх завдань є надання допомоги органам Національної поліції у запобіганні адміністративним і кримінальним правопорушенням, а серед форм і методів їх роботи названо спільне з поліцейськими патрулювання і виставлення постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, у місцях компактного проживання громадян, розташування підприємств,

установ, організацій, навчальних закладів; участь в забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів; участь у заходах правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень (Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»).

Наведені нормативно-закріплені механізми реалізації принципу взаємодії поліції з населенням актуалізують питання щодо підрозділів Національної поліції, які займають провідне місце у реалізації цього принципу. Науковці відзначають, що його реалізація здійснюється всіма поліцейськими, проте основні завдання мають покладатися саме на поліцейських підрозділів превентивної діяльності, які є найближчими до населення [113, с. 17]. Також наголошується, що взаємодію поліції та населення слід розглядати як основний принцип підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України [114, с. 10].

Як відзначають О. М. Мердова та О. М. Головков на сьогодні дільничний офіцер поліції є представником поліції превентивної діяльності, який реалізує на чітко визначеній і закріпленій за ним території завдання, що покладаються законодавством на поліцію [115, с. 135], передусім щодо взаємодії з населенням у профілактиці правопорушень. Серед підрозділів превентивної діяльності основні функції щодо профілактики правопорушень також виконують поліцейські офіцери громад, підрозділи ювенальної превенції, реагування патрульної поліції, а також сектори протидії домашньому насильству. При цьому лише дільничні офіцери поліції, поліцейські офіцери громад, і меншою мірою підрозділи ювенальної превенції мають окремі нормативно-закріплені механізми реалізації принципу взаємодії з населенням, які визначені на рівні відомчих наказів.

Так, в Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад (затверджена наказом МВС України від 28 липня 2017 року № 650) не лише задекларовано, що одним із завдань ДОП та ПОГ є

діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності, але й визначено напрями організації роботи для впровадження цього принципу у розділі III «Взаємодія з населенням». Практично усі ці напрями мають значення для профілактики правопорушень, однак акцентуємо лише на діяльності за участю населення щодо протидії злочинності, профілактики правопорушень та охорони публічного порядку; визначення спільних пріоритетних напрямів роботи та її оцінювання з урахуванням думки і потреб громадськості; налагодження ефективної комунікації з населенням громади, зосередження уваги на причинах учинення правопорушень із метою їх завчасного запобігання.

Крім того, у цьому розділі Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад наголошено на:

- питаннях, щодо яких ДОП та ПОГ здійснюють роз'яснювальну роботу (здійснюють роз'яснення серед населення громади, посадових осіб підприємств, установ та організацій у межах поліцейської дільниці положень законодавства України з питань профілактики правопорушень із метою усунення причин та умов, що сприяють їх учиненню, та відповідальності за такі діяння. Також метою цієї роботи є формування правової культури, негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ, усвідомлення необхідності інформування органів поліції про вчиненні правопорушення та готування до їх учинення, важливість знати способи захисту і самооборони від злочинних посягань);

- необхідності проведення ДОП та ПОГ відкритих зустрічей і гласних виступів щодо стану дотримання законності, боротьби зі злочинністю, охорони публічного порядку та результатів своєї діяльності на відповідній поліцейській дільниці;

- необхідності здійснення ДОП та ПОГ у взаємодії з представниками територіальних громад, благодійними, громадськими організаціями та іншими

суб'єктами роботи із запобігання вчиненню правопорушень, у тому числі стосовно осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах;

- організації ДОП та ПОГ діяльності та співпраці із представниками громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону (ДОП та ПОГ надають допомогу в організації їх діяльності; беруть участь у проведенні спільних нарад, під час яких розробляються та погоджуються заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку на територіях обслуговування та взаємодії з патрульною поліцією та групами реагування патрульної поліції; разом із виконавчими органами місцевого самоврядування проводять звірки щодо кількості громадських формувань з охорони громадського порядку та їх членів, подають пропозиції щодо їх діяльності, виконання статутних прав та обов'язків) [16].

В Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (затверджена наказом МВС України від 19.12.2017 № 1044) відзначено, що взаємодія підрозділів ювенальної превенції з органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями та іншими суб'єктами здійснюється на засадах партнерства і спрямована на задоволення потреб територіальних громад та виконання завдань, покладених на ці підрозділи. Щодо профілактики правопорушень, то серед напрямів взаємодії зазначено профілактику правопорушень у дитячому середовищі, протидію домашньому насильству та дитячій бездоглядності, а також наголошено, що поліцейські підрозділів ювенальної превенції організовують спільно із заінтересованими органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, громадськими організаціями та іншими суб'єктами профілактичні заходи серед дітей [59].

Принцип взаємодії поліції з населенням відображено й в Правилах етичної поведінки поліцейських (затверджені наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179). Однак, у цьому нормативно-правовому акті мова йде не про форми,

методи, організаційно-правові механізми взаємодії, а про вимоги, які повинен дотримуватися поліцейський під час спілкування з населенням (бути тактовним та доброзичливим; висловлювати вимоги чи зауваження, що стосуються особи, у ввічливій та переконливій формі; надати можливість особі висловити власну думку; до всіх потерпілих від злочинів або інших правопорушень проявляти повагу, охороняти їх безпеку та право на невтручання в особисте життя; при зверненні до особи поліцейському заборонено бути зверхнім, погрожувати, іронізувати, використовувати ненормативну лексику та допускати дискримінацію в будь-якій формі тощо) [116].

В інших підзаконних нормативно-правових актах, які регламентують функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, як реалізовувати принцип взаємодії поліції з населенням не деталізується, в кращому разі лише наголошується на необхідності його дотримання. Такий стан підзаконного правового регулювання дозволяє підтримати думку окремих науковців, що у змісті відомчих нормативно-правових актів, якими врегульовано діяльність окремих підрозділів превентивної діяльності недостатньо повно розкрито напрямок взаємодії з населенням на засадах партнерства [113, с. 9]. Тобто існує потреба у врегулюванні реалізації принципу взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства в окремому нормативно-правовому акті, основою для якого повинні бути апробовані концепції правоохоронної діяльності.

Реагування на безпекові виклики в умовах війни та воєнного стану стало фундаментальною потребою громад, що значно актуалізувало розвиток практик партнерської співпраці поліції та громади («Community Policing») [109, с. 3]. Концепція «Community Policing», окремі положення якої останнім часом активно впроваджуються у діяльність Національної поліції України, апробована у багатьох країнах Європи та Америки [116, с. 420-423]. Хоча, як відзначають у наукових дослідженнях, термін «Community policing» на теперішній час не має єдиного визначення, у загальному вигляді його розуміють як правоохоронну

діяльність, орієнтовану на громаду [117, с. 66] та як основу діяльності поліції у сфері охорони публічного порядку та профілактики правопорушень [118, с. 144].

Західноєвропейські дослідники визначають цю концепцію як філософію та організаційну стратегію, що ґрунтується на прозорому партнерстві, активному співробітництві між поліцією та громадою для більш ефективного визначення, запобігання та розв'язання проблем злочинності, подолання страху перед злочинністю, фізичними та соціальними розладами і погіршенням умов свого району, з метою покращення якості життя всіх громадян [119, с. 5]. Вона передбачає, що: поліція та місцева громада відчувають спільну відповідальність за безпеку; поліція реагує на місцеві потреби й вимоги, які визначає громада; взаємодія і комунікація між населенням і поліцією є ефективною і приносить результати; застосовується індивідуальний підхід до вирішення місцевих проблем у взаємодії з населенням та відповідальними органами влади; співпраця спрямована на попередження правопорушень і наявний спільний план превентивної діяльності [120].

Як бачимо, й українські, й закордонні дослідники відзначають важливість профілактичної складової у концепції «Community policing». Тобто її розглядають як модель «проактивної поліцейської діяльності», що орієнтована на превенцію правопорушень у співпраці з місцевою громадою, на відміну від «реактивної поліцейської діяльності», орієнтованої виключно на реагування на вже вчинені правопорушення [117, с. 67]. Крім того, ця концепція передбачає поліцейську діяльність, орієнтовану на вирішення проблем громади, організацію діяльності та залучення до прийняття рішень консультативних груп громадян, SWOT-аналіз та спільне планування. Загалом процес взаємодії поліції з громадою, акцентуючи на управлінських аспектах, може бути відображений за допомогою виокремлення таких елементів:

- стратегічне планування (підрозділи превентивної діяльності поліції формулюють місію та бачення, визначають основні види діяльності, стратегічний план розвитку та інші плани);

- реалізація планів із врахуванням проблем та організаційних аспектів внутрішньосистемних та зовнішніх процесів (організаційна реструктуризація, перерозподіл ресурсів, створення типових моделей діяльності, координування, дослідження місцевих (регіональних умов), консультування з громадами та налагоджування з ними сталих зв'язків, надання послуг на основі потреб);

- досягнення кінцевих результатів та їх аналіз (поліпшення якості поліцейської діяльності, підвищення професійності поліцейських та покращення рівня їх підзвітності, поліпшення відносин між поліцією та громадою, структуровані стратегічні партнерства – проекти «Безпечні школи», «Безпечні дороги», програми зменшення рівня злочинності серед дітей, сусідські варти тощо) [119, с. 10].

Ці складові слід врахувати під час підготовки нормативно-правового акту, який регулюватиме взаємодію поліції з громадами на засадах партнерства задля створення безпечного середовища [121].

Практичні заходи взаємодії як складова частина реалізації принципу взаємодії поліції з населенням можуть відбуватися на етапі планування узгоджених дій (організаційний етап) або безпосередньо під час їх здійснення. Прикладами спільного планування заходів є участь поліцейських у розробці програм профілактики правопорушень у певній територіальній громаді. Так, Комплексна Програма профілактики злочинності і правопорушень на 2021-2025 роки, затверджена рішенням сесії Смолінської селищної ради № 72 від 23 лютого 2021 року, передбачає на території Смолінської селищної територіальної громади об'єднання зусиль правоохоронних органів і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування для здійснення визначених нею профілактичних заходів [122]. Ініціатором розроблення та одним із відповідальних виконавців був Новоукраїнський районний відділ поліції Головного управління Національної поліції в Кіровоградській області. Серед заходів взаємодії названо: внесення поліцейськими на розгляд сесії селищної ради, засідань постійної комісії селищної ради питання про стан законності,

боротьби зі злочинністю, охорони публічного порядку; спільне проведення моніторингу ситуації щодо зловживання молоддю психоактивними речовинами, профілактичних і просвітницьких заходів щодо протидії наркоманії, пропаганди здорового способу життя, а також профілактичної роз'яснювальної роботи серед населення щодо запобігання діям шахраїв у відношенні соціально незахищених категорій населення; продовження роботи з підтримки ініціативи громадян у створенні та відновленні діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку тощо [122].

Щодо реалізації запланованих заходів з профілактики правопорушень, то у звітах відзначається, що поліцейські офіцери громад, реалізуючи взаємодію поліції та органів місцевого самоврядування, більшість профілактичних заходів проводили разом з інспектором ювенальної превенції, представниками та відділами відповідних місцевих рад, а також представниками мобільних бригад соціально-психологічної допомоги, а також наголошується на: проведенні спільних рейдів поліцейських підрозділів превентивної діяльності з представниками територіальних громад, депутатами сільських, селищних, міських рад для роз'яснювання місцевим мешканцям населених пунктів щодо недопущення порушень державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів; налагодженні каналів зв'язку із населенням та роз'ясненні алгоритмів дії при виявленні ними правопорушень; виступах в населених пунктах та соціальній мережі з молоддю та дорослими (з темами: дотримання правил дорожнього руху, загальна правосвідомість, дотримання правил громадського порядку, протидія булінгу та домашньому насильству, безпека пересування в темну пору доби із світловими відображуючими елементами, нехтування при сигналі повітряної тривоги, а також правила поведінки в громадських місцях, та повідомлення про виявлені підозрілі предмети, що можуть бути вибухонебезпечними до спеціальної служби порятунку «101», або «102»)) [123].

Найбільш системно принцип взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства реалізовується під час організації підрозділами превентивної діяльності функціонування та співпраці із представниками громадських формувань з охорони громадського порядку. Рівень взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з громадськими формуваннями у профілактиці правопорушень вважають належним 68 опитаних поліцейських (48% від загальної кількості опитаних), а високим 43 поліцейських (30%) (додаток А).

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [13] громадські формування з охорони громадського порядку можуть бути створені на засадах громадської самодіяльності як зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння Національній поліції, асоціації громадських формувань тощо для виконання низки завдань, у тому числі сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам у запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань.

Під час організаційного етапу підрозділами превентивної діяльності поліції здійснюється наступне:

- проведення теоретичних і практичних занять на базі поліції, згідно з розробленою тематикою, та видача довідок, підписаних керівником ГУНП або особою, яка виконує його обов'язки, членам громадських формувань про проходження ними правової та спеціальної підготовки;
- надання постійної методичної допомоги керівним органам громадських формувань в організації їх профілактичної роботи, у впровадженні в діяльність громадських формувань найбільш ефективних форм і методів профілактики та боротьби з правопорушеннями; надання допомоги в забезпеченні методичною та юридичною літературою;

- надання допомоги членам громадських формувань у веденні документації (журналу проведення інструктажів, журналу виходу на службу, окремих доручень керівника, планів профілактики правопорушень тощо);
- спільна з керівництвом громадських формувань розробка профілактичних заходів, зокрема щодо осіб схильних до вчинення правопорушень, дітей, які знаходяться на профілактичних обліках, а також дорослих осіб, які негативно впливають на виховання дітей;
- надання окремих доручень членам громадських формувань у сільській місцевості щодо профілактичної роботи;
- проведення інструктажів членів громадських формувань з ознайомленням їх з особливостями маршруту та інформуванням про стан оперативної обстановки;
- надання допомоги щодо планування висвітлення у засобах масової інформації профілактичної роботи громадських формувань та поширення передового досвіду їх діяльності [26, с. 125].

Для організації підрозділами превентивної діяльності роботи громадських формувань важливим є належне правове урегулювання такої діяльності. Тому позитивним є нещодавнє затвердження Порядку організації і проведення правової та спеціальної підготовки членів громадських формувань з охорони громадського порядку [14]. Відповідно до п. 2-4 цього Порядку правова та спеціальна підготовка членів громадських формувань організовується головними управліннями Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях і м. Києві, а проводиться уповноваженими на це підрозділами ГУНП – підрозділами взаємодії з громадами управлінь превентивної діяльності ГУНП та іншими службами поліції.

Підготовка членів громадських формувань проводиться у формі теоретичних і практичних занять. Теоретичні заняття включають у себе вивчення членами громадських формувань нормативно-правових актів у сфері забезпечення охорони громадського (публічного) порядку і безпеки, запобігання

адміністративним і кримінальним правопорушенням, особливостей організації взаємодії та спільного виконання завдань із забезпечення охорони громадського (публічного) порядку і безпеки, застосування спеціальних засобів індивідуального захисту та самооборони, отримання інших теоретичних знань, необхідних для виконання покладених на них завдань. Практичні заняття проводяться з метою закріплення отриманих теоретичних знань, набуття умінь та навичок, необхідних для виконання завдань, покладених на членів громадських формувань.

Правова підготовка передбачає вивчення: правової основи діяльності громадських формувань; засад організації та діяльності громадських формувань; основних завдань, прав і обов'язків громадських формувань та їх членів у сфері забезпечення охорони громадського (публічного) порядку і безпеки, профілактики правопорушень; форм і методів роботи громадських формувань; умов членства у громадських формуваннях; правових гарантій та соціального захисту членів громадських формувань; організації контролю за діяльністю громадських формувань; порядку нагляду за додержанням і застосуванням законів громадськими формуваннями; загальної характеристики адміністративних правопорушень; нормативно-правових актів, які регламентують проведення превентивної роботи з особами, схильними до вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень; законодавства України з питань забезпечення охорони громадського (публічного) порядку і безпеки.

Під час спеціальної підготовки членів громадських формувань з охорони громадського порядку представниками підрозділів превентивної діяльності поліції наголошується на: основних завданнях громадських формувань та способах надання допомоги органам Національної поліції України в забезпеченні охорони громадського (публічного) порядку і безпеки, профілактиці адміністративних і кримінальних правопорушень; умовах та порядку застосування членами громадського формування заходів фізичного

впливу, спеціальних засобів індивідуального захисту та самооборони, заряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, інших спеціальних засобів; підставах та порядку перевірки членами громадського формування документів, що посвідчують особу; діях членів громадських формувань під час виявлення, затримання та доставлення осіб, визначених Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»; порядку оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення [14].

Крім навчання членів громадських формувань з охорони громадського порядку важливим є створення й інших «організаційно-управлінських умов для результативного функціонування, формування та надання інформаційної допомоги працівникам поліції в профілактиці правопорушень» [52, с. 109]. Зокрема, доцільним є залучення членів громадських формувань з охорони громадського порядку до:

- проведення аналізу стану правопорушень (злочинності) та вироблення дієвих заходів протидії деліктам;
- розроблення аналітичних і статистичних документів та форм звітності про роботу представників громадськості;
- вивчення, узагальнення й поширення наявного позитивного досвіду роботи;
- проведення аналізу звернень громадян, вивчення громадської думки щодо покращання роботи поліції і громадськості;
- проведення аналізу роботи представників громадськості з виявлення і вивчення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень, розроблення заходів із їх усунення, а також заходів, спрямованих на гарантування безпеки дорожнього руху;
- надання пропозицій для вдосконалення діяльності представників громадськості в галузі правоохоронної діяльності;
- надання пропозицій про проведення профілактичних заходів щодо конкретних видів правопорушень та осіб, які їх учинили;

- розроблення удосконаленого механізму оперативного інформування Національної поліції України про вчинені правопорушення;
- складання переліку типових дій представника громадськості на місці вчинення злочину (правопорушення) тощо [124, с. 94; 83, с. 110].

Реалізація запланованих заходів здійснюється передусім під час патрулювання членами громадського формування відповідної території, проведенні спільних рейдів з представниками поліції превентивної діяльності, залучення громадськості до індивідуально-профілактичної роботи. Як відзначає С. В. Медведенко розміщення сил поліції й громадських формувань з охорони громадського порядку здійснюється з урахуванням «гарячих точок» патрульної ділянки, місць і часу найбільшого скупчення людей тощо. Визначення маршрутів патрулювання у зв'язку із цим проводиться з розрахунком можливого взаємопосилення нарядів у цих місцях, маневрування ними на суміжних, додаткових маршрутах. Водночас маршрути патрулювання екіпажів на автомобілях прокладаються через найбільш криміногенні місця маршрутів піших нарядів, враховуються наявність поблизу штабів громадських формувань. Для кожного маршруту розробляються особливі обов'язки за місцем і часом несення служби, передбачається патрулювання не тільки на вулицях, але й огляд дворів, під'їздів тощо. При такій організації практично підтримується безперервна цільова взаємодія між ними [83, с. 111-112].

Одним із видів діяльності, до якої залучаються представники громадськості, є профілактична робота з правопорушниками, яка полягає у виявленні осіб, які вчиняють правопорушення, установлення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень, застосуванні до правопорушників заходів профілактичного впливу та контролю за їхньою поведінкою. З метою забезпечення дієвого індивідуально-профілактичного впливу на правопорушника представники громадськості залучаються до:

- проведення індивідуальних профілактичних бесід з особами, схильними до вчинення правопорушень;

- проведення індивідуально-виховних бесід із правопорушниками-дітьми та їхніми батьками;
- доставлення (спільно з працівниками органів Національної поліції) правопорушників до органу Національної поліції для затримання особи або складання протоколу про адміністративне правопорушення;
- перевірки поведінки осіб, які перебувають на обліку в органах поліції за місцем проживання чи роботи (навчання);
- роз'яснення правопорушникам чинних норм законодавства, інших нормативно-правових актів та відповідальності за вчинення протиправних дій тощо [83, с. 109-114].

Одним з факторів ефективності реалізації принципу взаємодії поліції з населенням щодо громадських формувань з охорони громадського порядку є належне правове забезпечення як їх діяльності загалом, так і порядку та особливостей взаємодії цих формувань з підрозділами Національної поліції, передусім підрозділами превентивної діяльності. На рівні підзаконних нормативно-правових актів окремі питання організації та діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку регулюються постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 року № 1872 «Про затвердження Типового статуту громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, описів зразків бланка посвідчення і нарукавної пов'язки члена такого формування» [125], наказом МВС України від 15 серпня 2022 року № 496 «Про затвердження Порядку придбання, видачі та зберігання спеціальних засобів громадськими формуваннями з охорони громадського порядку» [126], наказу МВС України від 09 березня 2023 року № 172 «Про затвердження Порядку організації і проведення правової та спеціальної підготовки членів громадських формувань з охорони громадського порядку» [14] та іншими. Однак, зазначені нормативно-правові акти регулюють далеко не усі необхідні аспекти діяльності громадських формувань, у тому числі й профілактичну роботу. Доцільним є прийняття Інструкції про роботу з

громадськими формуваннями з охорони громадського порядку, в якій були б передбачені повноваження підрозділів превентивної діяльності у роботі з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку, порядок залучення громадських формувань до охорони громадського (публічного) порядку, забезпечення публічної безпеки, профілактичної роботи, форми і методи взаємодії підрозділів поліції з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку.

Таким чином, реалізація принципу взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства як одного із визначальних у функціонуванні підрозділів превентивної діяльності Національної поліції базується на приписах як законодавчих, так і підзаконних нормативно-правових актів, а також враховує загальне спрямування концепції «Community policing». При цьому у нормативно-правових актах або лише вказується на необхідності дотримання цього принципу та закріплюються окремі форми та методи реалізації, або регламентується діяльність окремих підрозділів поліції щодо цього питання. Це зумовлює необхідність комплексного врегулювання реалізація принципу взаємодії поліції з населенням на рівні відомчого нормативно-правового акту, який би враховував не лише загальне спрямування концепції «Community policing», але й конкретні складові елементи цієї концепції, а також систематизував завдання, функції, компетенцію кожного із підрозділів поліції (передусім, підрозділів превентивної діяльності), залучених до реалізації цього принципу, визначив би основні механізми, форми та методи взаємодії.

2.2. Система принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень

Принцип взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства є основою для організації та здійснення великого обсягу роботи підрозділів превентивної

діяльності щодо профілактики правопорушень. Однак, взаємодія цих підрозділів у профілактичній роботі базується й на інших – не менш важливих принципах. Дотримання поліцейськими усієї сукупності принципів у профілактичній діяльності є умовою досягнення високого рівня її ефективності [103, с. 39], принципи забезпечують взаємодію та взаємоузгодження всіх її структурних елементів як між собою, так із системами вищого рівня, а також збалансованість, усувають розбіжності, створюють передумови для інтеграції та одночасної диференціації різних напрямів діяльності підрозділів дільничних офіцерів поліції [107, с. 30] та інших служб превентивної діяльності.

Як було зазначено у попередньому підрозділі дисертації, на формування системи принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень впливають принципи функціонування Національної поліції, принципи профілактичної роботи та організації і здійснення управлінського процесу взаємодії суб'єктів.

У наукових дослідженнях поняття принципів профілактичної діяльності поліції загалом чи в певній сфері, її структурних підрозділів ґрунтується на загальнотеоретичних конструкціях терміну «принцип» із врахуванням відповідного суб'єкта та досліджуваної сфери. Так, В. І. Фелик пропонує під принципами профілактичної діяльності Національної поліції України розуміти керівні засади, соціально-правові ідеї, що визначені нормами національного законодавства та міжнародно-правовими актами, на яких ґрунтується діяльність Національної поліції, її окремих структур та посадових осіб у сфері попередження адміністративних та інших правопорушень, проведення профілактичних заходів, забезпечення публічної безпеки та порядку [103, с. 40]. Я. Я. Сташків відзначає, що принципами профілактичної діяльності дільничних офіцерів поліції слід вважати закріплені в нормах права, науково обґрунтовані та апробовані практикою основні засади, які найбільш повно визначають сутність і характер діяльності дільничних офіцерів поліції, поширюють свій вплив на всі стадії, етапи та рівні профілактичного процесу та спрямовані на забезпечення

його результативності [107, с. 30-31]. І. В. Скакун під принципами протидії домашньому насильству в діяльності Національної поліції радить розуміти основні вихідні положення, керівні ідеї, закріплені положеннями чинних нормативно-правових актів, які лежать в основі діяльності Національної поліції у сфері протидії домашньому насильству [105, с. 133].

Близьким за змістом до дефініцій принципів профілактичної діяльності є визначення принципів превентивної поліцейської діяльності, під якими Шатрава С. О. та Парханов Г. Р. пропонують розглядати об'єктивно обумовлені, стрижневі, відносно стабільні, науково обґрунтовані керівні засади, зафіксовані нормами вітчизняного законодавства і міжнародно-правових актів, на яких ґрунтується діяльність Національної поліції України, а також уповноважених осіб її органів і структурних підрозділів, яка здійснюється у процесі прогнозування та попередження правопорушень за допомогою використання дозволених національним законодавством превентивних поліцейських заходів і комплексу профілактичних дій [102, с. 46]. А їх характерними особливостями є: по-перше, вони формуються і розвиваються відповідно до сучасних вимог, очікувань і потреб членів суспільства та держави стосовно забезпечення й охорони їх прав, свобод та інтересів у публічно-правовій сфері; по-друге, визначають соціальну цілеспрямованість, характер, зміст і межі превентивної поліцейської діяльності; по-третє, очевидно, що всі принципи превентивної поліцейської діяльності утворюють об'єктивно обумовлену, нормативно зафіксовану, науково обґрунтовану, відносно стабільну «систему координат», елементи якої діють не відособлено, а у певній взаємозалежності, не суперечать один одному і мають обов'язковий характер під час застосування поліцейських превентивних заходів і реалізації превентивної функції органами та підрозділами Національної поліції України [102, с. 43].

Критично оцінюючи окремі положення цих визначень (у визначенні принципів профілактичної діяльності є певна неузгодженість – сфері попередження адміністративних та інших правопорушень власне і передбачає

проведення профілактичних заходів; сумнівним у визначенні принципів профілактичної діяльності дільничних офіцерів поліції є те, що принцип повинен бути апробований практикою та те, що він повинен найбільш повно визначати сутність і характер діяльності дільничних офіцерів поліції тощо), слід відзначити врахування у них:

- теоретичних висновків про те, що принципами є об'єктивно обумовлені керівні засади, соціально-правові ідеї, які, як правило, закріплені у нормах права;

- того, що принципи стосуються не лише Національної поліції як цілісного утворення, але й її окремих структур та посадових осіб;

- системності принципів – вони утворюють систему, елементи якої діють не відособлено, а у певній взаємозалежності, не суперечать один одному.

Щодо віднесення того чи іншого принципу до системи основних засад профілактичної діяльності, то О. М. Банчук вважає, що до принципів у сфері превентивної поліцейської діяльності слід зарахувати такі: принцип винятковості та пропорційності застосування сили органами поліції під час ужиття превентивних заходів; принцип чесності, неупередженості та гідності; принцип особистої відповідальності за наслідки вчинених дій [127, с. 8–17], Я. Я. Сташків наголошує на доцільності нормативного закріплення таких принципів діяльності дільничних інспекторів поліції – законності, гуманізму, поваги до особи та соціальної справедливості, об'єктивності, наукового управління, гласності, взаємодії з іншими суб'єктами профілактики, політичної нейтральності, прогнозованості та плановості, взаємодії з населенням на засадах партнерства [107, с. 34], Ю. С. Назар принципи профілактичної діяльності поділяє на соціально-правові (законність, гуманізм, соціальна справедливість, поєднання гласності та професійної таємниці, залучення до профілактики громадськості) та організаційні (управлінські) (плановість, цілеспрямованість, безперервність, принцип головної ланки, маневровість, пропорційність відповідальності, розмежування компетенції, оптимальність та ефективність,

поєднання колегіальності та єдиноначальності, узгодженість дій з іншими суб'єктами профілактичної діяльності), виокремлюючи серед організаційних – принцип узгодженості дій з іншими суб'єктами, оскільки від дотримання цього принципу залежить як ефективність профілактичної діяльності конкретних суб'єктів, так і ефективність функціонування всієї системи профілактики адміністративних правопорушень [26, с. 53-55].

Принципи організації і здійснення управлінського процесу взаємодії суб'єктів у правоохоронній діяльності розглядалися або в узагальненому значенні, або зважаючи на конкретну сферу в якій, відбувається узгоджена діяльність суб'єктів. Прикладами першого підходу є визначення принципів взаємодії між органами Національної поліції та Державної міграційної служби України (основи, керівні передумови спільної, координованої, узгодженої діяльності, які в цілях забезпечення критерію результативності, дієвості, повноти її здійснення визначають нормативні начала та науково-методологічне підґрунтя підготовки та реалізації заходів взаємодії на практиці) [128, с. 72], принципів взаємодії органів внутрішніх справ з органами місцевого самоврядування у правоохоронній сфері (сукупність основоположних, науково обґрунтованих та прямо чи опосередковано закріплених у чинних нормах права засад (ідей) узгодженої діяльності вищезазначених органів, а їх значення полягає у тому, що вони у загальному вигляді визначають пріоритети та межі здійснення взаємодії) [129, с. 60], принципів взаємодії органів внутрішніх справ з громадянами у сфері правоохоронної діяльності (основні поняття, положення, ідеї, які відображають найбільш суттєві, головні сторони і прояви взаємовідносин) [130, с. 15].

Прикладами іншого підходу є визначення:

– принципів взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами як сукупності науково обґрунтованих та нормативно закріплених основних засад спільної чи узгодженої діяльності в інтересах досягнення загальних цілей з метою забезпечення правопорядку на державному

кордоні та його недоторканості [131, с. 101] або ж як загальних науково обґрунтованих та формально визначених положень, які є основою для виникнення, здійснення та припинення взаємодії Держприкордонслужби з іншими правоохоронними органами з метою виконання ними покладених на них національним законодавством завдань з охорони державного кордону [132, с. 69];

– принципів взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами публічної адміністрації на території проведення операції Об'єднаних Сил як сукупності науково обґрунтованих та нормативно закріплених основних засад діяльності уповноважених суб'єктів, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії російської федерації на території проведення операції Об'єднаних Сил, які відображають важливі, головні сторони і прояви їх взаємодії, взаємозв'язки й відносини між ними [133, с. 144];

– принципів взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства як сукупності основоположних, науково обґрунтованих, формально визначених (прямо чи опосередковано) та обов'язкових положень, на підставі яких організовується і відбувається узгоджена діяльність цих суб'єктів у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства [134, с. 105-106].

Окремі автори також пропонують характерні ознаки принципів взаємодії або ж координації, на основі яких визначається суть цього управлінського процесу. До ознак принципів координації відносять: 1) є загальними керівними положеннями координації; 2) визначення у їх змісті повноважень суб'єктів координації; 3) гарантованість – є гарантією здійснення координації; 4) цільова спрямованість – тобто, сприяння досягненню завдань координації за бажаними напрямками та результатами координації; 5) обов'язковість для усіх учасників координації – принципи являють собою не пораду чи рекомендацію, а вимагають обов'язкового та різнобічного втілення у відповідних правовідносинах [135, с. 118], принципи взаємодії: залежать від соціально-

економічних умов, що склалися в суспільстві; обґрунтовують, роз'яснюють зв'язки як між об'єктом і суб'єктом, так і в середині кожного з них; відображають властивості, притаманні правоохоронній системі в цілому, а також окремим її елементам, явищам, процесам; відображають зміст взаємозв'язків [130, с. 15-16].

Як відзначає О. В. Герман, віднесення окремих з цих ознак не можна вважати безспірним. Так, залежність принципів від соціально-економічних умов, що склалися в суспільстві, сприятиме постійній зміні принципів, що суперечить суті загально наукового поняття принципу як основного вихідного положення на підставі якого створюються системи, адже принципи у цьому випадку повинні бути відносно стабільними. Віднесення гарантованості (принципи є гарантією здійснення взаємодії (координації)) до ознак принципів взаємодії є дещо необґрунтованим. Наявність та навіть нормативно-правове закріплення принципів взаємодії ще не гарантує, що така взаємодія буде здійснюватися. Прикладів прийняття нормативно-правових актів, в яких визначалися принципи та механізми взаємодії суб'єктів протидії правопорушенням, та які на практиці не були реалізовані є достатньо [134, с. 104].

Інші ж ознаки доцільно використати під час формулювання поняття принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Зокрема, принципи взаємодії цих суб'єктів відображають властивості, притаманні системі профілактики в цілому, а також окремим її елементам, явищам, процесам, а також відображають зміст взаємозв'язків. Також необхідною ознакою цих принципів є те, що вони характеризуються цільовою спрямованістю – тобто повинні відображати спільну мету функціонування суб'єктів взаємодії.

Таким чином, принципами взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід вважати систему формально визначених (прямо чи опосередковано) основних засад (соціально-правових та управлінських ідей) узгодженої діяльності цих суб'єктів для

досягнення ними спільної профілактичної мети – виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень для обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня.

Науковці, визначаючи конкретні принципи взаємодії поліції чи інших правоохоронних органів, керуються положеннями Конституції України, Закону України «Про Національну поліцію», іншими законодавчими актами, а також акцентують на сферах взаємодії, що, як правило, зумовлює поділ принципів на загальні та спеціальні. Так, до загальних принципів взаємодії Національної поліції з:

- засобами масової інформації відносять: принципи верховенства права; дотримання прав і свобод людини; законності; відкритості та прозорості; політичної нейтральності; взаємодії з населенням на засадах партнерства; безперервності, а також вільного отримання, поширення та будь-якого іншого використання інформації; рівноправності [136, с. 142];

- громадськістю – верховенство права, законність, відкритість та прозорість, етичність [83, с. 100];

- Державною міграційною службою – верховенство права; законність; гласність [128, с. 72].

У працях, де не здійснено поділ на види основних засад взаємодії, також наголошується на необхідності дотримання верховенства права; законності; відкритості, прозорості; безперервності та інших [74, с. 102]. Щодо принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності під час профілактичної роботи, то слід навести перелік, запропонований В. В. Дудченком. На його думку, взаємодія органів місцевого самоврядування, державних органів та ювенальної превенції у сфері запобігання злочинності серед неповнолітніх базується на принципах верховенства права, законності, єдності цілей та завдань, науковості, гласності та інформованості, демократизму, рівноправності, плановості, системності, взаємної відповідальності, безперервності [137, с. 47].

На нормативно-правовому рівні, хоча й не вказують на поділ принципів взаємодії на загальні та спеціальні, однак виходять із загальних завдань тієї чи іншої діяльності. В Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні (затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України 07 липня 2017 року № 575) до основних (загальних) принципів взаємодії віднесено: 1) швидке, повне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень; 2) самостійність слідчого (дознавача) в процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється; 3) оптимальне використання наявних можливостей органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції України у запобіганні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень; 4) дотримання загальних засад кримінального провадження; 5) забезпечення нерозголошення даних досудового розслідування [138].

На нашу думку, принципи взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень доцільно класифікувати за критеріями, запропонованими у більшості наукових дослідженнях – на загальні та спеціальні. У проаналізованих працях усі автори принципи верховенства права, законності, відкритості та прозорості (гласності) вважають основними засадами взаємодії поліції, що дозволяє віднести їх до загальних. Однією з підстав (чи в окремих дослідженнях – основною підставою) позначення їх як загальні є їх нормативне закріплення у Законі України «Про Національну поліцію». Щодо підрозділів превентивної діяльності, то принципи, передбачені у ст. 6-12 цього закону, вказані й у п. 5 розділу I Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України [67], а донедавна були зазначені у п. 3 розділу I Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції (назва у редакції наказу від 28 липня 2017 року № 650) [16]. Доцільність відображення у підзаконних нормативно-правових актах

законодавчо закріплених принципів піддавалась критиці. Так, Я. Я. Сташків заперечує обґрунтованість і доцільність автоматичного перенесення принципів діяльності всієї поліції на сферу функціонування дільничних офіцерів поліції, яка, як відомо, характеризується певною специфікою і має чітко виражену профілактичну спрямованість [107, с. 31]. На нашу думку, принципи діяльності цілого повинні бути відображені під час функціонування його частини, тому загальні принципи діяльності Національної поліції доцільно закріплювати й підзаконних нормативно-правових актах, однак там варто відображати й спеціальні принципи – ті що, характеризують специфіку функціонування окремих підрозділів, у нашому випадку – підрозділів превентивної діяльності поліції. Загалом, це стосується й окремих видів діяльності, у тому числі взаємодії у профілактиці правопорушень. Однак, у випадку регулювання певних видів діяльності загальні принципи мають бути проаналізовані через призму специфіки саме такої діяльності. У попередньому підрозділі був досліджений принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства як базовий принцип профілактичної діяльності підрозділів превентивної служби поліції. Оскільки він є концептуальною засадою функціонування підрозділів превентивної діяльності, на його основі формуються конструкти взаємовідносин у сфері безпеки у громаді, вважаємо не доцільним позначити цей принцип як загальний щодо взаємодії у профілактиці правопорушень.

Також потребує творчого переосмислення та критичного погляду віднесення принципу безперервності до загальних засад взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень як це пропонується в окремих наукових працях [130, с. 155; 137, с. 49]. У ст. 12 Закону України «Про Національну поліцію» цей принцип розкривається за допомогою вказівки на необхідність поліції виконувати свої завдання безперервно та цілодобово, передусім завдання щодо реагування на протиправну діяльність чи на звернення громадян за допомогою до поліції. Однак, чи повинна взаємодія поліції з іншими суб'єктами правовідносин (у тому

числі й суб'єктами профілактики правопорушень) відбуватися безперервно та цілодобово? Очевидно, що такої потреби немає. Взаємодія у профілактиці правопорушень повинна відбуватися планово, а не як реакція на чинники, які спонтанно чи несподівано виникли.

Таким чином, беручи за основу законодавчо закріплені принципи діяльності Національної поліції, до загальних принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід віднести:

- верховенство права;
- законність;
- дотримання прав і свобод людини;
- публічність та прозорість;
- політична нейтральність.

Відповідно до принципу верховенства права, як його закріплено у ст. 6 Закону України «Про Національну поліцію», людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. У рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 2 листопада 2004 р. № 15-рп зазначено, що верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути перейняті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що

відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України [139].

Щодо діяльності поліції, на думку А. Т. Комзюка та О. Ю. Салманової, цей принцип має бути сформульований відповідно – як ідея панування права, яка втілюється у створення належних законів (що, втім, не належить до повноважень поліції), їх відповідне виконання, заборону свавілля, дотримання прав людини, недискримінацію та рівність перед законом [140, с. 48]. Крім того, наголошується й на необхідності у поліцейській роботі враховувати не лише норми законодавства, але й моральні приписи, звичаї та інші соціально значущі чинники. Зокрема, Я. М. Когут вважає, що верховенство права є основою для формування сукупності основних засад поліцейської діяльності, зокрема ввічливості, толерантності та поваги до особи, негайного усунення помилок, солідарності, взаємодопомоги і дисципліни, професіоналізму, компетентності, науковості, чесності та справедливості, підтримання позитивних традицій [141, с. 138].

Поліцейським підрозділів превентивної діяльності під час організації та реалізації узгоджених профілактичних дій слід враховувати саме таке розуміння принципу верховенства права. Наприклад, під час планування спільних з громадськими формування профілактичних рейдів доцільно враховувати не лише норми законодавства, яке, по суті, не обмежує щодо часу проведення таких заходів (крім окремих випадків щодо нічного часу, діяльності в умовах воєнного стану тощо), але релігійні традиції чи звичаї окремих груп населення, щоб не зважати проводити богослужіння, інші соціальні заходи. Тобто взаємодія поліції з іншими суб'єктами профілактики повинна відбуватися із врахуванням пріоритету прав і свобод людини, мати меті створити такі організаційні умови, щоб профілактична діяльність була спрямована передусім на захист прав та свобод людини.

Поліція під час реалізації принципу законності як і принципу верховенства права повинна керуватися не лише приписами Закону України «Про

Національну поліцію», але й Конституцією України, норми якої вважаються нормами прямої дії. Приписи Конституції України визначають, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Що ж до суб'єктів владних повноважень, до яких належать підрозділи превентивної діяльності поліції, то для них діє принцип – дозволено лише те, що передбачено законом. Відповідно до статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Під час організації взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень важливим є дотримання не лише компетенції відповідних суб'єктів, але й способу реалізації узгоджених дій. Якщо мова йде про застосування поліцейськими превентивних заходів із залученням громадських формувань з охорони громадського порядку, то належним буде спосіб, передбачений нормами Закону України «Про Національну поліцію».

Важливість принципу законності у діяльності поліції зумовлює певні дискусії щодо його співвідношення з принципом верховенства права. На думку А. Т. Комзюка та О. Ю. Салманової верховенство права слід закріпити у Законі «Про Національну поліцію» як загальну ідею панування права, яка втілюється у створення належних законів, їх відповідне виконання, заборону свавілля, дотримання прав людини, недискримінацію та рівність перед законом, адже інші складові цього принципу не завжди можуть бути виконані саме у діяльності поліції. Відтак, у діяльності поліції превалююче значення займає саме законність [140, с. 50]. На нашу думку, ці принципи мають однаково важливе значення для діяльності поліції, у тому числі й під час взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Однак, більша нормативна регламентованість реалізації принципу законності, а також віднесення підрозділів поліції до суб'єктів владних повноважень з відповідними

обмежувальними засадами у їх відносинах з фізичними та юридичними особами зумовлюють більшу увагу до принципу законності.

Дотримання цього принципу під час взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень передбачає таке:

1) верховенство Конституції, законів та ратифікованих міжнародно-правових актів над іншими підзаконними актами, наказами та посадовими інструкціями, що регламентують діяльність суб'єктів взаємодії;

2) відповідність діяльності підрозділів превентивної служби поліції, інших суб'єктів профілактики правопорушень вимогам законодавства, компетенції та наданим повноваженням;

3) відповідність профілактичних заходів, які застосовуються під час взаємодії, загальним демократичним принципам права, чинному законодавству та загально визнаним міжнародним стандартам;

4) застосування узгоджених профілактичних заходів лише за наявності фактичних обставин, які передбачені в нормативно-правових актах, а також при неухильному дотриманні гарантій прав і законних інтересів осіб, щодо яких вони застосовуються;

5) контроль в межах передбачених нормативно-правовими актами за організацією та реалізацією узгоджених заходів профілактики правопорушень не лише з боку представницьких органів влади відповідного рівня, а й з боку засобів масової інформації, громадськості та окремих громадян тощо [107, с. 31].

Зміст принципу законності як засади взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень полягає у тому, що управлінський процес взаємодії з відповідними етапами організації та реалізації рішення, контролю за його виконанням, основні заходи, форми і методи узгодженої діяльності, розподіл повноважень відповідних суб'єктів повинні відповідати законам та інших нормативно-правовим актам, таким, наприклад, як Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері

запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658) [93]. У ньому визначено повноваження суб'єктів координації взаємодії на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, завдання, окремі процедури та форми взаємодії суб'єктів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі. Зокрема, принцип законності буде дотримано, коли після звернення до уповноваженого підрозділу Національної поліції особи, яка заявляє, що постраждала від насильства, посадова особа такого органу: прийме заяву від постраждалої особи та зареєструє її в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, а також здійснить дії щодо організації узгоджених дій – для надання медичної допомоги постраждалій особі (у разі потреби) залежно від її стану викличе бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги або інформує відповідний заклад охорони здоров'я; для невідкладного надання психологічної допомоги проінформує відповідний центр соціальних служб, центр соціально-психологічної допомоги, притулок для постраждалих осіб або мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги постраждалим особам (у тому числі шляхом виклику психолога), у разі потреби направить її до притулку для постраждалих осіб або іншого закладу, що надає послугу притулку [93].

Принцип дотримання прав і свобод людини належить до системи універсальних принципів не лише тому, що закріплений у Конституції України, але й тому, що він визначає спрямування діяльності органів публічної адміністрації будь-якої демократичної країни. Відповідно до статті Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, а людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Як відзначено у Національній стратегії у сфері прав людини в умовах збройної

агресії російської федерації проти України проблема захисту прав і свобод людини є особливо гострою. Поряд із першочерговими завданнями щодо зміцнення національної безпеки, подолання економічної та екологічної кризи, реформування державного управління забезпечення прав і свобод людини залишається головним обов'язком держави та має визначати зміст і спрямованість діяльності держави в усіх її зусиллях. У кризових ситуаціях ризики непропорційного обмеження прав і свобод людини зростають, що потребує особливого контролю з боку суспільства [142]. Це стосується й випадків взаємоузгодженої діяльності підрозділів превенції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Взаємодія у цій сфері здійснюється з метою усунення причин та умов вчинення правопорушень, що дозволяє підвищити ефективність забезпечення права людини та громадянина на безпеку, у тому числі й під час військових дій.

Прикладом нормативно-правового закріплення реалізації принципу дотримання прав і свобод людини під час взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень, серед яких названо й підрозділи превентивної діяльності поліції, є норми уже цитованого Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658) [93]. У пп. 3, 4 цього нормативно-правового акту відзначається, що механізм взаємодії суб'єктів спрямований на забезпечення ефективної та практичної реалізації прав постраждалих осіб, визначених Законами України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», а діяльність суб'єктів взаємодії спрямована на запобігання та протидію насильству і ґрунтується на таких засадах гарантування постраждалим особам безпеки та основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на життя, свободу та особисту недоторканність, на повагу до приватного та сімейного

життя, на справедливий суд, на правову допомогу, з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

Крім того, цей принцип передбачає, що підрозділи поліції та інші суб'єкти узгодженої діяльності у сфері профілактики правопорушень, виконуючи свої функції, зобов'язані забезпечувати не лише дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, але й сприяти їх реалізації. Реалізація прав і свобод передбачає, наприклад, роз'яснення поліцейськими під час спільних профілактичних заходів постраждалим особам від домашнього насильства або потенційним жертвам інформації про їх права, соціальні послуги, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якими вони можуть скористатися.

Також необхідно враховувати й підстави обмеження прав і свобод людини у процесі узгодженої профілактичної діяльності. Щодо конституційних прав і свобод людини і громадянина, то вони не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України, зокрема в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Щодо інших прав, то таке обмеження допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції [15]. Ці засадничі положення використовуються й у відносинах взаємодії підрозділів превентивної діяльності з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Наприклад, обмеження прав особи, передбачені у терміновому заборонному приписі (заборона на вхід та перебування в місці проживання постраждалої особи, незалежно від права власності на це місце), винесеного поліцейським кривднику з метою повторного вчинення домашнього насильства, можливе лише на підставах та у порядку, визначеному у ст. 24 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [91].

Реалізація принципу публічності та прозорості під час взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень полягає у необхідності інформування суспільства та його інститутів про заходи і результати проведеної узгодженої профілактичної роботи. Таке інформування відіграє подвійну роль – з одного боку задовольняються вимоги суспільства в інформації про діяльність поліції та інших суб'єктів профілактики, а з іншого – висвітлення у засобах масової інформації, соціальних мережах конкретних прикладів досягнення результату внаслідок скоординованої роботи різних правоохоронних органів, органів публічного управління та громадськості, наведення статистичних даних має профілактичний вплив як на окремих осіб, схильних до вчинення протиправних діянь, так і на певні соціальні групи, і суспільство загалом. Тобто реалізація цього принципу сприяє досягненню завдань і індивідуальної, і загальної профілактики деліктів.

У сучасних умовах зміст цього принципу у взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень складають такі положення:

- своєчасне, повне та об'єктивне висвітлення відомостей про взаємодію підрозділів превентивної діяльності з іншими суб'єктами профілактики правопорушень;

- регулярне інформування населення про дійсний рівень злочинності у суспільстві, про стан та динаміку деліктності на поліцейській дільниці чи іншій території обслуговування підрозділами превентивної діяльності поліції, а також про всі вжиті заходи щодо її подолання. Як відзначає, В. І. Фелик, досліджуючи принцип відкритості та прозорості, відомості про рівень злочинності, а також про кількість вчинюваних адміністративних правопорушень мають перебувати у відкритому доступі з метою інформування громадян про ситуацію в цій сфері. Важливо також узагальнювати та оприлюднювати інформацію про причини та

умови, що сприяють вчиненню правопорушень, заходи, яких було вжито щодо їх усунення, що фактично не здійснюється [103, с. 41]

– залучення громадськості та засобів масової інформації до всебічного обговорення проблем, які існують в житті територіальної громади, та можливих варіантів їх вирішення;

– встановлення громадського контролю за діяльністю підрозділів превентивної діяльності поліції, у тому числі й щодо їх взаємодії з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, а також постійне вивчення та аналіз громадської думки тощо [107, с. 33].

Останнє положення змісту принципу публічності та прозорості актуалізує як його значення у сучасних умовах, так і його місце у системи критерії діяльності поліції у різних сферах, у тому числі й у сфері профілактики деліктів. Адже реалізації змісту цього принципу дозволяє підвищити довіру населення до підрозділів превентивної діяльності як складової частини Національної поліції, що вважається основним критерієм оцінки ефективності діяльності усієї системи органів і підрозділів поліції. Відповідно до Порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 58) [143] основними завданнями проведення оцінки є отримання інформації про оцінку населенням якості виконання органами і підрозділами Національної поліції покладених на них завдань і функцій, про відповідність роботи органів і підрозділів Національної поліції очікуванням населення, виявлення тенденцій зміни рівня довіри населення до Національної поліції та факторів, що на них впливають, а об'єктами оцінки вважаються рівень задоволення потреби населення в поліцейських послугах та процеси, що відбуваються в системі Національної поліції, характеристики і результати її діяльності.

Принцип публічності та прозорості не означає розкриття усієї інформації щодо узгоджених профілактичних заходів. Певна інформація є службовою або може використовуватися з певними обмеженнями, встановленими

законодавством. Стосується це, передусім, інформації про узгоджені оперативно-профілактичні заходи, які проводять оперативними підрозділами Національної поліції із залученням поліцейських підрозділів превенції та інших правоохоронних органів.

Принцип політичної нейтральності у діяльності поліції передбачає відсутність будь-яких впливів політичних партій громадських об'єднань на функціонування поліцейських підрозділів незалежно від сфери виконання завдань. Поліція належить до виконавчої влади, вона не може бути повністю незалежною від неї, отримуючи інструкції. Однак при виконанні своїх повноважень поліція не повинна отримувати ніяких інструкцій політичного характеру [144, с. 69].

Щодо взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції у сфері профілактики правопорушень, то цей принцип проявляється у двох аспектах. По-перше, вибір об'єкта узгодженого профілактичного впливу не повинен залежати від політичних переконань, партійної належності чи приналежності до громадського об'єднання окремих фізичних осіб, чи надання ними або ж юридичними особами підтримки певним учасникам політичного процесу. Тобто порушенням цього принципу буде проведення поліцейськими спільних з центрами соціальних служб профілактичних заходів лише в закладах освіти, керівники яких належать до певної політичної партії. По-друге, вибір суб'єкта, з яким буде відбуватися взаємодія у проведенні профілактики правопорушень також повинен бути здійснений незалежно від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань.

На відміну від загальних принципів взаємодії, систему яких у більшості випадків визначають на підставі законодавчо закріплених основних засад діяльності поліції, єдиної основи для визначення спеціальних принципів не запропоновано. Так, спеціальними принципами взаємодії пропонують вважати: поєднання управлінських компетенцій; спільність завдань, які вирішуються в процесі узгодження та координації здійснення власних повноважень;

забезпечення єдності державної міграційної політики; результативність; системність та плановість; вертикальна звітність та горизонтальна рівність; спільна відповідальність державних органів перед третіми особами (щодо взаємодії органів Національної поліції України та Державної міграційної служби України)[128, с. 72]; комунікативності, безперервності взаємодії, толерантності, рівності сторін, добровільності, доступності поліції (щодо взаємодії поліції з громадськістю) [83, с. 100]; партнерства; активного діалогу; динамічності; добровільності; раціональності; ефективності; компетентності; комплексності; соціальної відповідальності (щодо взаємодії поліції та засобів масової інформації) [136, с. 142]; предметності, розмежування компетенції, системності, плановості, професіоналізму, оперативності, оптимальності, відповідальності (щодо взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з фінансовою злочинністю).

На нашу думку, критерієм віднесення до спеціальних принципів повинно бути не те, що вони «впливають із загальних і мають уточнювальний характер, стосуються окремих особливостей взаємодії» [83, с. 100], їх необхідність для ефективної взаємодії суб'єктів. Тому до спеціальних принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності з іншими суб'єктами у профілактиці правопорушень доцільно віднести наступні:

- плановість та системність;
- скоординованість;
- оптимальний розподіл повноважень суб'єктів взаємодії;
- оперативна маневровість.

Серед спеціальних принципів, основне призначення яких є належна організація та реалізація заходів взаємодії, плановість та системність відіграють важливу роль. Будь-яка управлінська цілеспрямована діяльність повинна здійснюватися на основі планів, в яких обов'язковим є врахування системних зв'язків суб'єкта управління. Плани спільних профілактичних заходів розробляються передусім для координації дій та забезпечення належної

взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

У сфері правоохоронної діяльності плановість та системність зазначено як одні з основних принципів взаємодії в боротьбі з організованою злочинністю (п. 3.1 Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю, затверджена спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України та Центрального управління Служби безпеки України від 10 червня 2011 року № 317/235) [145], розроблення планів та інших необхідних документів щодо взаємодії (інструкцій, регламентів, табелів, схем взаємодії, телефонних довідників), узгодження порядку управління і взаємодії підрозділів при спільному виконанні спеціальних службових завдань, а також питань планування та здійснення усіх необхідних видів забезпечення виконання таких заходів визнано необхідними етапами організації спільних заходів під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану (розділ III Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 31 жовтня 2016 року № 1129) [146].

Загалом у наукових дослідженнях відзначають. Що принцип плановості та системності щодо взаємодії має два аспекти: 1) відносно часу та обстановки означає здійснення роботи по організації спільної узгодженої діяльності суб'єктів профілактики правопорушень не стихійно, від кампанії до кампанії, а планово. Як показує практика, тільки за цієї умови можна забезпечити ефективну взаємодію, яка б значно підвищила рівень захисту інтересів держави та громадян у сфері публічних фінансів. Крім того, плановість дозволяє будувати взаємодію, враховуючи складність та вимоги оперативної обстановки, завчасно готувати спільні дії, створювати сприятливі умови для їх проведення;

2) відносно мети плановість – це вираз цілеспрямованості спільних зусиль, управління ними. Дотримання цього принципу дозволить встановити послідовність реалізації висунутих цілей, визначити необхідні для цього матеріальні та організаційні засоби, шляхи і терміни вирішення поставлених завдань, реалізувати намічені цілі найбільш раціональним шляхом [134, с. 115-116]. Без науково обґрунтованого планування, орієнтованого на досягнення стійких кінцевих результатів, неможливе створення й функціонування гнучкої системи управління, яка забезпечує ефективне використання сил та засобів суб'єктів профілактики правопорушень [147, с. 88].

Скоординованість як спеціальний принцип взаємодії займає важливе місце у системі організаційних засад узгодженої діяльності суб'єктів державно-управлінської діяльності, про що свідчить його аналіз у працях науковців [148]. Стосується це й взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень. Оскільки система профілактики правопорушень є складною та багатоаспектною, її суб'єкти характеризуються різним правовим статусом (підрозділи превентивної діяльності як складова частина поліції належать державних суб'єктів, органи місцевого самоврядування представляють інтереси територіальних громад, громадські формування з охорони громадського порядку вважаються громадськими організаціями тощо), а також реалізують завдання за допомогою притаманних кожному з них форм і методів, то їх координація є важливою як з точки зору керованості системи, так і з точки зору практичного досягнення результатів профілактичного впливу.

Реалізація принципу скоординованості суб'єктів профілактики правопорушень передбачає кілька форм, серед яких слід виокремити діяльність щодо організації взаємодії спеціально створених (або наділених законодавством координаційними функціями) органів та координацію одними суб'єктами профілактики роботи інших. Координаційні функції у сфері протидії злочинності, у тому числі й шляхом координації профілактичної діяльності мають органи прокуратури. Відповідно до п. 4 Порядку координації діяльності

правоохоронних органів у сфері протидії злочинності (затверджений наказом Генерального прокурора від 08 лютого 2021 року № 28) [149] підставами для реалізації керівництвом органів прокуратури координаційних повноважень є встановлені прокуратурою при здійсненні конституційних функцій проблеми у сфері протидії злочинності, які можуть бути вирішені за умови узгодження діяльності правоохоронних органів відповідного рівня та вжиття спільних заходів.

До спеціально створених координаційних структур, які реалізують принцип скоординованості у сфері профілактики правопорушень, належать Координаційна рада з питань захисту та безпеки дітей (створена указом Президента України від 8 серпня 2022 року № 568/2022) [150], Координаційна рада з безпеки дорожнього руху (створена постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2018 р. № 153) [151], координаційні ради, створені на регіональному та місцевому рівні – координаційні ради з питань безпеки дорожнього руху [152], координаційні ради з питань реалізації державної політики щодо попередження наркоманії [153] та інші.

Прикладом реалізації принципу скоординованості шляхом координації одними суб'єктами профілактики роботи інших є спільна координація дільничними інспекторами прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничними офіцерами поліції діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, розташованих у контрольованому прикордонному районі, про що відзначено в Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України (затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 04 серпня 2017 року № 689) [154].

Взаємодія суб'єктів профілактики правопорушень відбувається у межах реалізації цими суб'єктами своїх повноважень. Підрозділи превентивної діяльності поліції наділені повноваженнями щодо організації та здійснення

окремих профілактичних заходів, проведення профілактичних відпрацювань, застосування превентивних заходів тощо. Інші суб'єкти також наділені повноваженнями щодо організації та проведення профілактичних заходів, які за своїм змістом мають і схожі елементи з повноваженням поліції, і відмінні. Наприклад, відповідно до п. 23 Примірного положення про службу у справах дітей міської, районної у місті ради (затверджене наказом Міністерства соціальної політики України 16 вересня 2021 року № 518) [155] одним із повноважень служби у справах дітей міської, районної у місті ради є проведення з батьками, іншими законними представниками дітей профілактичної роботи із запобігання домашньому насильству стосовно дітей і за участю дітей, у тому числі із залученням у разі необхідності інших суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю в межах їхньої компетенції. Проведення такої профілактичної роботи передбачено і як завдання підрозділів ювенальної превенції поліції – вжиття заходів щодо запобігання домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорсткому поводженню з дітьми (п. 1 розділу II Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України) [59]. Відмінними ж є форми і методи профілактичної роботи, повноваження щодо застосування окремих заходів впливу – якщо служби у справах дітей порушують перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення до відповідальності згідно із законом посадових осіб за невиконання або неналежного виконання ними обов'язків у разі виявлення фактів домашнього насильства, у роботі з дітьми, які постраждали від домашнього насильства, та дітьми, які вчинили домашнє насильство у будь-якій формі, то поліцейські підрозділів ювенальної превенції вживають заходів щодо взяття на профілактичний облік та проведення профілактичної роботи з дітьми-кривдниками, здійснюють контроль за виконанням дітьми-кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії тощо.

Спільність та відмінність у повноваженнях суб'єктів профілактики і є підставою для виокремлення принципу оптимального розподілу повноважень суб'єктів взаємодії. Його зміст полягає у тому, що кожен із суб'єктів взаємодії повинен бути наділений повноваженнями, які не мають дублювати повноваження іншого суб'єкта профілактики. Тобто спільна мета – профілактика правопорушень не повинна зумовлювати закріплення на нормативно-правовому рівні однакових повноважень щодо організації та здійснення профілактичних заходів. Іншим аспектом реалізації цього принципу є недопущення виконання одним суб'єктом профілактичної роботи за іншого. Мова йде саме про оптимальний розподіл повноважень суб'єктів взаємодії – коли частину роботи щодо профілактики правопорушень здійснюють підрозділи превентивної діяльності поліції, а іншу частину – громадськість, органи місцевого самоврядування, окремі правоохоронні органи. При цьому характер і зміст роботи повинен відповідати саме тим методам і формам діяльності, які притаманні та апробовані конкретним суб'єктом. Наприклад організація та реалізація основних попереджувальних заходів з особами, які перебувають на профілактичному обліку повинна здійснюватися поліцейськими, оскільки вони не лише наділені такими повноваженнями нормативно-правовими актами, але й мають відповідні методики роботи. Інші ж суб'єкти можуть залучатися до реалізації окремих заходів (наприклад громадські формування з охорони громадського порядку), однак не організовувати таку роботу.

Фундаментальність для управління принципу плановості та системності призводить в окремих випадках до ситуації, коли здійснення профілактичних заходів, передбачених у відповідних планах, є неефективне через зміну обставин. Особливо це актуальне в умовах воєнного стану, коли обставини можуть змінюватися швидко та часто. План не може бути занадто деталізованим і враховувати усі зміни, що відбуваються у конкретній сфері профілактичної діяльності. Це зумовлює необхідність корегування плану, розроблення додаткових заходів реагування на зміну оперативної ситуації або ж правового

забезпечення. Ігнорування цих змін та реалізація розробленого плану без врахування вимог оперативної обстановки значно знижує ефективність взаємодії при досягненні спільної мети [147, с. 92].

Динамічності профілактичному процесу, який здійснюється відповідно до планів, надає реалізація принципу оперативної маневровості. Відповідно до цього принципу необхідним є постійний моніторинг оперативної ситуації щодо об'єктів профілактичного впливу, врахування змін як у стані об'єктів профілактики, так і у функціонуванні суб'єктів взаємодії, коригування планів узгодженої діяльності поліцейських підрозділів превенції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. При цьому швидкість та оперативність реагування на зміни нерідко є визначальними факторами успішної взаємодії. Важливість своєчасного корегування запланованих заходів пояснюється також такою обставиною, як необхідність раціонального використання залучених до взаємодії працівників, технічних засобів та матеріальних затрат. Несвоєчасне маневрування може призвести до неефективного використання згаданих ресурсів [147, с. 92].

Таким чином, система принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, яка складається як із загальних, так і спеціальних, є основою для законної та ефективної організації і здійснення узгоджених профілактичних заходів. Безумовне їх дотримання сприяє результативності взаємодії у цій сфері та надає узгодженим заходам системності і структурованості.

Висновки до розділу 2

Доведено, що реалізація принципу взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства як одного із визначальних у функціонуванні підрозділів превентивної діяльності Національної поліції базується на приписах як законодавчих, так і підзаконних нормативно-правових актів, а також враховує

загальне спрямування концепції «Community policing». При цьому у нормативно-правових актах або лише вказується на необхідності дотримання цього принципу та закріплюються окремі форми та методи реалізації, або регламентується діяльність окремих підрозділів поліції щодо цього питання. Це зумовлює необхідність комплексного врегулювання реалізація принципу взаємодії поліції з населенням на рівні відомчого нормативно-правового акту, який би враховував не лише загальне спрямування концепції «Community policing», але й конкретні складові елементи цієї концепції, а також систематизував завдання, функції, компетенцію кожного із підрозділів поліції (передусім, підрозділів превентивної діяльності), залучених до реалізації цього принципу, визначив би основні механізми, форми та методи взаємодії.

Обґрунтовано, що для визначення системи принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень варто взяти до уваги принципи функціонування Національної поліції та їх вплив на діяльність досліджуваних підрозділів, а також принципи профілактичної роботи та організації і здійснення управлінського процесу взаємодії суб'єктів. Принципами взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід вважати систему формально визначених (прямо чи опосередковано) основних засад (соціально-правових та управлінських ідей) узгодженої діяльності цих суб'єктів для досягнення ними спільної профілактичної мети – виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень для обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня.

Запропоновано принципи взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень класифікувати на загальні (верховенство права; законність; дотримання прав і свобод людини; публічність та прозорість; політична нейтральність) та спеціальні (плановість та системність; скоординованість; оптимальний розподіл повноважень суб'єктів взаємодії; оперативна маневровість). Відзначено, що система цих принципів

взаємодії є основою для законної та ефективної організації і здійснення узгоджених заходів підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

РОЗДІЛ 3. ФОРМИ І МЕТОДИ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ

3.1. Правові форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень

Принципи взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції у профілактиці правопорушень створюють необхідну основу для ефективності узгоджених дій суб'єктів профілактики. Практична організація та реалізація спільних чи погоджених профілактичних заходів здійснюється за допомогою методів і форм взаємодії. Саме методи і форми найбільш змістовно відображають практичні аспекти реалізації будь-якої взаємодії незалежно від сфери суспільних відносин [156, с. 42], а дослідження сутності форми взаємодії та її різновидів є важливим етапом у процесі аналізу загального механізму взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності [85, с. 169]. Крім того, як вірно відзначає С. В. Васюк форми взаємодії між правоохоронними органами, безумовно, мають свою специфіку, а їх використання – низку невирішених проблем [157, с. 168].

Під час визначення форм взаємодії органів публічної влади як теоретико-правової категорії науковці враховують передусім поняття та ознаки форм діяльності суб'єктів владних повноважень або ж форм публічного адміністрування (управління). У більшості досліджень наголошується на тому, що формою є зовнішнє вираження управлінської чи іншої діяльності. Форму діяльності органів публічної влади розглядають як зовнішній бік їх функціонування, тобто сукупність однорідних дій, які здійснюються в певних організаційних рамках, визначених законодавством [158, с. 61], а форму управління – як зовнішній прояв управлінської діяльності, спосіб вираження її

змісту в конкретних діях [159, с. 348] з метою виконання завдань суб'єктів управління [160, с. 152]. Відповідно ознаками форм управління пропонують вважати такі:

- є зовнішнім проявом (вираженням, відображенням) здійснення суб'єктом управління своїх функціональних прав та обов'язків;
- у більшості випадків визначаються нормами права та реалізуються в межах компетенції певних суб'єктів управління;
- обумовлюються метою та завданнями управлінської діяльності конкретного органу чи посадової особи, на досягнення яких вони, власне, і спрямовані [161, с. 435]. Ці ознаки, відображення основних закономірностей взаємодії [85, с. 170], а також акцентування на погодженій діяльності радять враховувати під час формулювання поняття форм взаємодії, пропонуючи розглядати цю категорію як зовнішнє вираження погодженої діяльності суб'єктів взаємодії з метою виконання завдань, що поставлені перед ними [162, с. 115]. Або ж як відзначає, М. М. Бліхар – форма взаємодії – це зовнішнє вираження процесів, спрямованих на взаємну діяльність двох сторін із метою досягнення поставленої мети [163, с. 86].

Дослідники форм взаємодії у правоохоронній сфері у пропонованих дефініціях також відзначають, що формами слід вважати зовнішній вираз діяльності і наголошують на певних особливостях форм взаємодії залежно від суб'єктів та сфери здійснення узгоджених заходів.

О. В. Герман формою взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства вважає зовнішній, як правило, нормативно-закріплений, прояв узгодженої діяльності цих суб'єктів з метою попередження, виявлення, припинення порушень бюджетного законодавства, застосування заходів відповідальності та усунення негативних наслідків вчинення цих деліктів [134, с. 5]. А. А. Русецький адміністративно-правові форми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів на регіональному рівні пропонує досліджувати як визначений нормами чинного законодавства зовнішній вираз

практичної діяльності правоохоронних органів, який, своєю чергою, спрямований на те, щоб забезпечити ефективну спільну роботу відповідних правоохоронних органів на регіональному рівні задля досягнення конкретної, чітко встановленої мети [156, с. 44].

На думку Ю. М. Фролова формами взаємодії органів внутрішніх справ та місцевих органів влади з питань забезпечення громадської безпеки та громадського порядку є зовнішнє вираження практичної реалізації узгоджених за рядом суттєвих аспектів (час, місце, метод, засоби тощо), врегульованих нормами адміністративного та інших галузей права і обумовлених функціональним призначенням суб'єкта дій органів внутрішніх справ та місцевих органів влади, спрямованих на забезпечення громадської безпеки та підтримку громадського порядку [161, с. 436]. М. В. Ковалів під формами взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості розуміє зовнішнє вираження сумісної правоохоронної діяльності працівників органів внутрішніх справ і населення у сфері охорони громадського порядку і боротьби з правопорушеннями [164, с. 180].

О. В. Забожчук під категорію «форма взаємодії Національної поліції України з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування», пропонує розуміти нормативно урегульований зовнішній прояв (вираження) функціонально-обумовлених дій Національної поліції України з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, узгоджених за часом, місцем, засобами та цілями [85, с. 171].

На нашу думку, для визначення дефініції «форма взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень» слід використати як ознаки форм управління, так і акцентувати на меті узгодженої діяльності. Таким чином, формою взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід вважати зовнішній прояв (вираження) змісту узгодженої

діяльності цих суб'єктів в конкретних діях з метою організації та реалізації профілактичних заходів.

Для наукового аналізу важливим є класифікувати форми взаємодії. Дослідники, здійснюючи поділ форм взаємодії правоохоронних органів, використовують два основних підходи – пропонують відповідні форми без зазначення критеріїв віднесення того чи іншого зовнішнього виразу діяльності до форм, і з зазначенням цього.

А. А. Русецький адміністративно-правовими формами взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів на регіональному рівні вважає: 1) нормотворчість; 2) адміністративний договір; 3) прийняття індивідуальних нормативно-правових актів; 4) обмін інформацією між суб'єктами взаємодії; 5) розроблення й реалізація спільних регіональних програм, планів щодо взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів у певному напрямку; 6) створення робочих груп для підготовки законопроектів, пропозицій про зміни й доповнення до законодавства; 7) підготовка та проведення спільних заходів [156, с. 44-46].

В. Ю. Кікінчук основними формами взаємодії Національної поліції з громадянами та громадськими об'єднаннями в сфері забезпечення публічної безпеки і порядку пропонує вважати: 1) проведення консультацій з громадськістю з питань нормативно-правового регулювання забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) подання представниками громадськості (громадською радою) пропозицій з питань, що стосуються підвищення ефективності заходів забезпечення публічної безпеки і порядку, удосконалення законодавства в цій сфері; 3) проведення експертизи нормативно-правових актів, що приймаються Національною поліцією з питань забезпечення публічної безпеки і порядку; 4) участь громадських формувань в охороні публічного порядку; 5) здійснення громадського контролю за діяльністю Національної поліції в сфері забезпечення публічної безпеки і порядку [165, с. 85].

М. В. Ковалів пропонує згрупувати форми взаємодії органів внутрішніх

справ і громадськості у такі блоки: спільна організація і здійснення заходів щодо боротьби з правопорушеннями й охорони громадського порядку; узгодження самостійних дій щодо боротьби з правопорушеннями й охорони громадського порядку; безпосередня спільна діяльність громадських формувань правоохоронної спрямованості і працівників міліції (консультативні комітети, громадські пункти охорони порядку, координаційні шкільні ради тощо); здійснення громадськими формуваннями правоохоронної спрямованості заходів за ініціативою органів внутрішніх справ; допомога працівників органів внутрішніх справ громадськості в проведенні заходів щодо боротьби з правопорушеннями й охорони громадського порядку; організація правового та спеціального навчання громадян, які бажають виконувати правоохоронні завдання [164, с. 181].

А. В. Комзюк форми взаємодії Національної поліції з громадськістю поділяє на такі основні підгрупи:

– спільна діяльність, пов'язана із заходами щодо боротьби з правопорушеннями (це діяльність, де має місце виявлення обставин, які стосуються охорони громадського порядку і боротьби з правопорушеннями, розподіл сил та засобів, які існують в їх розпорядженні. Здійснюються сумісні патрулювання, захист та охорона власності, правоохоронні рейди з метою забезпечення правопорядку тощо);

– координування самостійних дій у сфері охорони громадського порядку здійснюється у вигляді плану або інших документів, у деяких випадках узгодження таких дій здійснюється усно, перед їх виконанням (таке попереднє обговорення самостійних дій щодо боротьби з правопорушеннями дає змогу обійти повторення завдань (функцій) правоохоронної спрямованості, а також залучити максимальну кількість присутніх працівників поліції і громадян, які є членами громадських об'єднань на закріпленій за ними території);

– надання допомоги громадським об'єднанням під час здійснення ними правоохоронних заходів;

- обмін оперативною інформацією щодо ситуацій, які склалися;
- надання допомоги працівниками поліції громаді у здійсненні заходів щодо припинення та попередження правопорушень;
- створення цивільно-поліцейських академій для інформування громадськості про діяльність поліції, а також проведення спеціальних занять для громадян, які бажають спільно з поліцією виконувати правоохоронні завдання [166, с. 139-140].

В. О. Бурбика залежно від напрямків спільної діяльності правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування пропонує форми взаємодії розглядати: у напрямку боротьби із злочинністю; у сфері профілактики злочинів та інших правопорушень; у напрямку забезпечення екологічної безпеки; у сфері протидії корупції, у виявленні, припиненні, розкритті та розслідуванні злочинів; у напрямку удосконалення правової бази боротьби із злочинністю) [129, с. 106-108].

У наукових дослідженнях пропонують також форми взаємодії поділяти залежно від: закріпленості на рівні кримінально-процесуального закону (нормативно-правові (процесуальні) та організаційно-тактичні – безпосередньо не визначаються кримінально-процесуальним законом, але передбачені у відомчих нормативних актах та покликані сприяти більш оптимальному та ефективному використанню процесуальних форм взаємодії [167, с. 330]) або ж процесуальні та непроцесуальні [168, с. 100], напрямків спільної діяльності суб'єктів взаємодії (профілактика кримінальних та адміністративних правопорушень; боротьба із злочинністю; забезпечення екологічної безпеки; удосконалення правової бази боротьби із злочинністю) [169, с. 98-100] тощо.

На нашу думку, підхід щодо згрупування форм взаємодії відповідно до певних критеріїв є більш продуктивним. Адже, як відзначає М. В. Ковалів класифікація дозволяє забезпечити правильну орієнтацію в масиві форм взаємодії; забезпечити процес вивчення; допомогти швидше знайти закономірності, що впливають на їх розвиток та зміну, і, як результат, визначити

шляхи й конкретні заходи щодо підвищення ефективності спільної правоохоронної роботи [164, с. 180]. У більшості праць більшою чи меншою мірою звертається увага на наявність юридичного ефекту внаслідок застосування форм взаємодії. Цей критерій дозволяє поділити форми взаємодії на правові та неправові (організаційні). Такий поділ у сучасній правовій науці є найбільш поширеним [167, с. 171; 164, с. 111; 134, с. 5]. Щодо профілактики правопорушень такий поділ був запропонований у працях Ю.С. Назара, який дослідив взаємодію суб'єктів у профілактиці адміністративних правопорушень як управлінський процес та довів доцільність під час визначення форм такої взаємодії брати за основу поділ форм публічного управління на правові (видання нормативно-правових актів, адміністративна правотворчість, адміністративне розпорядництво) та неправові (провадження організаційних дій, виконання матеріально-технічних дій) [26, с. 71-72].

Дослідники профілактичної діяльності поліції чи її окремих підрозділів також аналізують форми взаємодії, зважаючи на їх поділ на правові та організаційні. Зокрема, Т. Я. Назар критерієм такого поділу форм взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді у профілактиці правопорушень називає настання чи ненастання правових наслідків [72, с. 167], О. М. Кройтор відзначає, що форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень різняться результатом використання – якщо суб'єкти взаємодії використовують правові форми, то наслідком буде виникнення, зміна або припинення правових відносин, якщо ж організаційні – то такого результату не буде [170, с. 423].

Правовими формами взаємодії вважають: нормотворчість, укладення адміністративних договорів та правозастосування (щодо взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства) [134, с. 5], участь представників патрульної поліції у нормотворчому процесі іншого суб'єкта (нормотворення), укладення адміністративних договорів, видання індивідуальних актів управління (правозастосування) (щодо взаємодії

патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень) [40, с. 172], видання спільних нормативно-правових актів, надання одним суб'єктом іншому інформації, що зумовлює прийняття останнім юридично значущого рішення та укладення адміністративних договорів (щодо взаємодії підрозділів поліції з центрами соціальних служб у профілактиці правопорушень) [72, с. 167].

Усі запропоновані правові форми взаємодії по суті зводяться до нормотворчості, укладення адміністративних договорів та правозастосування. Саме ці форми слід використати під час аналізу правових форм взаємодії підрозділів превентивної діяльності з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Однак, слід враховувати, що у проаналізованих наукових дослідженнях розглядалися форми взаємодії або Національної поліції як юридичної особи публічного права з відповідним правовим статусом щодо можливості видавати нормативно-правові акти, виступати стороною договірних відносин тощо, або підрозділів поліції, які на територіальному рівні представлені відокремленими від ГУНП структурами – управліннями патрульної поліції в областях. Підрозділи превентивної діяльності такого статусу не мають – вони входять у структуру центрального органу управління поліції чи ГУНП, і самостійно видавати спільні з іншими суб'єктами профілактики нормативно-правові акти та укладати адміністративні договори не можуть. Їх роль у нормотворчості та адміністративно-договірному процесі полягає передусім у підготовці відповідних проєктів, проведенні погоджувальної та консультативної роботи.

Відповідно до Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції до функцій цього підрозділу превентивної діяльності поліції належить узагальнення практики застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств, інших центральних органів виконавчої

влади та в установленому порядку подання їх Голові Національної поліції, а також здійснення у межах компетенції та в установленому порядку розроблення проєктів нормативно-правових актів і документів, що стосуються забезпечення діяльності з питань підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, запобігання та протидії домашньому насильству, загальної та індивідуальної профілактичної роботи. Виконання цих функцій забезпечено такими правами: інформувати керівництво Національної поліції України про необхідність внесення змін до законодавчих, нормативно-правових актів та інших документів, у тому числі щодо скасування або визнання їх такими, що втратили чинність; в межах компетенції розробляти проєкти нормативно-правових актів, а також опрацьовувати нормативно-правові акти, які надходять на погодження (опрацювання) до Національної поліції України [67]. Схожі функції та права закріплені в положеннях про Управління превентивної діяльності Національної поліції ГУНП (із врахуванням подання пропозицій керівництву ГУНП).

Теоретики права відзначають, що нормотворча діяльність відіграє важливу роль в механізмі правового регулювання суспільних відносин, оскільки набуває свій прояв в документально оформлених нормативно-правових актах, в юридичних діях, які спричиняють правові наслідки, встановлюють та визначають певні правила поведінки серед усіх учасників права [171, с. 9] та розглядають правову нормотворчість як офіційно оформлений процес діяльності держави, посадових осіб, органів місцевого самоврядування, що є строго регульованим та контрольованим, а результатом нормотворчості пропонують вважати юридичні норми, які виникають внаслідок свідомої цілеспрямованої діяльності суб'єктів нормотворення [172, с. 20].

У дефініціях також відзначається й зміст цього процесу. Зокрема, пропонується нормотворчість досліджувати як діяльність уповноважених на це суб'єктів з розроблення, розгляду, прийняття та офіційного оприлюднення

нормативно-правових актів, яка здійснюється за визначеною процедурою [173, с. 210], а нормотворчий процес органу виконавчої влади – як систему самостійних, логічно завершених етапів, стадій, юридико-технічних дій по встановленню, зміні чи скасуванню загальнообов'язкових правил поведінки шляхом прогнозування, планування, підготовки, узгодження, правової експертизи, розгляду та прийняття, державної реєстрації, опублікування, вступу в силу (набрання чинності) нормативних актів органу виконавчої влади [174, с. 51].

Як відзначає З. О. Погорелова нормотворча діяльність органів виконавчої влади є не просто правовою формою, а правовою процесуальною формою здійснення нормотворчих повноважень [174, с. 50]. Тобто нормотворчість як процесуальна форма відбувається за допомогою низки послідовних процесуальних стадій. У дослідженнях нормотворчої діяльності суб'єктів управління, як правило виокремлюють такі стадії: підготовка проекту акта; узгодження проекту (візування); прийняття акта; реєстрація акта; доведення акта до виконавців (опублікування) [26, с. 77; 175, с. 101].

Що ж до розгляду нормотворчості з точки зору форм взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, то науковці відзначають, що значення нормотворчості полягає передусім в можливості участі одних суб'єктів у нормотворчому процесі іншого суб'єкта (проектно-консультативна робота) [26, с. 76]. Вона дозволяє суб'єктам взаємодії у межах своєї компетенції прийняти необхідні нормативно-правових акти, норми яких будуть спрямовані на те, щоб створити відповідне правове поле для їх спільної діяльності, закріпити взаємні права та обов'язки і створити умови, за яких вони будуть неухильно дотримуватись норм чинного законодавства України [156, с. 44]. Проектно-консультативна робота відбувається під час підготовки проекту правового акту та його узгодження (візування). При цьому необхідно враховувати, що проєкт нормативно-правового акта повинен:

- 1) відповідати за обсягом регламентації визначеному в ньому предмету правового регулювання;
- 2) не повторювати норм права, які містяться в інших нормативно-правових актах;
- 3) не повторювати положень, які містяться в тексті цього проєкту нормативно-правового акта;
- 4) включати положення, що належать до одного і того самого предмета правового регулювання;
- 5) бути внутрішньо узгодженим, мати логічно побудовану структуру;
- 6) бути ясным, чітким, зрозумілим, стислим, компактним та послідовним [176].

Як відзначає О. М. Кройтор, прикладами використання правових форм взаємодії у профілактиці правопорушень патрульною поліцією є участь у підготовці, а в окремих випадках й ініціювання прийняття місцевих та регіональних програм профілактики правопорушень чи комплексних програм протидії злочинності [170, с. 423]. Щодо підрозділів превентивної служби поліції така діяльність у межах участі в нормотворчості також широко використовується. Зокрема, за ініціативи ГУНП у Львівській області рішенням виконкому Львівської міської ради від 19 жовтня 2022 року № 953 була затверджена Програма «Поліцейський офіцер громади» на 2022-2027 роки, в основу реалізації якої покладено принцип об'єднання зусиль Львівської міської ради, правоохоронних органів, громадськості для забезпечення охорони громадського порядку та профілактики злочинності [177]. Головною метою цієї програми є підвищення рівня публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, протидії злочинності на території Львівської міської територіальної громади та сприяння Головному управлінню Національної поліції у Львівській області. Серед результатів реалізації програми є як очікування досягнення загально профілактичних завдань – покращання стану правопорядку, підвищення рівня публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини,

протидії злочинності на території Львівської міської територіальної громади, створення додаткових умов для профілактики правопорушень, так і завдань щодо взаємодії поліції з громадою та її представницькими органами. Так, очікуваними результатами названо:

- налагодження ефективної комунікації органів Національної поліції з населенням Львівської міської територіальної громади;
- розвиток співпраці і партнерства органів Національної поліції та Львівської міської ради;
- проведення спільних обстежень територій Львівської міської територіальної громади з працівниками департаменту міської агломерації у питаннях порушення правил благоустрою, правопорядку, незаконної забудови тощо;
- соціологічне опитування мешканців населених пунктів, які обслуговують поліцейські офіцери громади, щодо їхньої роботи та передача відповідних даних у департамент міської агломерації [177].

Іншим прикладом є участь у підготовці Програми «Поліцейський офіцер Драбівської селищної територіальної громади» на 2023-2025 роки, затвердженої рішенням Драбівської селищної ради Золотоніського району Черкаської області від 10 березня 2023 року № 30-7/VIII [178]. Як у меті програми, так в завданнях та заходах реалізації відзначено і профілактику правопорушень, і взаємодію з цією метою поліції та громади. Так, метою програми є тісна взаємодія поліцейського з територіальною громадою та орієнтація на її потреби, впровадження нового формату роботи офіцерів поліції, який передбачає постійну їх присутність на території громади, більш тісну співпрацю з населенням та керівництвом селищної ради, підзвітність громаді та додаткові функції (більший акцент на попередженні правопорушень, оформлення адміністративних матеріалів за порушення правил дорожнього руху, виконання функцій дозвільної системи). До основних завдань програми віднесено: постійна співпраця поліцейського офіцера з громадою; інтеграція поліції в суспільство;

задоволення безпекових потреб громадян; ефективно та консолідоване вирішення локальних проблем громади. Спільна реалізація проєктів, спрямованих на протидію правопорушенням, негативним явищам та забезпечення безпеки громади передбачає те, що громада повідомляє поліцейського офіцера громади про проблеми у сфері безпеки та сприяє:

- попередженню правопорушень шляхом створення таких умов, які є некомфортними та небезпечними для правопорушників;
- застосуванню сучасних технологій для зниження кількості правопорушень;
- створенню безпечного дорожнього середовища в громаді та протидії порушенням правил дорожнього руху;
- допомозі людям похилого віку та попередженню правопорушень щодо них;
- створенню маршрутів патрулювання з урахуванням думки громади;
- протидії негативним соціальним явищам (алкоголізм, наркоманія);
- популяризації здорового способу життя;
- профілактиці правопорушень у сфері благоустрою;
- правовій освіті дітей та дорослих;
- протидії жорсткому поводженню з тваринами;
- розшуку зниклих дітей, дорослих, які заблукали [178].

Цілі, завдання та заходи профілактики правопорушень, реалізації яких здійснюється за допомогою взаємодії поліцейського офіцера громади як представника підрозділу превентивної діяльності та інших суб'єктів профілактичної роботи передбачена й іншими програмами «Поліцейський офіцер громади», ініціатором прийняття та (чи) співрозробником яких виступили відповідні ГУНП чи територіальні відділи поліції [179; 180].

Очевидно, що розроблення таких програм неможливе без активної участі поліцейських офіцерів громади, які знають місцеві умови та стан деліктності в конкретних територіальних громадах, до вирішення яких проблемних питань

слід залучити громадськість та органи місцевого самоврядування з метою профілактики правопорушень. Акумулювали такі пропозиції підрозділи взаємодії з громадами управлінь превентивної діяльності ГУНП, підрозділи превенції територіальних відділів поліції.

Іншим прикладом участі підрозділів превентивної діяльності у розробленні програмних документів органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій є проектно-консультативна робота в підготовці програм профілактики правопорушень, протидії злочинності, забезпечення безпечного середовища громад. Так, розробником Програми забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності на 2021–2023 роки, затвердженої рішенням міської ради від 23 грудня 2020 року № 2/6 [181] є Луцьке районне управління ГУНП у Волинській області. Серед заходів цієї програми, фінансування частини з яких здійснюється з міського бюджету названо:

- забезпечити тісну взаємодію Луцького районного управління ГУНП у Волинській області з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку. Забезпечення підтримки громадських формувань з охорони громадського порядку, проведення спільних рейдів, патрулювань заохочення членів громадського формування за конкретний внесок в забезпечення правопорядку, а також інших громадян у разі їх участі в попередженні та розкритті злочинів;

- забезпечити тісну взаємодію Луцького районного управління ГУНП у Волинській області з військовою частиною 1141 НГУ з метою всебічного забезпечення громадського порядку в межах територіальної громади;

- Луцькому районному управлінню ГУНП у Волинській області спільно з департаментом молоді та спорту Луцької міської ради, службою у справах дітей Луцької міської ради проводити індивідуально-профілактичну роботу з неповнолітніми, схильними до вживання спиртних напоїв, наркотичних та психотропних речовин; забезпечити своєчасне виявлення і встановлення осіб

неповнолітніх, які займаються бродяжництвом, жебракуванням, розшуку їх батьків, опікунів, з метою повернення в сім'ї;

– Луцькому районному управлінню ГУНП у Волинській області спільно з департаментом економічної політики Луцької міської ради, департаментом муніципальної варти Луцької міської ради здійснювати контроль, проведення превентивних заходів та притягнення до відповідальності за вчинення правопорушень у сферах: Правил додержання тиші (у тому числі встановлення режимів роботи об'єктів сфери обслуговування, незалежно від форм власності); перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування; правил торгівлі алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами.

– з метою забезпечення широкої гласності у роботі правоохоронних органів постійно проводити у засобах масової інформації роз'яснювальну роботу щодо утвердження у суспільстві загальнолюдських цінностей та законослухняного способу життя, інформувати населення про заходи щодо зміцнення законності і правопорядку, а також про найбільш поширені види кримінальних правопорушень під рубрикою «Як не стати жертвою злочину» тощо [181].

Участю у розробленні програм профілактики правопорушень, безпеки громадян, взаємодії у рамках проекту «Поліцейський офіцер громади» роль підрозділів превентивної діяльності поліції не завершується. Ці підрозділи активно беруть участь у виконанні заходів відповідних програм. Наприклад, на виконання заходів, передбачених Комплексною програмою профілактики злочинності та вдосконалення системи захисту конституційних прав і свобод громадян Южноукраїнської міської територіальної громади на 2022-2026 роки (затверджена рішенням Южноукраїнської міської ради від 21 грудня 2021 року № 853) протягом 2022 року:

– працівниками служби у справах дітей спільно з поліцейськими ювенальної превенції проводились рейди «Діти вулиці» з профілактики

правопорушень, бездоглядності, бродяжництва та жебракування серед дітей. Рейдовими перевітками охоплені ринки міста, вокзал, звалища, міський пляж, паркова зона, розважальні заклади, та інші місця збору дітей. За звітний період проведено 26 рейдів «Діти вулиці», виявлено 34 дитини, які перебували на вулицях, у розважальних закладах міста у нічний час, вживали спиртні напої тощо. Вилучені діти повернуті в сім'ї;

– інспектором з ювенальної превенції разом з представниками місцевих органів влади проводяться спільні оперативно-профілактичні заходи щодо запобігання негативним проявам серед неповнолітніх (пияцтву, наркоманії, дитячій безоглядності та безпритульності), забезпечується виявлення дітей, які жебракують, вчиняють правопорушення або стали жертвами протиправної діяльності дорослих. Протягом звітного періоду було складено 2 адміністративних протоколи за фактами продажу алкоголю та тютюну неповнолітнім;

– працівниками сектору превенції відділення поліції № 3 забезпечується профілактична та індивідуальна робота з особами, які визнані недієздатними, психічно хворими та такими, що потребують опіки та хворі на алкоголізм, наркоманію з метою запобігання фактам знуцання над ними, незаконного відчуження їх житла. На постійній основі поширюються серед населення громади інформаційні матеріали з питань запобігання злочинів у банківській сфері, ДОП забезпечується здійснення відповідної роз'яснювальної роботи серед осіб похилого віку та інших груп ризику;

– представниками підрозділів превентивної діяльності поліції проведено неодноразові спільні наради з керівниками громадського формування з охорони громадського правопорядку, згідно з окремими графіками проводилось навчання з вивчення методичних рекомендацій членами громадського формування. Щоп'ятниці та щосуботи проводяться спільні патрулювання м. Южноукраїнськ працівниками поліції та представниками громадського формування. Завдяки активній участі членів ГФ у патрулюванні

міста під час дії воєнного стану виявлено, затримано та передано працівникам поліції понад двохсот тридцяти осіб, які перебували у громадському місці у комендантську годину без поважних причин у п'яному вигляді. Затримано 3 осіб, які керували транспортними засобами у стані алкогольного сп'яніння та затримано із речовими доказами раніше судимого мешканця міста Южноукраїнська, який скоїв 5 крадіжок особистого майна з помешкань мешканців Южноукраїнської об'єднаної територіальної громади [182].

Крім участі в розробленні програмних актів місцевих органів публічної влади підрозділи превентивної діяльності поліції готують проекти та пропозиції до адміністративних договорів (меморандумів, угод), стороною яких є ГУНП. Як відзначають С. С. Вітвіцький та А. М. Захарченко в останні роки досить поширеною стала практика укладання між органами місцевого самоврядування та територіальними органами Національної поліції меморандумів про співпрацю (взаємодію), у межах яких ці органи засвідчують готовність докладати спільних зусиль для підвищення рівня правопорядку та публічної безпеки і визначають певні форми взаємодії у зазначеному напрямі [183, с. 83-84].

Поняття, форми та види адміністративних договорів визначено у п. 16 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України. Адміністративним договором вважається спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону для розмежування компетенції чи визначення порядку взаємодії між суб'єктами владних повноважень або ж для інших цілей [184]. У профілактичній діяльності поліції, у тому числі й підрозділів превентивної діяльності, використовуються передусім координаційні адміністративні договори – договори, угоди, протоколи, меморандуми, що ґрунтуються на волеузгодженні суб'єктів владних повноважень чи інших сторін, визначають взаємні права та обов'язки його

учасників у публічно-правовій сфері і укладаються на підставі закону для визначення порядку взаємодії [40, с. 155]. У цьому контексті цікавою є думка О. О. Панової, яка відзначає, що адміністративний договір про спільну діяльність (співпрацю) щодо забезпечення публічної безпеки головним завданням ставить об'єднання зусиль для здійснення ефективного управління в тих сферах суспільного життя, де дій одного органу управління недостатньо, його предметом є взаємодія і координація відповідних суб'єктів. До цієї групи входять різні договори про спільну управлінську діяльність, про обмін інформацією, про організацію спільних заходів [185, с. 294].

Проблеми профілактики правопорушень, взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції стали предметом регулювання, наприклад, Меморандуму про співпрацю та партнерство між Головним управлінням Національної поліції у Львівській області та Новокалінінською міською об'єднаною територіальною громадою [186], Меморандуму про співпрацю та партнерство між Головним управлінням Національної поліції в Кіровоградській області та Пантаївською територіальною громадою [187], Меморандум про взаємодію у сфері забезпечення правопорядку та муніципальної безпеки в місті Києві між виконавчим органом Київської міської ради (Київською міською державною адміністрацією), Постійною комісією Київської міської ради з питань дотримання законності, правопорядку та запобігання корупції, Головним управлінням Національної поліції у місті Києві, Управлінням патрульної поліції у місті Києві та Київським міським громадським формуванням з охорони громадського порядку і державного кордону «Муніципальна варта» [188]. Підписанням останнього документу 25 березня 2019 року сторони меморандуму засвідчили готовність спрямувати спільні зусилля, час і ресурси на підвищення рівня правопорядку, муніципальної безпеки, впровадження узгоджених заходів, які сприятимуть профілактиці та протидії злочинності на території міста Києва в інтересах членів територіальної громади міста Києва [188].

Участь підрозділів превентивної діяльності поліції у підготовці програм профілактичної спрямованості, затверджених органами місцевого самоврядування чи місцевими державними адміністраціями та адміністративних договорів про взаємодію повинна бути належним чином урегульована правовими нормами. Зважаючи на відсутність єдиної процедури та існування певних недоліків процесу розроблення і прийняття програм профілактики (в одних випадках ініціаторами та головними розробниками є відповідні територіальні органи поліції, в інших – програмні документи розробляються виконавчими органами місцевих рад, застосовуються різні підходи до визначення назв програм, їхньої структури, змістовного наповнення, кола головних виконавців і співвиконавців тощо [183, с. 85]), а також зміст окремих цих програмних документів, у наукових працях пропонують затвердити на загальнодержавному рівні Методичні рекомендації щодо розроблення, затвердження та контролю виконання регіональних і місцевих програм з питань забезпечення публічної безпеки і правопорядку [183, с. 86] або Порядок підготовки, реалізації та проведення моніторингу виконання регіональних і місцевих правоохоронних програм (на рівні нормативно-правового акту Кабінету Міністрів України) [40, с. 154].

Слід погодитися з авторами цих праць, що діяльність щодо розроблення, прийняття і виконання програм профілактики правопорушень та інших регіональних і місцевих правоохоронних програм потребує унормування. На нашу думку, більш виваженим є підхід О. М. Кройтора щодо доцільності затвердити порядок, який стосуватиметься не лише публічної безпеки і правопорядку, але й усієї сфери правоохоронної діяльності, постановою Кабінету Міністрів України (зважаючи на широке коло суб'єктів, які беруть участь у підготовці та реалізації цих програм та їх правовий статус – це і органи місцевого самоврядування, і місцеві державні адміністрації, і територіальні органи поліції (у тому числі міжрегіональні – управління патрульної поліції)) [40, с. 153-154].

Крім того, важливим є нормативне урегулювання й порядку підготовки та укладення адміністративних договорів про взаємодію у правоохоронній сфері. При цьому доцільно урегулювати процедурні питання місцевих правоохоронних програм та адміністративних договорів в одному – комплексному нормативно-правовому акті. Зумовлено це таким. В окремих правоохоронних програмах вказується, що саме укладення адміністративного договору було передумовою прийняття програми. Так, у Програмі «Поліцейський офіцер громади» на 2022-2027 роки, яка була затверджена рішенням виконкому Львівської міської ради від 19 жовтня 2022 року № 953 її метою серед інших цілей названо й реалізацію положень ще однієї форми взаємодії – адміністративного договору, укладеного 31 грудня 2021 року як Меморандум про співпрацю та партнерство між Львівською міською радою та Головним управлінням Національної поліції у Львівській області [177]. Про необхідність комплексного закріплення процедур щодо місцевих програм та адміністративних договорів свідчить і практика затвердження адміністративних договорів рішеннями органів місцевого самоврядування. Зокрема, Меморандум про співпрацю та партнерство між Головним управлінням Національної поліції у Львівській області та Новокалинівською міською об'єднаною територіальною громадою був затверджений рішенням Новокалинівської міської ради Самбірського району Львівської області від 17 вересня 2020 року № 2636 [186], Меморандум про співпрацю та партнерство між Головним управлінням Національної поліції в Кіровоградській області та Пантаївською територіальною громадою – рішенням Пантаївської селищної ради Олександрійського району Кіровоградської області від 06 травня 2021 року № 205 [187] та ін.

Таким чином, доцільним є прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки, прийняття (укладення), виконання та проведення моніторингу регіональних і місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів)», в якій було б відображено форму та приблизну структуру програми (договору), порядок

ініціювання і підготовки проєкту програми (договору), його погодження, процедурні особливості прийняття програми та укладення договору, вимоги до виконання і проведення моніторингу виконання програми (договору).

Для підрозділів превентивної діяльності поліції етап ініціювання і підготовки проєкту програми профілактики деліктів (адміністративного договору про взаємодію у сфері профілактики правопорушень) має особливе значення. Адже саме під час цього етапу досліджувані підрозділи можуть подавати пропозиції, формуючи таким чином систему заходів профілактики, які доцільно здійснювати у взаємодії з іншими суб'єктами із врахуванням територіальних особливостей, структури та динаміки деліктності в певній місцевості. Очевидно, що найбільш цінними будуть пропозиції поліцейських, які безпосередньо здійснюють профілактичні заходи на рівні територіальних громад – поліцейських офіцерів громади, дільничних інспекторів поліції, поліцейських підрозділів ювенальної превенції, поліцейських секторів реагування патрульної поліції. Однак нормативно-правовими актами цим категоріям поліцейських таке повноваження не закріплено. За доцільність поліцейським підрозділів превентивної діяльності надати право ініціювати або брати участь у підготовці програми профілактики правопорушень на певній території висловились 102 опитаних поліцейських, що становить 72% від загальної кількості опитаних, і лише 17% висловились проти надання такого права (додаток А).

Пропонуємо доповнити:

– п. 7 розділу III Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад підпунктом 9 та викласти цей пункт у такій редакції:

«ДОП та ПОГ можуть ініціювати пропозиції перед безпосереднім керівництвом щодо:

...

9) участі у підготовці проєктів регіональних та місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів), які стосуються сфери їх діяльності»;

– п. 2 розділу VI Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України доповнити підпунктом 4 та викласти цей пункт у такій редакції:

«Поліцейські підрозділів ЮП з питань, що входять до їх компетенції:

...

4) ініціюють прийняття (укладення) та беруть участь у підготовці регіональних та місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів), які стосуються сфери ювенальної превенції»;

– пп. 10 п. 2 розділу XI Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України викласти у такій редакції: «10) брати участь у розробленні планів заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку, **за потреби ініціювати та брати участь у підготовці регіональних та місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів).** Безпосередньо керувати нарядами поліції під час уведення в дію поліцейських операцій, посиленого варіанту службової діяльності, проведення цільових оперативно-профілактичних операцій, оперативно-профілактичних заходів (відпрацювань), а також проведення на території обслуговування підрозділу поліції інших заходів. У разі залучення до проведення зазначених заходів працівників інших підрозділів поліції здійснювати їх розстановку в групи реагування та забезпечувати загальне управління ними;».

Взаємодія підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень відбувається також і під час правозастосування. У дослідженнях представників теорії держави та права пропонується розглядати правозастосування як владно-організаційну діяльність

компетентних державних органів, організацій та їх посадових осіб, яка здійснюється у процедурно-процесуальному порядку і полягає в реалізації норм права шляхом винесення юридичних рішень щодо конкретних суб'єктів з конкретних питань [18, с. 37], а її результатом є встановлення піднормативних, формально обов'язкових індивідуальних правил поведінки персоніфікованих суб'єктів [190, с. 528]. Крім того, у Міжнародній поліцейській енциклопедії наголошується, що одним із аспектів правозастосування є державно-управлінська сутність цієї форми реалізації права. Суб'єкт правозастосування направляє, організовує, стимулює поведінку інших учасників правовідносин, а в певних випадках здійснює й контроль над ними [191, с. 790].

Інші аспекти правозастосування у наукових працях відображені в ознаках, до яких пропонують зараховувати [134, с. 138; 192, с. 159-160; 193, с. 165]:

1) державно-владний характер правозастосовної діяльності (акти (рішення), які виносяться за результатами правозастосування тягнуть за собою юридичні наслідки, а їх невиконання – передбачені законом примусові заходи). Підрозділи превентивної діяльності поліції наділені законодавством повноваженнями застосування як поліцейських заходів (превентивних та заходів примусу відповідно до розділу V Закону України «Про Національну поліцію»), так і заходів притягнення до адміністративної відповідальності згідно з нормами КУпАП. Інші суб'єкти також наділені повноваженнями, які надають можливість застосовувати заходи як реакцію на невиконання відповідних вимог;

2) така діяльність завжди виявляється в активних діях суб'єктів правозастосування, спрямованих на виникнення, зміну або припинення правовідносин, а також вона стосується визначеного кола суб'єктів – учасників конкретних правовідносин, їх прав та обов'язків і має персоніфікований характер. Підрозділи превентивної діяльності поліції, громадські формування з охорони громадського порядку, органи місцевого самоврядування, суди у переважній більшості випадків є суб'єктами правозастосування, а застосовують

вони норми права щодо фізичних та юридичних осіб – учасників відповідних правових відносин;

3) правозастосування здійснюється у спеціально передбаченому нормами права порядку на основі закріплених процедур та відповідно до чіткої процесуальної послідовності. При цьому у процесі правозастосування здійснюється юридична кваліфікація – інтерпретація правових норм, тлумачення їхнього змісту з метою виявлення прав та обов'язків учасників правовідносин з позиції застосовуваних до них правових норм. Саме ця риса дозволяє вести мову про взаємодію суб'єктів профілактики правопорушень за допомогою процесуальної форми [134, с. 138];

4) невід'ємним елементом правозастосування виступає акт застосування норм права, оформлений відповідно до нормативно-закріплених приписів. Форма правозастосовних актів може бути різною. Наприклад, відповідно до п. 10, 11 Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника такий припис підписується працівником уповноваженого підрозділу поліції, який його виніс, постраждалою особою (її представником) і кривдником власноруч на оригіналі та кожній з копій, а в його тексті зазначаються дані щодо поліцейського, який склав припис, кривдника, постраждалої особи, форми домашнього насильства та стислий зміст правопорушення, заходи термінового заборонного припису стосовно кривдника тощо [94]. Інші реквізити та форма відповідно до норм КУпАП передбачені для постанови у справах про адміністративне правопорушення.

Взаємодія підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень під час правозастосування здійснюється передусім шляхом надання юридично значущої інформації від одного суб'єкта іншому, що зумовлює необхідність прийняття правозастосовного акту суб'єктом, який інформацію отримав. Це дозволяє вести мову про послідовну взаємодію суб'єктів. На нормативно-правовому рівні про послідовність дій як формі

взаємодії наголошено в Інструкції про порядок взаємодії між посадовими особами підрозділів Державної прикордонної служби України та територіальних органів Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в місцях значного скупчення транспортних засобів перед пунктами пропуску через державний кордон України (затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2017 року № 128) [194]. Зокрема, відзначено, що взаємодія між посадовими особами підрозділів Державної прикордонної служби України та територіальних органів Національної поліції України здійснюється в межах, визначених законодавством, а саме шляхом визначення механізму послідовності дій між посадовими особами цих органів з урахуванням оперативності та злагодженості таких дій під час стримування транспортних засобів у разі їх скупчення в зонах сервісного обслуговування перед пунктами пропуску.

Окремі механізми послідовної взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень передбачені, наприклад в Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. До основних повноважень підрозділів ювенальної превенції зараховано – унесення до підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності обов'язкових для розгляду подань про необхідність усунення причин та умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень; ініціювання перед службами у справах дітей, відділами охорони здоров'я місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування питання про направлення дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги (п. 2 розділу II Інструкції); а до повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству – у разі надходження повідомлення про вчинення домашнього насильства дитиною та стосовно неї, поліцейський проводить оцінку ризиків, за результатами якої може бути винесений терміновий заборонний припис, та негайно інформує службу у справах дітей про виявлену

дитину для організації її соціального захисту. До проведення такої оцінки можуть бути додатково залучені інші суб'єкти виявлення та (або) організації соціального захисту дітей у межах їх повноважень (п. 2 розділу V Інструкції) [59].

Також в межах послідовної взаємодії під час правозастосування відбувається діяльність щодо передачі підрозділами превентивної діяльності матеріалів справи про адміністративне правопорушення до суду з відповідним їх судовим розглядом. Стаття 282 КУпАП передбачає, що суд, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Є непоодинокі випадки, коли пропозиції суду щодо усунення причин та умов ґрунтуються на тих даних, які були виявлені поліцейськими підрозділів превенції та викладені у матеріалах справи про адміністративне правопорушення. Наприклад, у постанові Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 21 жовтня 2019 року у справі № 331/3946/19 зазначено, що на підставі протоколу про адміністративне правопорушення, складеним дільничним офіцером поліції Олександрівського відділення поліції Дніпровського відділу поліції ГУНП в Запорізькій області, суддею було встановлено, що розміщення тимчасової споруди по продажу товарів народного споживання здійснено у порушення Положення про порядок розміщення засобів дрібнороздрібної торговельної мережі та сфери послуг у м. Запоріжжі, затвердженого рішенням Запорізької міської ради від 30.01.2016 № 30, що може свідчити про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 152 КУпАП (порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів). Та у порядку статті 282 КУпАП суд повідомив Запорізьку міську раду та Інспекцію з благоустрою Запорізької міської ради про

необхідність усунення причин та умов правопорушення і вжиття заходів реагування на цей факт [195].

В іншій справі про адміністративне правопорушення (постанова Дубенського міськрайонного суду Рівненської області від 09 грудня 2022 року у справі № 559/3268/22) на підставі матеріалів, складених поліцейськими підрозділів превентивної діяльності, суд вказав на необхідність допомоги органу опіки і піклування задля якнайкращого забезпечення інтересів неповнолітньої дитини, тому згідно статті 282 КУпАП вніс пропозицію в органи опіки і піклування щодо усунення причин і умов, що сприяли вчиненню домашнього насильства, вжиття заходів задля забезпечення інтересів дитини. А також зобов'язав про вжиті заходи повідомити Дубенський міськрайонний суд Рівненської області в місячний термін з дня отримання постанови [196].

Ще одним прикладом взаємодії під час правозастосування є надання юридично значущої інформації для взяття особи на профілактичний облік. Серед підстав для взяття на профілактичний облік кривдника поліцією відповідно до п. 2 розділу II Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України є: отримання уповноваженим підрозділом поліції в установленому законом порядку інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику; рішення суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173-2 КУпАП; повідомлення установи виконання покарань про звільнення від відбування покарання кривдника, засудженого за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі. Тобто надання судом чи установами виконання покарання інформації, яка має належне оформлення та правове значення для профілактики правопорушень, зумовлює дії підрозділів превентивної діяльності (секторів протидії домашньому насильству, дільничних офіцерів поліції, поліцейських офіцерів громад, ювенальної превенції) щодо підготовки документів керівництву територіального

відділу поліції для прийняття рішення про взяття особи на профілактичний облік та проведення з нею профілактичної роботи.

3.2. Організаційні форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень

Взаємодія підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень найчастіше відбувається за допомогою організаційних форм управління, до яких відносять організаційні дії та матеріально-технічні операції. Ці форми мають більш допоміжний характер, оскільки можуть виступати як наслідком правової, так і передувати їй, а також створювати необхідні умови для здійснення дій, які мають юридичну форму. Вид конкретної форми визначається характером дій суб'єктів діяльності, що виконують покладені на них завдання та функції [197, с. 42]. Організаційна форма взаємодії суб'єктів, на думку, О.В. Наскалова, полягає в обміні інформацією, проведенні спільного аналізу, вивченні та оцінюванні оперативної обстановки, проведенні спільних нарад, розробці спільних планів з розподілом ролей та функцій, спільному опрацюванні та оцінюванні наслідків проведених спільних заходів з метою вдосконалення подальшої взаємодії [198, с. 177]. Організаційні форми взаємодії мають організаційний характер і передбачають вчинення спільних організаційних дій суб'єктами профілактики правопорушень [199, с. 163]. Організаційна форма дає можливість створити найбільш доцільний порядок забезпечення прав і свобод людини та громадянина, приводити у відповідність умовам, що динамічно змінюються, підтримувати і вдосконалювати його.

До організаційних форм взаємодії науковці відносять: проведення координаційних нарад керівників правоохоронних органів; обмін інформацією з питань протидії злочинності та забезпечення правопорядку; проведення

спільних цільових заходів для виявлення та припинення злочинів і порушень правопорядку, а також усунення причин та умов, які сприяють їх учиненню; проведення спільних семінарів, конференцій, курсів підвищення кваліфікації; видання спільних наказів, інструкцій, вказівок, підготовка інформаційних листів та інших організаційно-розпорядчих документів; розробка та затвердження узгоджених планів координаційної діяльності; підготовка спільних інформаційних листів, довідок, оглядів, випуск спільних бюлетенів (збірок) та інших видань; формування статистичних даних і подальше їх використання в посиленні боротьби зі злочинністю на території держави, що в комплексі підвищує якість роботи правоохоронних органів [200, с. 80]; участь у діяльності координаційних органів, проведення координаційних нарад та інших спільних організаційних заходів з метою прийняття та забезпечення виконання узгодженого управлінського рішення, реалізація узгоджених заходів щодо профілактики правопорушень [40, с. 6]. До організаційних форм взаємодії залежно від сфери здійснення узгодженої діяльності відносять й інші форми. На нашу думку, є необхідність згрупувати форми взаємодії, що дозволить як у теоретичних дослідженнях, так і під час практичної діяльності системно їх використовувати.

Т. Я. Назар запропонувала у профілактиці правопорушень серед дітей організаційні форми взаємодії згрупувати відповідно до стадій та етапів управлінського процесу та віднести до організаційних форм взаємодії підрозділів Національної поліції та центрів соціальних служб такі:

- а) узгоджене планування профілактичних заходів;
- б) реалізацію узгоджених профілактичних заходів;
- в) обмін інформацією, що має профілактичне значення та не спричиняє здійснення юридично значущих дій [72, с. 167-168].

Для дослідження організаційних форм взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень така

класифікація є прийнятною і може бути взята за основу. Однак доцільним є й поділ форм взаємодії на підгрупи у межах цих форм.

Планування профілактичних заходів – одна з найбільш характерних ознак цілеспрямованості зусиль усіх суб'єктів взаємодії у профілактиці правопорушень, управління ними. Як відзначає, В. П. Петков процес стратегічного планування є інструментом, що допомагає у прийнятті управлінських рішень, а в його межах здійснюються такі види управлінської діяльності – розподіл ресурсів, адаптація до зовнішнього середовища, внутрішня координація та організаційне стратегічне передбачення [201, с. 59]. Водночас виникають певні складнощі, що зумовлені як проблемами, характерними для усієї системи державного управління, так і відсутністю системного підходу у плануванні [202, с. 176].

Одним із засобів покращення системності у плануванні профілактичних заходів є використання підрозділами превентивної діяльності узгодженого з іншими суб'єктами планування профілактики правопорушень. У наукових дослідженнях діяльності підрозділів Національної поліції планування вважають ключовою ланкою та організаційним початком всього процесу реалізації завдань цих підрозділів [203, с. 123] або ж стрижневою частиною усіх систем управління, процес, за допомогою якого система пристосовує свої ресурси до зміни зовнішніх і внутрішніх умов [204, с. 97]. О. Ф. Кобзар відзначає, що планування є найважливішою функцією управління, мобілізаційним елементом, який дозволяє зосередити увагу і зусилля на найбільш актуальних проблемах громадського порядку, раціонально, збалансовано, адекватно розподілити наявні сили і засоби у вирішенні поставлених завдань, при скоординованій роботі забезпечити ритмічність і інтенсивність, відповідно, таким чином здійснюючи ефективне реагування. А план є вагомим видом, згідно з яким приймаються і реалізуються рішення в системі управління діяльності служби охорони публічного порядку [205, с. 111]. Схожі думки висловлюють й щодо планування профілактичної роботи підрозділами Національної поліції [206, с. 158].

Планування у системі відносин взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень (серед яких вагоме місце займають підрозділи превентивної діяльності поліції) розглядають як структурний елемент взаємодії (координації), що є одним з складових її змісту. О. М. Литвинов, зважаючи на цей аспект, визначає планування як розробку цілей та завдань профілактики злочинів, напрямів, шляхів та засобів вирішення таких завдань, їх нормативного, інформаційного, організаційного, методичного, ресурсного забезпечення на визначений період [207, с. 70, 71]. Узгоджене планування називають одним із обов'язкових компонентів ефективної спільної діяльності (взаємодії) під час розслідування окремих видів злочинів [208, с. 209].

Узгоджене планування роботи підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень повинно базуватися на теоретичних досягненнях управлінської науки та враховувати основні вимоги до планування, передбачені у нормативно-правових актах. У п. 3 розділу I Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України (затверджена наказом Національної поліції України від 24 грудня 2015 року № 202) [209] зазначено, що планування це – процес складання планів, що становить собою сукупність послідовних дій: збирання, систематизація та аналіз вихідної інформації (у тому числі пропозицій виконавців плану), підготовка проекту плану, його узгодження з відповідальними виконавцями і співвиконавцями, затвердження плану, доведення плану до виконавців і співвиконавців. Науковці відзначають, що планування в поліції містить в собі визначення цілей, завдань органу поліції на наступний період діяльності, засобів і методів їх досягнення і виконання [210, с. 164], а призначення планів полягає в обґрунтуванні цілей і шляхів їх досягнення на основі визначення комплексу завдань і робіт, а також ефективних методів, способів і ресурсів усіх видів, необхідних для охорони публічного порядку [205, с. 111]. Тобто і в нормативно-правових актах, і в наукових дослідженнях вказується, що планування передбачає певну послідовність дій, які у більшості праць визначають як етапи планування.

Етапами планування у профілактиці злочинів пропонують вважати:

1) організаційно-підготовчий (визначення персонального складу планувальників, відокремлення відповідальних осіб за окремі напрямки планування, розділи, складання графіку роботи);

2) аналітичний (вихідну інформацію для нього дають аналіз стану, структури та тенденцій злочинності; аналіз фонових явищ злочинності; ефект від загальносоціальних заходів профілактики злочинів; ефект від спеціально-кримінологічних заходів);

3) прогнозувальний (дає уявлення про вірогідну картину майбутнього стану злочинності та тих умов, в яких буде здійснюватися її попередження);

4) безпосередня розробка системи планових заходів та способів контролю за їх виконанням (містить інформацію про заходи профілактичного впливу, про систему суб'єктів і об'єктів попередження злочинності);

5) виконання плану (доведення запланованих заходів до безпосередніх виконавців, визначення строків, організація контролю за виконанням) [207, с. 71].

Дещо інші назви мають етапи планування, передбачені в Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України [209], однак загальний зміст дій на етапах у багатьох випадках схожий. На нашу думку, для узгодженого планування діяльності поліцейських підрозділів превенції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень доцільним є використання закріпленого на нормативно-правовому рівні механізму планування роботи поліції. Так, відповідно до в Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України планування передбачає такі етапи:

1) збирання, систематизацію, аналіз інформації, необхідної для підготовки плану профілактичних заходів;

2) підготовку наказу (доручення) про розроблення плану;

3) підготовку пропозицій до проекту плану;

4) узагальнення пропозицій та підготовку проекту плану;

- 5) погодження проекту плану;
- 6) остаточне доопрацювання плану;
- 7) затвердження проєктів планів [209].

Інше правове регулювання отримало планування профілактичних заходів, суб'єктами проведення яких є лише підрозділи поліції. Відповідно до Порядку організації проведення профілактичних заходів (затверджений наказом Національної поліції України 27 грудня 2016 року № 1377) [60] підставою проведення профілактичних заходів є у центральному органі управління поліцією – наказ за підписом Голови Національної поліції України або особи, яка виконує його обов'язки, у ГУНП – наказ за підписом начальника Головного управління або особи, яка виконує його обов'язки, виданий відповідно до наказу Національної поліції України або з ініціативи ГУНП (у разі проведення заходів на регіональному або місцевому рівнях). Потім ініціатором готується план проведення профілактичних заходів, в якому зазначаються:

- дати початку та строки проведення підготовчого і практичного етапів (кількість діб), періодичність надання звітів та підбиття підсумків;
- конкретизовані завдання виконавцям на кожному окремому етапі проведення профілактичних заходів зі строками їх виконання;
- порядок обміну інформацією між ініціатором проведення заходів та ГУНП;
- способи координації дій органів і підрозділів поліції, що взаємодіють із заінтересованими центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами [60].

Створення узгоджених планів дій відбувається, як правило, шляхом спільної участі в проведенні нарад, засідань, «круглих столів». Так, в Інструкції про порядок взаємодії органів Державної прикордонної служби України та Національної поліції України під час виконання завдань у межах зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення зазначено, що з метою узгодження планування профілактичних заходів між даними суб'єктами

відбувається проведення спільних нарад з питань запобігання та протидії порушенням законодавства на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів [211].

Одним із пріоритетних напрямів роботи підрозділів превентивної діяльності є проведення заходів із профілактики правопорушень серед дітей. Так, спеціалісти підрозділу ювенальної превенції та центру соціальних служб взяли участь у нараді, основними питаннями якої були профілактика правопорушень серед дітей та розроблення заходів міської програми «Профілактика правопорушень серед дітей на території м. Новогродівка на 2019-2020 роки» [212].

Планування профілактичних заходів відображається в локальних актах, зокрема в Комплексній програмі покращення координації та повсякденної (оперативної) діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку на території Хмельницької області на 2016–2020 роки, з метою налагодження співпраці на постійній основі працівниками управління превентивної діяльності ГУНП в області здійснювалися виїзди до територіальних підрозділів поліції, під час яких проводилися розширені наради, конференції, «круглі столи» за участю працівників поліції та членів громадських формувань з охорони громадського порядку [213]. Крім того, спеціалісти підрозділів превентивної діяльності виступають співрозробниками таких Програм, що передбачає узгоджене планування заходів щодо профілактики правопорушень. На нашу думку, для ефективної взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень необхідно щорічно затверджувати обласну Програму, яка би передбачала спільні, скоординовані заходи, спрямовані на профілактику правопорушень [214, с. 131].

Наведені приклади координаційних нарад чи засідань, в яких брали участь представники підрозділів превентивної діяльності поліції, організовувалися та проводилися за ініціативою одного з учасників взаємодії. При цьому порядок їх проведення, склад учасників, способи реалізації рішень, у кращому разі

регламентовано правовими актами органів місцевого самоврядування, а в більшості випадків узагалі не врегульовані. У зв'язку з цим слід підкреслити, що належну правову регламентацію отримали координаційні наради, організовані прокуратурою.

Відповідно до п. 8 розділу I Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності основною формою координації є проведення координаційних нарад із керівниками правоохоронних органів. У розділі II цього порядку визначено основні процедурні аспекти проведення координаційних нарад, оформлення та виконання рішень цих нарад. Так, на розгляд координаційних нарад виносяться питання, що потребують комплексного вирішення за умови узгодженості дій органів прокуратури та правоохоронних органів, та пов'язані з визначенням основних напрямів та проблем у правозастосовній і правоохоронній діяльності щодо запобігання та протидії злочинності на основі аналізу її структури, динаміки та прогнозування тенденцій, підготовкою пропозицій щодо шляхів вирішення відповідних проблем із метою сприяння у виконанні завдань кримінального провадження, розробкою, узгодженням і реалізацією спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення, розкриття, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, причин та умов, які сприяли їх вчиненню.

Керівник органу прокуратури при підготовці до проведення координаційної наради організовує та забезпечує: визначення у взаємодії з керівництвом правоохоронних органів питань для обговорення на нараді, дати і місця її проведення, складу учасників та запрошених; збирання, у тому числі шляхом отримання від правоохоронних органів, необхідних для проведення наради довідкових, інформаційно-аналітичних та інших матеріалів, статистичних та оперативних даних щодо тенденцій у сфері протидії злочинності, її динаміці та структурі; опрацювання та систематизацію наявної інформації, пропозицій керівництва правоохоронних органів із питань, які підлягають розгляду, а також складання узагальнених аналітичних документів;

формування порядку денного наради та доведення його до відома керівництва відповідних правоохоронних органів; розробку спільних узгоджених заходів та складання проєкту постанови координаційної наради; скликання координаційної наради та організацію її роботи.

Учасники координаційної наради при обговоренні питань порядку денного, узгодженні заходів користуються рівними правами, висловлюють думку щодо погодження чи відхилення заходів, запропонованих у проєкті рішення, пропонують додаткові заходи. Рішення координаційної наради оформлюється постановою. У резолютивній частині постанови наради зазначаються спільні узгоджені заходи та їх виконавці, строки виконання, а також інформування про проведену роботу. Постанова координаційної наради вважається узгодженою за умови підписання головою та учасниками наради.

Підписана головою та учасниками координаційної наради постанова невідкладно надсилається керівникам правоохоронних органів та прокуратур відповідного рівня для організації виконання узгоджених заходів, а також для відома та врахування при здійсненні діяльності згідно з компетенцією – керівникам інших органів, представники яких були присутні на координаційній нараді. Постанова координаційної наради є обов'язковою для виконання всіма зазначеними у ній правоохоронними органами [149].

Прикладами проведення координаційних нарад в органах прокуратури, в яких брали участь представники поліції, та на яких розглядалися питання організації взаємодії під час профілактики правопорушень є проведення відбулася координаційної наради керівників правоохоронних органів у: Новоград-Волинській окружній прокуратурі, на якій обговорили питання щодо стану запобігання і протидії злочинності у Новоград-Волинському районі упродовж 2022 року, а також проблемні питання, які потребують вжиття невідкладних узгоджених заходів щодо попередження та протидії правопорушенням в умовах збройної агресії [215]; Львівській обласній прокуратурі, на якій розглянули питання стану запобігання та протидії

злочинності, у тому числі на пріоритетних напрямках, захисту громадян, суспільства та держави від злочинних посягань в умовах воєнного стану. Було наголошено на необхідності вжиття заходів щодо запобігання розкраданню та нецільовому використанню ресурсів міжнародних та зарубіжних донорів [216].

Узгоджене планування профілактичних заходів також відбувається під час роботи координаційних органів. Прикладами координаційних органів, завданням яких профілактика правопорушень та до складу яких входять представники підрозділів превентивної діяльності поліції є на загальнодержавному рівні Координаційна рада з питань захисту та безпеки дітей (затверджена указом Президента України від 8 серпня 2022 року № 568/2022) [150], а на регіональному та місцевому рівнях – координаційні ради з питань попередження та профілактики правопорушень, дитячої бездоглядності та захисту прав школярів [217], координаційні ради з питань протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та торгівлі людьми [218], координаційні ради з питань реалізації державної політики щодо попередження наркоманії [153] та інші.

До Координаційної ради з питань захисту та безпеки дітей входять начальник Управління ювенальної превенції Національної поліції України та начальник відділу з питань захисту прав дитини Департаменту моніторингу дотримання прав людини Міністерства внутрішніх справ України. До основних завдань Координаційної ради зараховано:

- системний аналіз ситуації, визначення напрямів та пріоритетів щодо захисту прав та безпеки дітей, насамперед в умовах воєнного стану, напрацювання пропозицій щодо заходів з попередження вчинення злочинів проти дітей, недопущення примусової депортації юних громадян України за межі держави, сприяння скоординованій реалізації таких заходів, забезпечення моніторингу ефективності їх реалізації;

- напрацювання пропозицій щодо налагодження взаємодії з інститутами громадянського суспільства, у тому числі з громадськими

об'єднаннями, релігійними організаціями, а також з міжнародними організаціями у вирішенні питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану, сприяння їх залученню до участі у захисті дітей, постраждалих внаслідок війни;

- моніторинг ситуації щодо тимчасового переміщення (евакуації) дітей, у тому числі дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з інвалідністю, дітей з особливими освітніми потребами, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, з територій, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні) або межують з таким територіями, повернення та влаштування таких дітей у післявоєнний період [150].

Координаційна рада з питань попередження та профілактики правопорушень, дитячої бездоглядності та захисту прав школярів Департаменту освіти та науки Івано-Франківської міської ради (учасником якої є начальник відділу ювенальної превенції управління превентивної діяльності ГУНП в Івано-Франківській області) є постійно діючим дорадчим органом, який утворюється з метою забезпечення профілактики негативних проявів поведінки неповнолітніх, упередження проявів правопорушень та злочинності в учнівському середовищі та захисту прав та інтересів школярів. Серед основних завдань цієї ради названо: профілактика правопорушень серед учнівської молоді; контроль за своєчасним інформуванням закладів освіти про скоєння правопорушень, злочинів учнями та направлення матеріалів на розгляд ради; розробка рекомендацій для учнів, батьків, педагогічних колективів щодо підвищення ефективності правової поведінки та профілактичної роботи; оперативне інформування сектору ювенальної превенції, служби у справах дітей виконавчого комітету Івано-Франківської міської ради про окремі серйозні випадки правопорушень, які порушують права учасників освітнього процесу [217].

Засідання таких координаційних рад відбуваються з метою обговорення питання щодо профілактики правопорушень у навчальних закладах міста,

правової освіти учнівської молоді, просвітницької роботи з дітьми та батьками щодо формування навичок відповідального батьківства та безпечної поведінки дітей, недопущення негативних проявів, у тому числі насильства та жорстокого поводження з дітьми [219], посилення міжвідомчої взаємодії структурних підрозділів органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів, закладів загальної середньої освіти району щодо організації і проведення профілактичної роботи по запобіганню злочинності і правопорушень серед дітей та захисту прав і законних інтересів дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах [220].

Реалізація підрозділами превентивної діяльності Національної поліції узгоджених профілактичних заходів відбувається відповідно до затверджених планів та програм. Так, згідно з Інформацією про стан виконання впродовж I півріччя 2019 року міської цільової комплексної програми профілактики та протидії злочинності в місті Києві «Безпечна столиця» на 2019-2021 роки підрозділами ГУНП у м. Києві проведено 220 інформаційно-просвітницьких заходів з питань правової освіти, попередження та вжиття превентивних заходів стосовно осіб, які схильні до вчинення правопорушень [221]. Крім того, підрозділи превентивної діяльності проводять профілактичні заходи, взаємодіючи з громадськими організаціями. Так, підрозділи превентивної діяльності спільно з Українським Центром Порозуміння організували конференцію «Профілактика правопорушень серед дітей та молоді: співпраця поліції та громади заради безпеки». Також працівниками підрозділів превентивної діяльності спільно з органами місцевого самоврядування забезпечувалось ведення обліків житлових приміщень, де проживають діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, з метою недопущення фактів незаконного продажу житла таких дітей, а також своєчасного реагування на випадки шахрайських дій та незаконного відчуження вищевказаних житлових приміщень [221].

На нашу думку, покращило б результативність профілактичних заходів, які проводять підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України,

створення Типового плану організації та проведення заходів профілактики правопорушень

У Плані основних заходів Національної поліції України на 2021 рік [222] передбачено і пріоритети (забезпечення публічної безпеки і правопорядку шляхом реалізації превентивних програм протидії злочинності), і завдання, і заходи, виконавцем яких є підрозділи превентивної діяльності поліції, та які характеризуються профілактичною спрямованістю. Аналіз окремих змістовних елементів цього плану та звіту про його виконання [223] дозволяє розкрити суть етапу реалізації управлінського рішення, форми профілактики правопорушень та загалом простежити послідовність в організації профілактичної діяльності підрозділів превенції.

На виконання завдання щодо профілактики дитячої злочинності у Плані основних заходів Національної поліції України на 2021 рік було передбачено провести заходи, спрямовані на покращення взаємодії поліції, школи та громад щодо створення безпечного освітнього середовища, реалізацію спільних проєктів, превентивних заходів з питань відповідального батьківства та забезпечення права дітей на здобуття освіти, а також протидії булінгу. Показником (індикатором) досягнення було зазначено укладення меморандумів про співпрацю поліції, органів місцевого самоврядування та управлінь освіти і науки з метою вдосконалення комунікації поліції, школи та громади в сільській місцевості, що відносяться до об'єднаних територіальних громад, з питань створення безпечного освітнього середовища, надання якісних превентивних послуг у шкільній громаді щодо протидії булінгу (цькуванню), забезпечення права дітей на здобуття освіти. Ще одним показником визначено продовження реалізації проєкту «Діти. Поліція. Безпека» [222].

У Звіті про виконання Плану основних заходів Національної поліції України на 2021 рік відзначено, що продовжено реалізацію цього проєкту. Також відзначено й інші проєкти, спрямовані на створення безпечного середовища для дітей, зокрема «Спорт заради розвитку», «Почуємо кожного»,

«Мій вибір – Життя без наркотиків», «Безпечна школа», «Стоп, шкільний булінг», «Маю право бути собою», «Будуємо майбутнє разом», «Відповідальність починається з мене!». Як результат роботи підрозділів ювенальної превенції, у 2021 році спостерігаються позитивні тенденції у профілактиці злочинності серед дітей. Зокрема, зменшилася на 17% кількість дітей, які вчинили кримінальні правопорушення, а кількість таких протиправних діянь скоротилася на 5%. [223].

Обмін інформацією є важливою формою взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень. У своїх працях учені виділяють різні форми взаємодії в управлінській діяльності. Вивчаючи питання інформаційної взаємодії Національної поліції України з органами публічної влади та громадськістю, О. Ю. Процьких пропонує об'єднати існуючі форми інформаційної взаємодії в умовні блоки: обмін інформацією; спільний аналіз інформації; розроблення і проведення в межах своєї компетенції спільних заходів щодо забезпечення надійного захисту інформації; проведення в межах своєї компетенції спільних заходів з удосконалення діяльності щодо пошуку необхідної інформації [214, с. 54]. Важливість інформаційної взаємодії підтверджується нормами Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, в якому передбачено, що дані підрозділи здійснюють обмін інформацією з органами і підрозділами Національної поліції, іншими правоохоронними органами, міністерствами, органами влади, іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також підприємствами, установами та організаціями [67]. Отже, необхідною формою взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної

поліції України та інших суб'єктів профілактики правопорушень є обмін інформацією про причини і умови, що сприяють учиненню правопорушень.

Іншим прикладом нормативно-правового унормування обміну інформацією між підрозділами превентивної діяльності поліції та іншими суб'єктами профілактики правопорушень є положення Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України та Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Електронний кабінет ювенального поліцейського» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України». Серед основних повноважень підрозділів ювенальної превенції є інформування відповідних місцевих органів державної влади щодо батьків, інших законних представників, які не виконують обов'язки щодо виховання дітей, жорстоко з ними поводяться чи вчиняють стосовно дітей домашнє насильство (п. 2 розділу II Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України) [59]. Очевидно, що така інформація буде використана відповідними органами державної влади з профілактичною метою, однак не зумовить зміни правового статусу батьків чи інших законних представників.

У сучасних умовах інформаційна взаємодія поліції з іншими суб'єктами правовідносин відбувається, передусім, за допомогою інформаційно-комунікаційних систем. Основною такою системою для підрозділів Національної поліції є інформаційно-комунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України», серед завдань якої є забезпечення електронної взаємодії з МВС та іншими органами державної влади, а одним із призначень – генерація інтерфейсів та забезпечення функціонування веб-сервісів для здійснення інформаційної взаємодії органів (підрозділів) поліції з іншими органами державної влади, органами правопорядку іноземних держав, міжнародними організаціями [226]. Складовою частиною Інформаційного порталу Національної поліції України вважається інформаційна підсистема «Електронний кабінет ювенального поліцейського». Відповідно до п. 6 розділу

III Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Електронний кабінет ювенального поліцейського» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» відомості з інформаційної підсистеми «Електронний кабінет ювенального поліцейського» надаються безоплатно на запит суду, прокурора, слідчого, органів державної влади, оформлений відповідно до вимог законодавства в електронній формі з використанням прикладного програмного інтерфейсу або паперовій формі – у разі відсутності можливості здійснення електронного інформаційного обміну [227].

Відомості, що містяться у цій інформаційній підсистемі має чітко виражений профілактичний характер. Зокрема, під час інформаційної взаємодії суб'єкти профілактики можуть отримати сформовані підрозділами ювенальної превенції дані про: номер і дату заведення обліково-профілактичної справи, категорію обліку; узяття на облік дитини, щодо якої уповноважена особа здійснює профілактичну роботу, та документи, які є підставою для взяття дитини на профілактичний облік, дитину, щодо якої уповноважена особа здійснює профілактичну роботу; проведені заходи індивідуальної профілактики щодо дитини; інформація про батьків дитини або осіб, які їх замінюють; причини та умови, які сприяли протиправній поведінці дитини та стали підставою взяття її на профілактичний облік [227].

Отже, підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України, взаємодіючи з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, використовують організаційні форми взаємодії. Для практичного застосування у профілактичній діяльності організаційні форми взаємодії слід згрупувати відповідно до стадій та етапів управлінського процесу, зокрема, до них слід віднести: а) узгоджене планування профілактичних заходів; б) реалізацію узгоджених профілактичних заходів; в) обмін інформацією, що має профілактичне значення. Кожен етап взаємодії характерний своїми особливостями. Важливою умовою ефективної взаємодії підрозділів

превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень є щорічне затвердження обласної Програми, яка би передбачала спільні, скоординовані заходи, спрямовані на запобігання правопорушень. Також сприяло б результативності профілактичних заходів, які проводять підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України, створення Типового плану організації та проведення заходів профілактики правопорушень. Крім того, вагому роль у взаємодії даних суб'єктів відіграє обмін інформацією про причини й умови, що сприяють вчиненню правопорушень.

Також, на нашу думку, необхідно на нормативно-правовому рівні закріпити механізм застосування організаційних форм взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

3.3. Методи взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень

Для дослідження особливостей взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень варто розглянути та розкрити методи взаємодії, які використовують ці суб'єкти. Адже, за допомогою методів взаємодії можливе досягнення тих завдань, які стоять перед суб'єктами профілактики правопорушень, зокрема підрозділами превентивної діяльності Національної поліції України.

У тлумачному словнику української мови поняття «метод» визначається як прийом або система прийомів, що застосовується в якій-небудь галузі [228, с. 246]. В юридичній науці поняття «метод» вживають по різному, зокрема у розумінні «методи правового регулювання», «методи управління», «методи

діяльності держави», «методи публічного адміністрування». Так, Ю. С. Шемшученко розглядає метод правового регулювання як спосіб впливу юридичних норм на суспільні відносини, який характеризується такими ознаками: стосується тільки юридичних норм; забезпечує єдність правового регулювання; гарантується у необхідних випадках засобами державного примусу; є одним із критеріїв поділу норм права на галузі [229, с. 617]. Загалом особливості цих понять вивчаються науковцями з метою розкриття різноманітних способів та засобів впливу органів публічної влади на суспільні відносини. Методи взаємодії також відповідають цій меті.

У наукових дослідженнях методи взаємодії визначаються через поняття прийомів, способів, засобів, інструментів. Так, під методами взаємодії підрозділів Національної поліції та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень пропонується розуміти сукупність прийомів і способів, за допомогою яких забезпечується належна організація й реалізація узгоджених заходів з метою запобігання правопорушенням, усунення причин та умов таких правопорушень [72, с. 125]. Авторське бачення методів взаємодії держави і громадськості формує А. П. Миколаєць, і розглядає їх як сукупність способів та прийомів практичного встановлення взаємних зв'язків та здійснення взаємного впливу між державою та громадськістю в особі уповноважених суб'єктів чи правомочних представників, а також реалізації спільного впливу на об'єкт управління, виконання функцій публічного адміністрування [230, с. 150]. Методи взаємодії судово-експертних установ з правоохоронними органами пропонують досліджувати як визначену нормами чинного законодавства системну сукупність інструментів та засобів, які використовують у своїй діяльності суб'єкти досліджуваної взаємодії, задля реалізації відповідних правовідносин [231, с. 45].

У цих дефініціях звертається увага на суб'єктів та мету, задля якої ці суб'єкти використовують методи взаємодії. Також важливо відзначити системність методів взаємодії, оскільки саме за допомогою комплексного

впливу різних методів, які доповнюють один одного, можливо досягнення профілактичної мети. На нашу думку, методами взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень є система прийомів, способів, інструментів та засобів, за допомогою яких забезпечується організація й реалізація узгоджених заходів з метою усунення причин та умов правопорушень, впливу на осіб, схильних до їх вчинення.

Досліджуючи питання взаємодії між різними суб'єктами, науковці у своїх працях виокремлюють види методів взаємодії, класифікуючи їх за допомогою певних критеріїв. Так, серед методів взаємодії Державної прикордонної служби України з іншими правоохоронними органами пропонують виділяти: 1) адміністративні методи (регламентаційні, розпорядчі методи, метод примусу); 2) організаційні методи (планування, прогнозування, інформаційного забезпечення, вироблення рішень, організації виконання рішень й контролю за виконанням, інструктування, роботи з персоналом); 3) економічні методи [232, с. 127].

І. В. Іщенко виокремлює такі види методів взаємодії ювенальної превенції: економічні та адміністративні; прямого впливу та непрямого впливу; універсальні (переконання, примус, заохочення) та спеціальні (метод безпосереднього управління, соціальне обслуговування сімей, дітей та молоді, піклування, превентивне виховання, збирання даних, облік та аналіз) [233, с. 166]. На думку В. О. Бурбики методи взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів можна поділити на такі групи: адміністративні, організаційні, соціально-психологічні та економічні методи [234, с. 79]. Схожу класифікацію методів взаємодії підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України з центрами соціальних служб у профілактиці правопорушень серед дітей пропонує Т. Я. Назар та згруповує їх в адміністративні (субординаційні), координаційні, соціально-психологічні [235, с. 79].

Отже, у своїй діяльності органи публічної адміністрації для ефективного виконання покладених на них завдань та повноважень використовують різні види методів, акцентуючи на методах організації взаємодії – субординаційні, координаційні тощо. На нашу думку, для налагодження взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень слід враховувати й універсальні методи правового регулювання, які відображаються під час узгодженої діяльності. Зважаючи на завдання та функції, які притаманні підрозділам превентивної діяльності Національної поліції України вважаємо, що для характеристики методів взаємодії цих підрозділів з іншими суб'єктами профілактики правопорушень варто виокремити такі групи методів:

- універсальні (переконання, примус, заохочення);
- спеціальні (ведення обліку, інформаційний метод, проведення спільних заходів, соціальний патронаж).

Основними методами адміністративної діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, які використовуються залежно від об'єкта впливу та конкретної ситуації є універсальні методи (переконання, примус та заохочення).

Як зазначають вчені метод переконання полягає в доведенні суб'єктів суспільних відносин до впевненості в необхідності певної поведінки, яка відповідає загальним інтересам без застосування силового тиску [233, с. 162-163] та направлений на таку організацію суспільних відносин, яка проявляється в комплексі роз'яснювальних, рекомендаційних, виховних і заохочувальних заходів, що застосовуються з метою забезпечення правомірності й законослухняності, зміцнення дисципліни, соціальної організованості.

В. О. Ільницький вказує, що найбільш поширеними формами використання методу переконання є: здійснення систематичної роз'яснювальної роботи щодо норм адміністративно-правових актів; інформування населення про стан охорони публічного порядку і боротьби зі злочинністю; організаційна робота з громадськими формуваннями; прийом громадян, бесіди з ними про стан

публічного порядку [236, с. 7-8]. Форми реалізації методу переконання при здійсненні адміністративно-юрисдикційної діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України є індивідуальні та колективні бесіди, обговорення поведінки особи, встановлення над нею індивідуального і колективного шефства, стимулювання участі в суспільно корисній діяльності та інші [104, с. 190]. О. М. Гумін розкриваючи теоретико-правові аспекти профілактики адміністративно караних діянь зазначає, що метод переконання реалізується у таких формах: профілактичні бесіди; правове виховання; правова освіта; правова пропаганда. Учений уточнює, що важливим елементом методу переконання є застосування правової освіти як інструменту формування правової свідомості громадян з юних років [237, с. 119]. Дещо по іншому класифікує форми методу переконання О. М. Вдовиченко, а саме до основних форм методу переконання він відносить індивідуальне інформування та консультивання з питань публічного адміністрування за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій [238, с. 130]. Отже, науковці виділяють різні за формою використання методи переконання, які застосовуються залежно від особливостей діяльності та повноважень суб'єкта переконання.

Крім класифікації форм методу переконання деякі вчені виділяють елементи методу переконання. Зокрема, елементами методу переконання у правовідносинах поліції з учасниками дорожнього руху є: культура спілкування поліцейських з громадянами (яка за час її існування, значно покращилася), що впливає на рівень довіри суспільства до нових патрульних поліцейських; запровадження системи нарахування штрафних балів за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, які зафіксовані в автоматичному режимі (ст. 27-1 КУпАП), а також системи заохочення для своєчасної сплати штрафу (ч. 1 ст. 300-1 КУпАП) [239, с. 56]. На нашу думку, доцільно класифікувати та розкривати саме форми методу переконання, оскільки елементи ми розглядаємо як частину цілого, а форми – як зовнішній вияв конкретних дій.

На основі аналізу нормативно-правових актів, можна виділити форми методів взаємодії, які застосовують підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України, взаємодіючи з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Інструкцією з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад серед основних напрямів їх діяльності вказано здійснення профілактичних заходів, спрямованих на запобігання вчиненню кримінальних та інших правопорушень. Під час проведення таких заходів поліцейські підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України безперечно використовують метод переконання. Як зазначають вчені однією із форм методу переконання є правова освіта. Найчастіше ця форма використовується поліцейськими під час проведення профілактичних заходів серед підлітків у закладах освіти. Зокрема, в Одеській ЗОШ № 12 з метою профілактики правопорушень було проведено заходи шкільним офіцером поліції, а саме круглий стіл для батьків «Про відповідальність батьків за дотримання контролю за дітьми в позаурочний час, охорона життя і здоров'я, профілактика правопорушень, навмисного самоушкодження та жорстокого поводження, дитячого травматизму» і бесіду з учнями «Жорстокість та насилля серед підлітків» [240]. Аналізуючи норми Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України варто зазначити, що більшість завдань, які покладені на ці підрозділи, пов'язані з профілактикою правопорушень. А саме, здійснюють профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявляють причини і умови, які цьому сприяють, вживають в межах своєї компетенції заходи для їх усунення; вживають заходи щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснюють поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб; проводять діяльність, пов'язану із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти тощо. Для ефективного виконання цих завдань важливою умовою є взаємодія з іншими підрозділами Національної поліції України, органами державної влади та місцевого самоврядування з

питань забезпечення прав та законних інтересів дітей. Виконання профілактичних завдань підрозділами ювенальної превенції передбачає застосування різних форм методу переконання, як основного методу діяльності.

Відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» уповноважені підрозділи Національної поліції України виступають суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі. Так, взаємодіючи з іншими суб'єктами у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі уповноважені підрозділи Національної поліції України та використовуючи метод переконання, беруть участь у проведенні відповідних заходів, зокрема : а) у проведенні інформаційних кампаній щодо проявів насильства за ознакою статі, його наслідків, зокрема для дітей; б) у проведенні в навчальних закладах інформаційно-просвітницьких заходів з питань запобігання та протидії насильству за ознакою статі, у тому числі стосовно дітей; в) в організації і проведенні спільних та спеціалізованих тренінгів і семінарів для фахівців, які працюють у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі, а також для працівників правоохоронних органів і суддів; г) організації і виконанні програм для осіб, які вчинили насильство за ознакою статі, зокрема сексуальне насильство, у визначеному законодавством порядку [241].

Розглядаючи метод переконання як метод взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень необхідно зазначити, що способи реалізації такого методу передбачено ч. 1 статті 88 Закону України «Про Національну поліцію». А саме, керівники територіальних органів поліції проводять відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування на рівнях областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням. На таких зустрічах обговорюється діяльність поліції, визначаються поточні проблеми та обираються найефективніші способи їх вирішення. Також, відповідно до ч. 3

статті 89 цього Закону поліція, зокрема, підрозділи превентивної діяльності надають підтримку програмам правового виховання, пропагують правові знання в освітніх закладах, медіа та у видавничій діяльності. Отже, в результаті взаємодії між представниками поліції та органів місцевого самоврядування організовуються відповідні роз'яснювальні, рекомендаційні, виховні та заохочувальні заходи, спрямовані на профілактику правопорушень.

Крім методів переконання, підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України у взаємодії з іншими суб'єктами профілактики правопорушень використовують методи заохочення. Метод заохочення широко використовується органами публічної влади у всіх сферах суспільних відносин. Адже він сприяє забезпеченню законності і дисципліни як у діяльності публічної адміністрації, так і у її відносинах з громадянами за допомогою впливу на їх свідомість та інтерес через використання моральних і матеріальних заходів з метою стимулювання їх до правомірної поведінки [238, с. 130]. На важливості заохочувальних заходів наголошує А. О. Коровайко, стверджуючи, що стимулювання та спонукання працівників державної служби до усвідомленого сумлінного виконання своїх обов'язків, заохочення за їх досягнення та професійні успіхи є запорукою підвищення ефективності та якості роботи державного органу в цілому, а тому є важливою передумовою надійного та належного функціонування механізму державного управління [242, с. 66]. О. В. Сукманова, аналізуючи методи публічного адміністрування охорони права власності в Україні, відзначає, що адміністративно-правове заохочення як метод у сфері публічного адміністрування охорони права власності – це здійснення стимулюючого впливу на свідомість учасників адміністративних відносин, що реалізується суб'єктами публічного адміністрування шляхом встановлення необов'язкових до виконання правил поведінки, але результат виконання яких має морально-матеріальний характер для учасників таких правовідносин, стимулюючи їх до активної правосвідомої поведінки у сфері охорони права

власності [243, с. 106-107]. Такі твердження справедливі й щодо діяльності поліцейських та інших суб'єктів у сфері профілактики правопорушень.

Учені пропонують виділити заохочення, за способом їх впливу на осіб, у такі групи: а) моральні (подяка, грамота); б) матеріальні (премія, цінний подарунок); в) змішані (дострокове присвоєння чергового рангу, призначення на вищу посаду); г) статусні (дострокове присвоєння почесних звань, присвоєння навчальному закладу статусу національний тощо) [244, с. 354]. Така система заохочень прослідковується й у профілактичній роботі. Види заохочень, підстави їх застосування, повноваження публічної адміністрації у цій сфері закріплюються у правовій площині в нормативно-правових актах. Зокрема, норми, спрямовані на регулювання окремих аспектів методу заохочення та використання матеріальних заходів передбачені Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». За активну участь у забезпеченні охорони громадського порядку і державного кордону члени громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону заохочуються органами Національної поліції, підрозділами Державної прикордонної служби України, іншими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування шляхом:

а) оголошення подяки або видачі цінного подарунка чи грошової винагороди;

б) мають переважне право на вступ до закладів освіти системи Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Державної прикордонної служби України, прийняття на службу до органів Національної поліції або Державної прикордонної служби України;

в) відзначенням в установленому порядку державними нагородами;

г) наданням пільгових путівок до санаторію або будинку відпочинку, додаткову оплачувану відпустку терміном до 5 днів та інші види заохочення і пільги, визначені зборами трудового колективу [13].

Найчастіше заохочення як метод взаємодії використовується підрозділами превентивної діяльності Національної поліції України в процесі здійснення профілактичних заходів щодо дітей. Зокрема, реалізуючи проект «Шкільний офіцер поліції» підрозділи превентивної діяльності і взаємодіючи із загальноосвітніми навчальними закладами, застосовують цей метод для профілактики правопорушень серед школярів. Метою проекту є проведення інтерактивних зустрічей зі школярами щодо питань особистої безпеки, профілактики правопорушень, ролі поліції в громаді; забезпечення поінформованості та обізнаності підростаючого покоління у питаннях розв'язання конфліктних ситуацій та запобігання їм; сприяння патріотичному вихованню і підготовці молоді до життя. У цьому випадку види заохочень, підстави їх застосування не передбачені нормативно-правовими актами, однак поліцейські можуть заохочувати найбільш активних учнів грамотами та подяками, поширювати у соціальних мережах та через засоби масової інформації дані про найкращих учнів, які беруть участь у профілактичній роботі (за згодою їх батьків) тощо.

Наступним універсальним методом впливу, який застосовують у своїй діяльності підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України у взаємодії з іншими суб'єктами правопорушень є метод адміністративного примусу. Як зазначає Т. О. Коломєць адміністративний примус є обов'язковим, об'єктивно обумовленим методом, способом здійснення державної виконавчої діяльності, фактором забезпечення громадського порядку, громадської безпеки, правопорядку в державі [245, с. 103]. Особливості методів адміністративного примусу аналізує О. М. Резнік вказуючи на те, що метод примусу є комплексним та включає такі групи методів як адміністративне припинення, адміністративний нагляд і контроль, адміністративна заборона та адміністративне регулювання [246, с. 77]. В юридичній науці найчастіше примус визначають як психологічний та (або) фізичний вплив на об'єкт задля примушування виконати конкретні норми права. Для кращого розуміння яким чином використовують цей метод

підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України, взаємодіючи з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, варто здійснити аналіз правових позицій щодо розуміння сутності методу адміністративного примусу науковцями.

Досліджуючи адміністративну діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, К. О. Пісоцька визначає метод адміністративного примусу як застосування уповноваженими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України передбачених законодавством заходів адміністративного впливу на правопорушника з метою захисту прав та інтересів дитини, а також захисту суспільних інтересів та інтересів інших осіб від протиправних дій неповнолітніх осіб шляхом превенції та припинення правопорушень [247, с. 144]. Заходи адміністративного впливу обов'язково мають бути затверджені на законодавчому рівні. Наголошують на цьому В. В. Пророченко та Л. В. Шестак, вказуючи, що адміністративний примус слід визначити як форму державного управління та державного примусу, перелік правових та організаційних заходів, заснованих на нормах адміністративного права [248, с. 160]. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» працівники уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України можуть застосовувати спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству: 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника; 2) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; 3) направлення кривдника на проходження програми для кривдників [91]. погоджуємося з думкою автора, що адміністративний примус у цілому здійснює завдання охорони, розвитку і зміцнення нормальних управлінських відносин, викорінення правопорушень, усунення їх наслідків, які можуть завдати шкоди суспільним або державним інтересам [249, с. 123].

Слушно відзначає О. М. Вдовиченко, що методи переконання, заохочення та примусу впливають на суспільні відносини зазвичай комплексно, тому не слід протиставляти різні методи один одному, виділяючи головні та другорядні.

Навпаки, їх треба розглядати в єдності та взаємозв'язку, бо їх комплексне використання сприяє оптимальному досягненню поставленої мети [238, с. 129].

Спеціальні методи взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень характеризують особливості способів та прийомів узгодженої діяльності, притаманні саме досліджуваним суб'єктам. Важливим для здійснення профілактичної діяльності є метод ведення обліку, який має місце у взаємодії дільничних офіцерів поліції, поліцейських офіцерів громад, поліцейських ювенальної превенції щодо вжиття заходів для взяття на превентивний (профілактичний) облік осіб, щодо яких здійснюється узгоджена з іншими суб'єктами профілактики правопорушень попереджувальна діяльність. Інструкцією з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад передбачено, що дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громад ставлять на превентивний (профілактичний) облік осіб, схильних до вчинення домашнього насильства та осіб, звільнених з місць позбавлення волі, які відбували покарання за умисний злочин і в яких судимість не знято або не погашено в установленому законодавством порядку. Зокрема, з метою виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них (з можливістю в подальшому ставлення на превентивний (профілактичний) облік осіб, схильних до вчинення домашнього насильства) підрозділи превентивної діяльності Національної поліції взаємодіють з Кол-центром Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей. Алгоритм взаємодії передбачає надання відповідної інформація Кол-центру підрозділами превентивної діяльності Національної поліції України електронною поштою протягом трьох робочих днів після реалізації заходів реагування, надання допомоги відповідно до чинного законодавства. Узагальнена інформація щомісяця (не пізніше ніж 10 числа місяця, наступного за звітним) подається Кол-центром до Національної поліції

для проведення аналізу та моніторингу ефективності вжитих заходів відповідно до чинного законодавства [250].

Варто зазначити, що у межах компетенції організовує службову діяльність підрозділів превентивної діяльності ГУНП, спрямовану на індивідуально-превентивну роботу з особами, які перебувають на профілактичних обліках у територіальних органах та підрозділах поліції, насамперед з особами, звільненими з місць позбавлення волі, та тими, що вчиняють домашнє насильство Департамент превентивної діяльності Національної поліції України.

Крім того, зазначений метод використовується для захисту інтересів та профілактики правопорушень дітей шкільного віку. Так, в Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України передбачено сприяння підрозділів ювенальної превенції, у межах компетенції, веденню обліку дітей шкільного віку відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 року № 684 «Про затвердження Порядку ведення обліку дітей шкільного віку та учнів» [251]. Зокрема, відповідно до п. 8 вказаного Порядку у разі коли місце навчання (заклад освіти) дитини шкільного віку не встановлено, структурний підрозділ протягом п'яти робочих днів з дня встановлення відповідного факту надає наявні в реєстрі її дані відповідному територіальному органу Національної поліції для провадження діяльності відповідно до законодавства, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти.

Також підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України ведуть профілактичний облік дітей, схильних до вчинення правопорушень та проводять із ними заходи індивідуальної профілактики. Як зазначено в Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України профілактичний облік дітей це комплекс заходів із взяття на облік, наповнення та підтримання в актуальному стані баз даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, стосовно дітей, щодо яких здійснюється профілактична робота. Такий профілактичний

облік дітей, схильних до вчинення правопорушень ведеться з метою здійснення заходів індивідуальної профілактики щодо дитини шляхом заведення обліково-профілактичної справи та внесення інформації щодо взяття на профілактичний облік до відповідної підсистеми бази даних єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України. Під час заведення обліково-профілактичної справи поліцейський підрозділу ювенальної превенції зобов'язаний повідомити дитину, її батьків чи інших законних представників про взяття дитини на профілактичний облік, а також письмово повідомляє відповідний центр соціальних служб, а про дитину, узятую на профілактичний облік відповідну службу у справах дітей. У Типовому Положенні про районний, міський, районний у місті, селищний, сільський центр соціальних служб затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності центрів соціальних служб» від 1 червня 2020 р. № 479 не розкрито механізм такої взаємодії, та вказано, що центри соціальних служб здійснюють соціальний патронаж дітей і молодих людей, які перебувають у конфлікті із законом [252]. Відповідно до Примірного Положення про службу у справах дітей міської, районної у місті ради серед основних завдань служби є організація і проведення разом з уповноваженими підрозділами органів Національної поліції заходів щодо соціального захисту дітей, виявлення причин, що зумовлюють дитячу бездоглядність і безпритульність, запобігання вчиненню дітьми правопорушень. Служби у справах дітей, здійснюючи їх соціальний захист і профілактику правопорушень також ведуть свій облік дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, включаючи дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, дітей, які залишились без батьківського піклування, включаючи дітей, розлучених із сім'єю, дітей, які є іноземцями або особами без громадянства та виявили бажання особисто чи через інших осіб набути статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; дітей, які можуть бути усиновлені; дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які

прибули з інших територій; усиновлених дітей, за умовами проживання та виховання яких здійснюється нагляд; потенційних опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів; кандидатів в усиновлювачі; нерухомого майна дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування при цьому взаємодіючи з підрозділами превентивної діяльності Національної поліції [155].

Як бачимо, підрозділи превентивної діяльності Національної поліції виконуючи свій основний напрям діяльності – профілактику правопорушень, використовують метод ведення обліку, взаємодіючи з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, зокрема Кол-центром Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, відповідними центрами соціальних служб та службами у справах дітей.

Важливою складовою в організації профілактики правопорушень підрозділами превентивної діяльності поліції є оперування необхідною інформацією. Для цього підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України, взаємодіючи з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, використовують інформаційний метод. Науковці дотримуються думки, що інформаційний метод, або як часто вживається у працях вчених поняття «метод обміну інформацією» передбачає здійснення активного обміну інформацією між суб'єктами взаємодії, а також створення організаційних умов для того, щоб надавати сторонам взаємодії весь необхідний об'єм інформації для вирішення завдань, які стоять перед ними в межах досліджуваних правовідносин [231, с.46]. Погоджуємося із твердженням, що належний обсяг якісної інформації дає змогу реагувати на всі суспільні процеси та явища, своєчасно вживати необхідних заходів із забезпечення законності та правопорядку в державі. Адже інформація є підставою для прийняття управлінських рішень, а також забезпечує належний рівень координації та взаємодії всіх правоохоронних органів як між собою, так і з іншими суб'єктами, з метою виконання покладених на них завдань [253, с. 51].

Для ефективного обміну інформацією необхідним є відповідний рівень інформаційного забезпечення діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції. Як зазначає А. В. Дубков, розглядаючи методи взаємодії органів місцевого самоврядування з суб'єктами підприємницької діяльності, задля соціально-економічного розвитку територіальних громад, важливим є метод інформаційного забезпечення, який передбачає: створення інформаційно-аналітичної бази; наявність досконалої системи збору і обробки статистичної інформації щодо потреб громад дає змогу виявляти пріоритетні напрями розвитку підприємницької діяльності; наявність єдиної електронної, інформаційної бази з відкритим доступом щодо пріоритетних напрямів розвитку підприємництва та умов підтримки місцевої влади наведених напрямів; створення електронного обліку з відкритим доступом успішних, партнерських проєктів взаємодії органів місцевого самоврядування з суб'єктами підприємницької діяльності [254, с. 139-140].

З метою належного інформаційного забезпечення відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» підрозділи та посадові особи поліції наповнюють та підтримують в актуальному стані бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, зокрема щодо осіб, стосовно яких поліцейські здійснюють профілактичну роботу [15]. Для ефективною діяльності підрозділів Національної поліції створено інформаційно-комунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» як сукупність технічних і програмних засобів, призначених для обробки відомостей, що утворюються у процесі діяльності Національної поліції України та її інформаційно-аналітичного забезпечення. Крім того, наказом Міністерства внутрішніх справ України від 27 грудня 2022 року № 855 затверджено «Інструкцію з формування та ведення інформаційної підсистеми «Електронний кабінет ювенального поліцейського» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», яка спрямована на : а) забезпечення наповнення та підтримання в актуальному

стані реєстрів та баз (банків) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ, стосовно дітей, щодо яких здійснюється профілактична робота; б) забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки діяльності органів (підрозділів) поліції, спрямованої на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень; в) узагальнення інформації про дітей, щодо яких уповноважена особа здійснює профілактичну роботу, узяття на профілактичний облік дітей, зняття їх з профілактичного обліку; г) автоматизації процесів обробки органами (підрозділами) поліції інформації про дітей, щодо яких уповноважена особа здійснює профілактичну роботу, та здійснення заходів індивідуальної профілактики; д) формування статистичної звітності про профілактичний облік дітей, щодо яких уповноважена особа здійснює профілактичну роботу [227]. Прийняття даної Інструкції дозволяє підрозділам превентивної діяльності, зокрема, ювенальним поліцейським, належним чином проводити автоматизацію процесів обробки підрозділами поліції інформації про дітей, щодо яких поліцейські підрозділів ювенальної превенції здійснюють профілактичну роботу та заходи індивідуальної профілактики.

У взаємодії підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України та центрів соціальних служб метод інформаційного забезпечення дає змогу визначити необхідну інформацію для досягнення поставлених перед зазначеними суб'єктами взаємодії завдань, підвищення їх ефективності, вирішення поточних і перспективних завдань [235, с. 79].

На правовому рівні обмін інформацією підрозділами превентивної діяльності та іншими суб'єктами профілактики правопорушень передбачено, зокрема, постановою Кабінету Міністрів України «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини», де вказано, що з метою створення належних умов для забезпечення реалізації права кожної дитини на виховання в сім'ї, підтримки сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, і захисту прав дітей у таких сім'ях уповноважені суб'єкти,

до яких належать і підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України, інформують інших уповноважених суб'єктів у разі необхідності здійснення комплексних заходів щодо захисту прав та інтересів таких дітей і надання підтримки їх сім'ям [255]. Також, відповідно до Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад взаємодіючи з органами місцевого самоврядування, навчальними закладами, закладами соціального захисту дітей послуговуються методом обміну інформацією для подальшого її використання під час виконання службових обов'язків. Важливою опцією цього методу, на наш погляд, є те, що саме за його допомогою відбувається налагодження ефективної комунікації з населенням громади. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» також передбачає використання методу обміну інформацією. Зокрема, підрозділи Національної поліції, взаємодіючи з органами місцевого самоврядування, місцевими державними адміністраціями, підрозділами Державної прикордонної служби України організують діяльність громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону шляхом оперативного надання відповідної інформації. Більш детально прописано особливості обміну інформацією підрозділами превентивної діяльності Національної поліції з Державною прикордонною службою. Так, в Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України зазначено, що між даними суб'єктами відбувається обмін інформацією про стан оперативної обстановки, щодо виявлення або отримання інформації про здійснення правопорушень у секторі відповідальності та поліцейській дільниці обслуговування. Такий обмін здійснюється з використанням засобів електрозв'язку щотижня та за домовленістю шляхом особистої зустрічі, у разі отримання даних, які потребують невідкладного втручання Національної поліції України або Державної прикордонної служби України, - негайно. Під час взаємообміну інформацією надаються дані про: 1)

стан оперативної обстановки у секторі відповідальності та поліцейській дільниці обслуговування; 2) виникнення конфліктних і надзвичайних ситуацій; 3) порушення та спроби незаконного перетинання державного кордону, інші правопорушення, віднесені до компетенції Державної прикордонної служби України; 4) виявлення фактів порушень збереження природних ресурсів, правил додержання промислової та іншої діяльності, охорони довкілля; 5) інші правопорушення у секторі відповідальності, виявлені дільничних інспекторів прикордонної служби, але які не віднесені до компетенції Державної прикордонної служби України; 6) тактику дій порушників законодавства України з охорони державного кордону, їх характерні ознаки, місця (пункти) їх первинної появи та укриття, імовірні маршрути руху; 7) осіб, які перебувають на профілактичному обліку або стосовно яких проводиться комплекс пошукових заходів у зв'язку з їх розшуком; 8) осіб, причетних до виготовлення, зберігання та розповсюдження в контрольованих прикордонних районах, а також переміщення через державний кордон наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; 9) виявлення (затримання) нелегальних мігрантів у контрольованих прикордонних районах; 10) виявлення і появу у секторі відповідальності та поліцейській дільниці обслуговування осіб, причетних до протиправної діяльності; 11) осіб, які мають у володінні та користуванні зброю. Крім того, в Інструкції передбачено випадки коли дільничні інспектори прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничні офіцери поліції Національної поліції України зобов'язані негайно інформувати один одного [154].

Вивчаючи праці науковців та аналізуючи нормативно-правові акти, які розкривають особливості обміну інформацією підрозділами превентивної діяльності Національної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень вважаємо, що метод обміну інформацією сприяє ефективному досягненню завдань профілактики правопорушень. Зокрема, сприяє швидкому одержанні необхідної інформації, налагодженню ефективної комунікації з

громадянами, забезпечує проведення комплексних заходів профілактики правопорушень.

Важливе значення у взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень має метод проведення спільних заходів. Так, відповідно до статті 11 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» передбачено участь громадських формувань у спільних заходах правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень. До таких заходів Закон відносить: а) спільне патрулювання і виставлення постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, у місцях компактного проживання громадян, розташування підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, а також у місцях можливої появи порушників кордону в межах району, що контролюється Державною прикордонною службою України, прикордонної смуги; б) участь в забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів, погоджених у випадках, передбачених законом, з виконавчими органами місцевого самоврядування [242]. Про проведення спільних заходів з правового виховання місцевого населення та профілактики правопорушень, які здійснюються спільно дільничними офіцерами поліції Національної поліції України та дільничними інспекторами прикордонної служби Державної прикордонної служби України зазначено також в Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України.

До методу проведення спільних заходів можна віднести проведення соціального патрулювання на вулицях з метою виявлення бездомних осіб. Відповідно до Порядку взаємодії суб'єктів, що надають соціальні послуги бездомним особам до складу групи фахівців, що здійснюють соціальне патрулювання, крім соціальних працівників, можуть входити медичний працівник, працівник відповідних підрозділів Національної поліції України,

волонтери, представники благодійних організацій та громадських об'єднань, підприємств, установ, організацій [256].

Наступним методом взаємодії, який варто розглянути є соціальний патронаж. Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови «патронаж» визначається як заступництво, опіка [99, с. 902]. Поняття «соціальний патронаж» широко використовується у соціальній роботі, тому його зміст та особливості найповніше розглядалися саме вченими цього напрямку. Зазвичай патронаж проводиться з метою діагностики (ознайомлення з умовами життя, вивчення можливих факторів ризику, дослідження проблемних ситуацій), контролю (оцінка стану родини і дитини, динаміка проблеми, аналіз ходу реабілітаційних заходів, виконання батьками рекомендацій, які надаються фахівцями тощо), адаптивно-реабілітаційної допомоги (освітньої, психологічної, посередницької) [257, с. 93]. О. І. Богатирьова зазначає, що термін «соціальний патронаж» вживається у різних значеннях, які можна аналізувати як ширше (патронаж відносно соціально незахищених верств населення) та вужче (до осіб, які відбули покарання або звільнені від подальшого відбування покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі) [258, с. 79]. Підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України виступають суб'єктами соціального патронажу, який здійснюється стосовно звільнених осіб, які звернулися до суб'єктів соціального патронажу протягом шести місяців після звільнення з установ виконання покарань. Відповідно до Закону України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» соціальний патронаж це допомога звільненим особам шляхом здійснення комплексу правових, економічних, організаційних, психологічних, соціальних та інших заходів, зокрема надання послуг, спрямованих на їх соціальну адаптацію. Вбачається, що до комплексу таких заходів входять ті, які спрямовані на профілактику правопорушень серед цих осіб [259]. Також, даним Законом передбачено повноваження підрозділів Національної поліції щодо здійснення соціального патронажу, а саме: проводять

перевірку прибуття звільненої особи до місця проживання в порядку, встановленому законодавством; здійснюють інші повноваження в цій сфері відповідно до закону. На нашу думку, необхідно більш детально розкрити повноваження підрозділів Національної поліції у здійсненні соціального патронажу щодо таких осіб. Варто звернути увагу на основні принципи здійснення соціального патронажу на основі яких діють і підрозділи поліції, а саме: законності, демократизму, рівності громадян, адресності, індивідуального підходу, доступності та відкритості, добровільності вибору чи відмови від підтримки, гуманності, комплексності, соціальної справедливості, конфіденційності.

Порядок взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб передбачає взаємодію підрозділів поліції з органами соціального захисту населення. Зокрема, підрозділи Національної поліції направляють протягом десяти днів після звернення звільненої особи до органів соціального захисту населення повідомлення про звільнених осіб, які втратили соціально корисні зв'язки з рідними, є особами з інвалідністю або бездомними та самостійно звернулись до них, з метою подальшого їх влаштування до спеціалізованих установ для звільнених, закладів соціального обслуговування чи закладів для бездомних або інших закладів соціальної підтримки (догляду). Також, метод соціального патронажу застосовується підрозділами Національної поліції у взаємодії з центрами соціальної адаптації. Так, вказані центри направляють протягом трьох робочих днів після звернення звільнених осіб повідомлення за встановленою формою до органів (підрозділів) поліції про осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням або умовно-достроково. Крім того, Порядком передбачено, що підрозділи поліції проводять профілактичну роботу серед засуджених, які є клієнтами центрів соціальної адаптації, закладів соціального обслуговування, спеціальних будинків-інтернатів, реабілітаційних установ для осіб з інвалідністю, інших закладів соціальної підтримки (догляду),

та здійснюють адміністративний нагляд за особами, щодо яких його встановлено [260; 261].

Метод соціального патронажу, який використовують підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України у взаємодії з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, дозволяє на основі норм чинного законодавства впливати на поведінку осіб, які відбули покарання або звільнені від подальшого відбування покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі. Також вважаємо, що даний метод використовується в комплексі із методом переконання, що дозволяє в подальшому запобіганню правопорушенням.

Висновки до розділу 3

Запропоновано формою взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень вважати зовнішній прояв (вираження) змісту узгодженої діяльності цих суб'єктів в конкретних діях з метою організації та реалізації профілактичних заходів.

Доведено, що форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід поділяти на правові (нормотворчість, укладення адміністративних договорів, правозастосування) та організаційні (узгоджене планування профілактичних заходів, передусім, за допомогою координаційних нарад та участі у роботі координаційних органів, реалізація узгоджених профілактичних заходів, обмін інформацією, що має профілактичне значення та не спричиняє здійснення юридично значущих дій).

Відзначено, що підрозділи превентивної діяльності входять у структуру центрального органу управління поліції чи ГУНП, і самостійно видавати спільні з іншими суб'єктами профілактики нормативно-правові акти та укладати адміністративні договори не можуть. Їх роль у нормотворчості та адміністративно-договірному процесі полягає, як правило, у підготовці відповідних проєктів, проведенні погоджувальної та консультативної роботи.

Обґрунтовано необхідність прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки, прийняття (укладення), виконання та проведення моніторингу регіональних і місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів)», в якій було б відображено форму та примірну структуру програми (договору), порядок ініціювання і підготовки проєкту програми (договору), його погодження, процедурні особливості прийняття програми та укладення договору, вимоги до виконання і проведення моніторингу виконання програми (договору).

У зв'язку з доцільністю участі поліцейських, які безпосередньо здійснюють профілактичні заходи на рівні територіальних громад – поліцейських офіцерів громади, дільничних інспекторів поліції, поліцейських підрозділів ювенальної превенції, поліцейських секторів реагування патрульної поліції в ініціювання і підготовці проєкту програми профілактики деліктів (адміністративного договору про взаємодію у сфері профілактики правопорушень) запропоновано:

– п. 7 розділу III Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад доповнити підпунктом 9 та викласти цей пункт у такій редакції:

«ДОП та ПОГ можуть ініціювати пропозиції перед безпосереднім керівництвом щодо:

...

9) участі у підготовці проєктів регіональних та місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів), які стосуються сфери їх діяльності»;

– п. 2 розділу VI Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України доповнити підпунктом 4 та викласти цей пункт у такій редакції:

«Поліцейські підрозділів ЮП з питань, що входять до їх компетенції:

...

4) ініціюють прийняття (укладення) та беруть участь у підготовці регіональних та місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів), які стосуються сфери ювенальної превенції»;

– пп. 10 п. 2 розділу XI Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України викласти у такій редакції: «10) брати участь у розробленні планів заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку, **за потреби ініціювати та брати участь у підготовці регіональних та місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів).** Безпосередньо керувати нарядами поліції під час уведення в дію поліцейських операцій, посиленого варіанту службової діяльності, проведення цільових оперативно-профілактичних операцій, оперативно-профілактичних заходів (відпрацювань), а також проведення на території обслуговування підрозділу поліції інших заходів. У разі залучення до проведення зазначених заходів працівників інших підрозділів поліції здійснювати їх розстановку в групи реагування та забезпечувати загальне управління ними;».

Доведено, що методами взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень є система прийомів, способів, інструментів та засобів, за допомогою яких забезпечується організація й реалізація узгоджених заходів з метою усунення причин та умов правопорушень, впливу на осіб, схильних до їх вчинення. Запропоновано методи взаємодії цих підрозділів з іншими суб'єктами профілактики правопорушень виокремити у такі групи – універсальні (переконання, примус, заохочення) та спеціальні (ведення обліку, інформаційний метод, проведення спільних заходів, соціальний патронаж).

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання, пов'язаного з характеристикою адміністративно-правового регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. У результаті дослідження сформульовано низку наукових та практичних висновків, пропозицій і рекомендацій, до основних із яких можна віднести такі:

1. Запропоновано превенцію правопорушень як одну з базових категорій у сфері функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції розглядати як комплексне поняття, в складі якого є профілактика (запобігання) правопорушень (включає широкий спектр заходів впливу і на причини та умови деліктів, і на осіб, схильних до правопорушень, і на суспільство загалом) та їх припинення (недопущення продовження правопорушення – у разі виявлення факту незакінченого правопорушення необхідним є запобігання продовженню протиправної поведінки, а також мінімізація шкідливих або небезпечних наслідків). Зважаючи на таку теоретичну конструкцію доцільним є внесення змін до окремих законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів. Зокрема, у п.1 ч. 1 Закону України «Про Національну поліцію» недоцільним є зазначення про те, що поліція здійснює і превентивну діяльність, і профілактичну діяльність, і що такі види діяльності спрямовані на запобігання вчиненню правопорушень. Оскільки профілактична діяльність (запобігання) є частиною превентивної діяльності варто цей пункт викласти у такій редакції: «1) здійснює превентивну діяльність». Терміни, які закріплені в п. 2 розділу I Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад слід визначити так: профілактична діяльність дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад – заходи, що застосовуються цими поліцейськими у межах компетенції, спрямовані на запобігання кримінальним та іншим

правопорушенням, виявленню та усуненню причин і умов цих правопорушень, перевірку дотримання обмежень, установлених законодавством щодо осіб, які перебувають на профілактичному обліку; превентивна діяльність дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад – це діяльність цих поліцейських щодо профілактики та припинення кримінальних та інших правопорушень, а також щодо застосування превентивних поліцейських заходів; превентивний облік – комплекс організаційно-практичних заходів у діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад із запобігання, фіксації та припинення правопорушень, контролю за поведінкою осіб із метою недопущення повторного вчинення ними правопорушень, дотриманням установлених законодавством тимчасових обмежень та виконанням покладених зобов'язань.

2. Доведено, що підрозділи превентивної діяльності поліції як невід'ємна частина Національної поліції виконує значний обсяг завдань у сфері профілактики правопорушень безпосередньо здійснюючи профілактичні заходи. Однак їх окремі повноваження мають й управлінський характер – організація та контроль за реалізацією певних заходів щодо профілактики правопорушень. Тому ці підрозділи можливо віднести до тих, що здійснюють безпосередню реалізацію заходів профілактики правопорушень з можливістю виконувати функції безпосереднього управління певними ділянками профілактичної діяльності.

3. Запропоновано взаємодію підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень розглядати як соціально обумовлений управлінський процес, зміст якого полягає в узгодженій діяльності цих суб'єктів для досягнення спільної профілактичної мети – виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень для обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня. Ознаками такої взаємодії є: багатосуб'єктність, соціальна обумовленість їх діяльності, спільність мети – профілактика правопорушень для

обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня, узгодженість діяльності.

4. Відзначено, що адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень включає як норми законів України, так і приписи підзаконних нормативно-правових актів. При цьому законодавчі норми мають загальний характер (вказують на необхідність підрозділам поліції взаємодіяти з іншими суб'єктами у профілактиці правопорушень) або визначають лише окремі аспекти взаємодії. Підзаконні нормативно-правові акти, хоча як і закони включають загальні норми щодо засадничого значення взаємодії, однак містять й нормативно-закріплені форми, заходи, організаційні аспекти взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Це зумовлює доцільність поділу норм, що складають адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики деліктів, не лише за їх юридичною силою – на законодавчі та підзаконні, але й на норми, які спрямовані на закріплення значення і загальних засад такої взаємодії, та на норми, що безпосередньо регламентують правові механізми взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

5. Доведено, що реалізація принципу взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства як одного із визначальних у функціонуванні підрозділів превентивної діяльності Національної поліції базується на приписах як законодавчих, так і підзаконних нормативно-правових актів, а також враховує загальне спрямування концепції «Community policing». При цьому у нормативно-правових актах або лише вказується на необхідності дотримання цього принципу та закріплюються окремі форми та методи реалізації, або регламентується діяльність окремих підрозділів поліції щодо цього питання. Це зумовлює необхідність комплексного врегулювання реалізація принципу

взаємодії поліції з населенням на рівні відомчого нормативно-правового акту, який би враховував не лише загальне спрямування концепції «Community policing», але й конкретні складові елементи цієї концепції, а також систематизував завдання, функції, компетенцію кожного із підрозділів поліції (передусім, підрозділів превентивної діяльності), залучених до реалізації цього принципу, визначив би основні механізми, форми та методи взаємодії.

6. Обґрунтовано, що для визначення системи принципів взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень варто взяти до уваги принципи функціонування Національної поліції та їх вплив на діяльність досліджуваних підрозділів, а також принципи профілактичної роботи та організації і здійснення управлінського процесу взаємодії суб'єктів. Принципами взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід вважати систему формально визначених (прямо чи опосередковано) основних засад (соціально-правових та управлінських ідей) узгодженої діяльності цих суб'єктів для досягнення ними спільної профілактичної мети – виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень для обмеження кількості проявів деліктності до безпечного, соціально-толерантного рівня.

7. Запропоновано принципи взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень класифікувати на загальні (верховенство права; законність; дотримання прав і свобод людини; публічність та прозорість; політична нейтральність) та спеціальні (плановість та системність; скоординованість; оптимальний розподіл повноважень суб'єктів взаємодії; оперативна маневреність). Відзначено, що система цих принципів взаємодії є основою для законної та ефективної організації і здійснення узгоджених заходів підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

8. Запропоновано формою взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень вважати

зовнішній прояв (вираження) змісту узгодженої діяльності цих суб'єктів в конкретних діях з метою організації та реалізації профілактичних заходів. Доведено, що форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід поділяти на правові (нормотворчість, укладення адміністративних договорів, правозастосування) та організаційні (узгоджене планування профілактичних заходів, передусім, за допомогою координаційних нарад та участі у роботі координаційних органів, реалізація узгоджених профілактичних заходів, обмін інформацією, що має профілактичне значення та не спричиняє здійснення юридично значущих дій).

9. Відзначено, що підрозділи превентивної діяльності входять у структуру центрального органу управління поліції чи ГУНП, і самостійно видавати спільні з іншими суб'єктами профілактики нормативно-правові акти та укладати адміністративні договори не можуть. Їх роль у нормотворчості та адміністративно-договірному процесі полягає, як правило, у підготовці відповідних проєктів, проведенні погоджувальної та консультативної роботи.

10. Обґрунтовано необхідність прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки, прийняття (укладення), виконання та проведення моніторингу регіональних і місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів)», в якій було б відображено форму та примірну структуру програми (договору), порядок ініціювання і підготовки проєкту програми (договору), його погодження, процедурні особливості прийняття програми та укладення договору, вимоги до виконання і проведення моніторингу виконання програми (договору).

11. У зв'язку з доцільністю участі поліцейських, які безпосередньо здійснюють профілактичні заходи на рівні територіальних громад – поліцейських офіцерів громади, дільничних інспекторів поліції, поліцейських підрозділів ювенальної превенції, поліцейських секторів реагування патрульної поліції в ініціювання і підготовці проєкту програми профілактики деліктів (адміністративного договору про взаємодію у сфері профілактики

правопорушень) запропоновано: п. 7 розділу III Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад доповнити підпунктом 9 та викласти цей пункт у такій редакції: «ДОП та ПОГ можуть ініціювати пропозиції перед безпосереднім керівництвом щодо: ... 9) участі у підготовці проєктів регіональних та місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів), які стосуються сфери їх діяльності»; п. 2 розділу VI Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України доповнити підпунктом 4 та викласти цей пункт у такій редакції: «Поліцейські підрозділи ЮП з питань, що входять до їх компетенції: ... 4) ініціюють прийняття (укладення) та беруть участь у підготовці регіональних та місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів), які стосуються сфери ювенальної превенції»; пп. 10 п. 2 розділу XI Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України викласти у такій редакції: «10) брати участь у розробленні планів заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку, **за потреби ініціювати та брати участь у підготовці регіональних та місцевих правоохоронних програм, адміністративних договорів (меморандумів).** Безпосередньо керувати нарядами поліції під час уведення в дію поліцейських операцій, посиленого варіанту службової діяльності, проведення цільових оперативно-профілактичних операцій, оперативно-профілактичних заходів (відпрацювань), а також проведення на території обслуговування підрозділу поліції інших заходів. У разі залучення до проведення зазначених заходів працівників інших підрозділів поліції здійснювати їх розстановку в групи реагування та забезпечувати загальне управління ними;».

12. Доведено, що методами взаємодії підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень є система прийомів, способів, інструментів та засобів, за допомогою яких забезпечується

організація й реалізація узгоджених заходів з метою усунення причин та умов правопорушень, впливу на осіб, схильних до їх вчинення. Запропоновано методи взаємодії цих підрозділів з іншими суб'єктами профілактики правопорушень виокремити у такі групи – універсальні (переконання, примус, заохочення) та спеціальні (ведення обліку, інформаційний метод, проведення спільних заходів, соціальний патронаж).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки : указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>.

2. Про організацію взаємодії Експертної служби МВС із територіальним органом з надання сервісних послуг МВС : наказ МВС України від 17 січня 2023 року № 12. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0200-23#Text>.

3. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії між Міністерством оборони України та Міністерством освіти і науки України Міноборони України, МОН України : наказ Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 10 січня 2023 року № 14/18. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0264-23#Text>.

4. Про затвердження Порядку інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, та електронною системою закупівель : наказ Національного агентства з питань запобігання корупції та Міністерства економіки України від 18 січня 2023 року № 13/23/395. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0159-23#Text>.

5. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Бюро економічної безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України : наказ Бюро економічної безпеки та МВС України від 22 листопада 2022 року № 342/760. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1530-22#Text>.

6. Про затвердження Порядку організації взаємодії Державної прикордонної служби України та Національної поліції України під час забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного

режиму : наказ МВС України від 15 листопада 2022 № 740. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1502-22#Text>.

7. Іванов А. О. Превентивна діяльність органів поліції: реалії та виклики в умовах воєнного стану. Право і Безпека. 2022. № 4. С. 135-144. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2022_4_13.

8. Романова А. С. Ювенальна превенція під час війни: особливості реалізації повноважень. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 4. С. 408-411. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anprogr_2022_4_75.

9. Демський Н. В. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Економіка.Фінанси.Право. 2023. № 4. С. 68-72. URL : <http://efp.in.ua/en/journal-article/1040>.

10. Махова Л. О., Виприцький А. О. Профілактика адміністративних правопорушень у громадських місцях: поняття та види. Право і суспільство. 2019. № 2. С. 142-147.

11. Заросило В. О., Заросило В. В. Система профілактики адміністративних правопорушень, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку. Наукові праці МАУП. 2014. Вип. 1. С. 67-72.

12. Поволоцька С. Г. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень серед неповнолітніх (адміністративно-управлінське дослідження): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Х., 2005. 214 с.

13. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 червня 2000 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>.

14. Про затвердження Порядку організації і проведення правової та спеціальної підготовки членів громадських формувань з охорони громадського порядку : наказ МВС України від 09 березня 2023 року № 172. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0502-23#Text>.

15. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/580-19>.

16. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад : наказ МВС України від 28 липня 2017 року № 650. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>.

17. Карелін В. В., Макаренко О. О. Становлення Бюро економічної безпеки України як суб'єкта запобігання кримінальним правопорушенням у фінансовій сфері. Науковий вісник Сіверщини. Серія : Право. 2022. № 2. С. 67-79.

18. Кибиш І. В., Лугіна Н. А. Запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із використанням криптовалюти. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 4. С. 287-292. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2022_4_54.

19. Гузела М. Попередження кримінальних правопорушень щодо суб'єктів кримінального провадження: міжнародне законодавче закріплення та досвід окремих держав. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки. 2022. Т. 9. № 1. С. 168-175.

20. Пінчук Ю. К. Соціально-правові аспекти формування системи попередження правопорушень серед неповнолітніх. Право і Безпека. 2021. № 3. С. 192-199. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2021_3_24.

21. Комарницька І. І. Адміністративне право у профілактиці правопорушень у податковій сфері. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 5. С. 263-267. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2022_5_50.

22. Кройтор О. М. Завдання патрульної поліції для профілактики правопорушень. Економіка. Фінанси. Право. 2022. № 10/1. С. 27-31.

23. Шевяков М. О. Національна поліція України як суб'єкт профілактики адміністративних правопорушень у сфері громадського порядку та громадської безпеки. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2021. № 4. С. 46-53.

24. Остапенко О. І. Профілактика адміністративних правопорушень (адміністративно-правовий аспект). Львів, 2001. 155 с.
25. Калянов Д.П. Адміністративні проступки, підвідомчі міліції, та їх профілактика: дис. канд. юрид. наук за спец. 12.00.07. Одеса, 1998. 188 с.
26. Назар Ю. С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень : монографія. Львів. 2012. 160 с.
27. Личенко І. О., Комарницька І. І. Шляхи підвищення ефективності профілактики адміністративних правопорушень у сфері власності. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», Юридичні науки. 2016. № 850. С. 53–62.
28. Ковалів М. В. Правові та організаційні засади забезпечення збереження вантажів на залізничному транспорті України : монографія. Львів: Афіша. 2003. 198 с.
29. Комарницька І. І. Профілактика адміністративних правопорушень у сфері власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 198 с.
30. Русанюк У. Я. Наукознавча основа дослідження профілактики адміністративних правопорушень посадових осіб органів публічного управління. Актуальні проблеми правознавства. 2020. Вип. 1. С. 116-122.
31. Лошицький М. В. Новий погляд на категоріальний апарат теорії профілактики правопорушень. Митна справа. 2014. № 1(2.1). С. 33-40.
32. Пономаренко Ю. Г. Кримінологічна характеристика та попередження злочинів у сфері незаконного наркообігу : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08. Х., 2004. 196 с.
33. Новий тлумачний словник української мови : У трьох томах. Уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. 2-е вид., випр. К. : Аконіт, 2001. Т.1 : А-К. 928 с.; Т.2 : К- П. 928с.; Т.3 : П-Я. 864 с.
34. Курс кримінології : Підручник : У 2 кн. Загальна частина. За заг. ред. О. М. Джужи. К. : Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

35. Оржеховська В. М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх : навч.-методич. посібник. К. : ВіАн, 1996. 352 с.
36. Кримінологія : Загальна та Особлива частини. Підручник. І. М. Даньшин, В. В. Голіна, О. Г. Кальман, О. В. Лисосед. Х.: Право, 2003. 352 с.
37. Головка Н. І. Соціальна профілактика правопорушень : навч. посіб. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2017. 174 с.
38. Стахура І. Б. Адміністративно-правові засади діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку щодо профілактики правопорушень : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2011. 199 с.
39. Ульянов О. І., Ніколаєв О. Т, Конєв О. Ю., Бахчеван Є. Ф. Профілактична (превентивна) діяльність патрульної поліції : навч. посібник. Одеса : ОДУВС, 2017. 117 с.
40. Кройтор О. М. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень : дис... докт. філос. зі спец. 081 – Право. Львів, 2023. 208 с.
41. Батан Ю. Д. Поняттєво-категорійний апарат превенції як призначення права. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2017. Випуск 4. С. 11– 19.
42. Ковалів М., Гулак Л. Юридична превенція у контексті широкого та вузького розуміння. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки. 2020. Т. 7, № 4. С. 190-197.
43. Булатін Д. О. Поняття «превенція» і «превентивна діяльність» в адміністративно-правовому аспекті. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2018. Вип. 1. С. 15– 22.
44. Іщенко І. В. Завдання Національної поліції України як суб'єкта реалізації превентивної функції держави. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2021. № 4. С. 118-127.

45. Прокопенко О. Ю., Булатін Д. О., Кушніренко Р. О. Можливості використання досвіду країн ЄС у сфері здійснення поліцією превентивної діяльності в Україні. *Право і Безпека*. 2021. № 4. С. 56-63. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2021_4_8.

46. Філіпенко Н. Є., Снігерьев О. П. Експертна превенція: поняття, предмет та об'єкт. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 2. С. 241-253.

47. Джафарова О. В. Національна поліція України як провідний суб'єкт здійснення превентивної діяльності. Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ) : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 листопада 2020 року); Харків, 2020. С. 176–178.

48. Lakiychuk Ya. Theoretical and methodical approaches to interpretation of prevention definition. *National Law Journal: Theory and Practice*. 2017. No. 6-2 (28) 2017. P. 51–55.

49. Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі на 2023 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2023 року № 174-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-%D1%80#Text>.

50. Про План реалізації Стратегії кібербезпеки України : рішення РНБО України від 30 грудня 2021 року. Введено в дію Указом Президента України від 1 лютого 2022 року № 37/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0087525-21#Text>.

51. Лакійчук Я. О. Адміністративно-правове забезпечення превентивної діяльності поліції : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 219 с.

52. Батан Ю. Д. Вплив превентивного механізму права на неправомірну поведінку. *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані* : монографія. Миколаїв : Іліон, 2016. С. 625 – 642.

53. Кравцова Т. М. Профілактика як адміністративно-правова форма діяльності підрозділів поліції ювенальної превенції. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 4. С.370–372. URL : http://www.lsej.org.ua/4_2023/90.pdf.

54. Профілактика злочинів: Підручник. О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Гіда та ін.; За заг. ред.. О. М. Джужи. К.: Атіка, 2011. 720 с.

55. Литвинов О. М. Функціональні аспекти профілактики злочинів. Південноукраїнський правничий часопис. 2010. № 2. С. 26-28.

56. Про затвердження Комплексної програми профілактики злочинності у м. Львові на 2013-2015 роки : ухвала Львівської міської ради від 28 лютого 2013 року № 2120. URL : https://lvivrada.gov.ua/files/Porjadok_dennuj/28.02.2013/6.doc.

57. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21 червня 2001 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14/ed20180120#Text>.

58. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики : наказ Міністерства соціальної політики України від 10 вересня 2015 року № 912. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15#Text>.

59. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.

60. Про затвердження Порядку організації проведення профілактичних заходів : наказ Національної поліції України від 27 грудня 2016 року № 1377. URL : <http://tranzit.ltd.ua/nakaz>.

61. Андреева О. Б. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень в сучасних умовах : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Х., 1999. 19 с.

62. Кримінологія : підручник. За ред. Б.М. Головкина. Харків: Право. 2020. 384с.

63. Лукашевич С. Ю. Об'єкти та суб'єкти запобігання в кримінології та правоохоронній діяльності 2022. URL : <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/190/5217/10978-1>.
64. Макаренко О. М. Суб'єкти профілактики правопорушень. Право і безпека. 2004. №3'3. С. 68–70.
65. Назар Ю. С. Взаємодія суб'єктів системи профілактики адміністративних правопорушень. Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. 2001. № 2. С. 279-282.
66. Поліцейська діяльність : Підручник. С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін. За заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.
67. Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 27 листопада 2015 року № 123. URL : <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>.
68. Філософський енциклопедичний словник. За ред. В. І. Шинкарука. К. : Абрис, 2002. 744 с.
69. Філософський словник. За ред. В. І. Шинкарука. К.: Головна редакція Української Радянської Енциклопедії Академії наук УРСР, 1973. 600 с.
70. Ключев О. М. Сутність та місце профілактичних заходів у правоохоронній діяльності. Право і Суспільство. 2013. № 6. С. 195-197.
71. Булеза Б. Я. Превентивна робота з дітьми "групи ризику". Нотатки сучасної науки. 2023. № 5. С. 22-23. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/notmodsc_2023_5_19.
72. Назар Т. Я. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень : монографія. Львів, СПОЛОМ, 2021. 196 с.
73. Хатнюк Ю. А., Гурковська К. А. Зміст та перспективи взаємодії поліції і населення. Часопис цивілістики. 2021. № 43. С. 89–93.

74. Волуйко О. М. Взаємодія Національної поліції України з населенням: теоретичний аналіз. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 9. С. 206-209. URL : http://lsej.org.ua/9_2020/51.pdf.

75. Сибірна Р. І., Гап'як С. С. Взаємодія поліції та населення як обов'язкова умова забезпечення безпеки та громадського порядку. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі : матеріали круглого столу (м. Львів, 23 лис. 2017 р.). Львів : ЛьВДУВС, 2017. С. 40–43.

76. Гурковська К. А. Взаємодія дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади з підрозділами ювенальної превенції у сфері захисту прав дітей. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2022. Вип. 74(2). С. 55-59.

77. Панова О. О., Щербина М. О. Взаємодія поліцейського офіцера громади із структурними підрозділами Національної поліції та іншими суб'єктами, що здійснюють заходи із запобігання і протидії домашньому насильству. Право і безпека. 2021. № 3 (82). С. 184-191.

78. Адміністративна діяльність : навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов. Київ : Правова єдність, 2009. 432 с.

79. Ященко Т. М. Співвідношення понять «взаємодія» та «взаємовідносини» в системі державного управління. Вісник НАДУ при Президентові України (Серія «Державне управління»). 2017. № 2. С. 19–25.

80. Тюрін С. Є. Поняття й ознаки взаємодії органів юстиції України. Право і Безпека. 2013. № 2. С. 100-105.

81. Теорія управління в органах внутрішніх справ : навчальний посібник. За ред. В. А. Ліпкана. К. : КНТ, 2007. 884 с.

82. Заяць Д. Д., Степанюк Р. Л. Поняття взаємодії у боротьбі зі злочинністю: криміналістичний підхід. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2006. № 32. С. 7-11.

83. Медведенко С. В. Адміністративно-правові основи взаємодії Національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності : дис... докт. філос. зі спец. 081 – Право. Одеса, 2020. 283 с.

84. Клочко А. М. Проблеми формування правових основ взаємодії органів Національної поліції, органів місцевого самоврядування та громадських формувань з охорони громадського порядку. Часопис Київського університету права. 2017. № 3. С. 105-109.

85. Забожчук О. В. Зміст форм взаємодії Національної поліції України з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Право і суспільство. 2022. № 3. С. 167-172.

86. Подоляка А. М. Взаємодія державних органів в охороні громадського порядку. Форум права. 2009. № 2. С. 338–344. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

87. Пащинський О. С. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення громадського контролю. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2022. Вип. 68. С. 186-189.

88. Лазур Я. В. Поняття, сутність та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у державному управлінні. Форум права. 2009. № 3. С. 392-398. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

89. Анісімов К. І. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії поліції та територіальних громад. Правовий часопис Донбасу. 2021. № 4. С. 110–115.

90. Кройтор О. М. Нормативно-правове забезпечення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2022. Випуск 73. Частина 2. С. 38-42.

91. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

92. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та

оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27 квітня 2020 року № 357. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>.

93. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року № 658. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>.

94. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України : наказ МВС України від 25 лютого 2019 року № 124. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#Text>.

95. Про обласну соціальну програму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року : розпорядження голови Рівненської обласної державної адміністрації від 13 травня 2021 року № 364. URL : <https://www.rv.gov.ua/npas/pro-oblasnu-socialnu-programu-zapobigannya-ta-protidiyi-domashnomu-nasilstvu-ta-nasilstvu-za-oznakoju-stati-na-period-do-2025-roku-364-2021>.

96. Про затвердження програми профілактики правопорушень у Чернігівській області на 2021-2025 роки : рішення Чернігівської обласної ради від 26 січня 2021 року № 17-2/VIII. URL : https://cg.gov.ua/web_docs/1/2015/10/docs/202021-2025.pdf.

97. Про схвалення проєкту міської цільової програми профілактики та протидії злочинності в місті Києві «Безпечна столиця» на 2022-2024 роки : розпорядження Київської міської державної адміністрації від 11 серпня 2021 року № 1760. URL : https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_skhvalennya_proyektu_misko_tsilovo_programi_profilaktiki_ta_protidi_zlochinnost.

98. Про затвердження Програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на території громади Гусятинської селищної ради на період до 2025 року : рішення Гусятинської селищної ради від 11 лютого 2022 року № 1290. URL : <https://hsr.gov.ua/news/1647264349/>.

99. Великий тлумачний словник сучасної української мови: Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2002. 1440 с.

100. Волошин Ю. О. Принцип. Юридична енциклопедія: В 6 т. К.: «Укр. енцикл.», 1998. Т.5: П-С. 2003. С. 110-111.

101. Старчук О. В. Щодо поняття принципів права. Часопис Київського університету права. 2012. № 2. С. 40–43.

102. Шатрава С. О., Парханов Г. Р. Принципи превентивної поліцейської діяльності: поняття, зміст та їх класифікація. Право і Безпека. 2019. № 3. С. 41-47.

103. Фелик В. І. Класифікація принципів профілактичної діяльності Національної поліції України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2016. Вип. 38(2). С. 39-42.

104. Волокітенко І. О. Організаційно-правові основи діяльності підрозділів превентивної служби Національної поліції України. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. №4. С. 187–191. URL : http://www.lsej.org.ua/4_2018/51.pdf.

105. Скакун І. В. Принципи діяльності Національної поліції щодо протидії домашньому насильству. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. Вип. 1(4). С. 131-134.

106. Довідник працівника поліції превентивної діяльності : навч. посібник. Кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, Засл. юрист України А. Є. Фоменко. Дніпро: ДДУВС, 2018. 180 с.

107. Сташків Я. Я. Принципи діяльності служби дільничних офіцерів поліції та їх профілактична спрямованість. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. Вип. 4(2). С. 30-35..

108. Ніколенко Л. М. Принципи діяльності поліції: сутність та особливості. Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика. 2021. № 1. С. 19–25. - URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/uptzp_2021_1_5.

109. Впровадження «Community Policing» в умовах війни та воєнного стану. К., 2023. 38 с. URL : <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/Vprovadzhennia-Community-Policing-v-umovakh-viyny-ta-voiennoho-stanu.pdf>.

110. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законів України щодо врегулювання окремих питань діяльності Національної поліції України під час дії воєнного стану : Закон України від 21 березня 2023 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3000-20#Text>.

111. Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України з питань діяльності Національної поліції України : наказ МВС України від 17 січня 2023 року № 19. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0303-23#Text>.

112. Про внесення зміни до пункту 6 Порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції : постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 року № 1380. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1380-2022-%D0%BF#Text>.

113. Логвиненко Б. О., Кравченко І. С. Взаємодія поліції та суспільства на засадах партнерства в діяльності підрозділів превентивної діяльності : Методичні рекомендації. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 20 с.

114. Медведенко С. В., Рудой К. М., Волокітенко І. О. Взаємодія поліції та населення – основний принцип підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України. Key Issues Of Education And Sciences: Development Prospects For Ukraine And Poland: International Multidisciplinary Conference (Stalowa Wola, Republic of Poland 20-21.07.2018) Stalowa Wola, 2018. С. 10 – 13.

115. Мердова О. М., Головков О. М. Адміністративно-правовий статус дільничного офіцера поліції та поліцейського офіцера громади. Правовий часопис Донбасу. 2020. № 3. С. 135-144.

116. Прокопенко О. Ю., Булатін Д. О. До питання щодо взаємодії з громадою під час здійснення превентивної діяльності поліцією в окремих країнах ЄС. Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ) : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 листопада 2020 року). Харків : ХНУВС, 2020. С. 420-423.

117. Бугайчук К. Л. "Трикутник вирішення проблем" як основна технологія Community Policing. Інтеграція юридичної науки і практики в сучасних умовах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 21-22 серпня 2020 року). Запоріжжя, 2020. С. 66-70.

118. Данчул О. С. Концепції "Сервісна держава" та "Community Policing" – необхідні умови ефективного реформування системи МВС України. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2018. Вип. 3. С. 140-148.

119. Вілсон П. Практичний посібник для поліцейських, що взаємодіють з громадою. EUAM, 2018. 49 с.

120. Взаємодія поліції та громади (Community Policing). URL : https://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2017/02/com_pol.pdf.

121. Демський Н. В. Концепція «community policing» у діяльності підрозділів превентивної діяльності поліції як управлінська основа взаємодії у забезпеченні безпеки громад. Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави : збірник тез круглого столу (12 травня 2023 року). Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 127-129.

122. Комплексна Програма профілактики злочинності і правопорушень на 2021-2025 роки : рішення Смолінської селищної ради від 23 лютого 2021 року № 72. URL : <https://smolino-rada.gov.ua>.

123. Звіт за друге півріччя 2022 року поліцейських офіцерів громади Михайлівської територіальної громади. URL : <https://mykhailivskagromada.gov.ua/news/1672237892/>.

124. Джафарова О. В. Правові основи партнерства міліції і населення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 206 с.

125. Про затвердження Типового Статуту громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону : постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 року №1872. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1872-2000-%D0%BF#Text>.

126. Про затвердження Порядку придбання, видачі та зберігання спеціальних засобів громадськими формуваннями з охорони громадського порядку : наказ МВС України від 15 серпня 2022 року № 496. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0974-22#Text>.

127. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство. За заг. ред. О. А. Банчука. Київ : О. М. Москаленко, 2013. 588 с.

128. Кирик І. С. Принципи взаємодії органів Національної поліції України та Державної міграційної служби України. Прикарпатський юридичний вісник. 2018. Випуск 1(22), том 5, частина 1, с. 70-73.

129. Бурбика В. О. Адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2017. 251 с.

130. Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 21 с.

131. Пастернак І. М. Принципи взаємодії Державної прикордонної служби України з правоохоронними органами. Наше право. 2017. № 1. С. 96-103.

132. Байдюк І. І. Принципи взаємодії Державної прикордонної служби України з іншими правоохоронними органами. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2019. № 4. С. 62-70.

133. Яровий К. В. Адміністративно-правове регулювання принципів взаємодії Національної поліції України з суб'єктами публічної адміністрації на території проведення операції Об'єднаних сил. Часопис Київського університету права. 2018. № 3. С. 142-145.

134. Герман О. В. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства : дис... докт. філософії за спец. 081 – Право. Львів. 2021. 206 с.

135. Баганець О. В. Принципи адміністративно-правового регулювання координаційної ролі як функції держави. Соціальне право. 2018. № 2. С. 117-122.

136. Шнурко Я. В. Принципи взаємодії Національної поліції та засобів масової інформації. Нове українське право. 2021. Вип. 6. С 142-147.

137. Дудченко В. В. Принципи взаємодії органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та ювенальної превенції у сфері запобігання правопорушенням серед неповнолітніх. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. Вип. 3(2). С. 47-50.

138. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України 07 липня 2017 року №. 575. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#n14>.

139. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 69 Кримінального кодексу України (справа при призначення судом більш м'якого покарання) : рішення Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text>.

140. Комзюк А. Т. Верховенство права та законність як принципи діяльності національної поліції. Правова держава. 2021. № 44. С. 45-53.

141. Когут Я. М. Принципи діяльності Національної поліції в Україні. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2015. Вип. 3. С. 132-140.

142. Про Національну стратегію у сфері прав людини : указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>.

143. Про затвердження Порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції: постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 року № 58. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58-2018-%D0%BF#n18>.

144. Катрич Д. К. Принципи діяльності Національної поліції в Україні: поняття і класифікація. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2015. № 4. С. 62-72.

145. Про затвердження Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю : наказ МВС України та Центрального управління Служби безпеки України від 10 червня 2011 року № 317/235. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0822-11#Text>.

146. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : наказ МВС України від 31 жовтня 2016 року №1129. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text>.

147. Фещенко Л. О. Взаємодія органів внутрішніх справ з державною податковою службою у здійсненні правоохоронної діяльності: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2007. 217 с.

148. Бабкова В. С. Принципи координаційної діяльності прокуратури у сфері протидії злочинності та корупції. Теорія і практика правознавства. 2013. Вип. 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_1_27.

149. Про затвердження Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності : наказ Генерального прокурора від 08 лютого 2021 року № 28. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0028905-21#n10>.

150. Про Координаційну раду з питань захисту та безпеки дітей : указ Президента України від 8 серпня 2022 року № 568/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/568/2022#Text>.

151. Про утворення Координаційної ради з безпеки дорожнього руху : постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2018 року № 153. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2018-%D0%BF#Text>.

152. Про координаційну раду з питань безпеки дорожнього руху : розпорядження голови Вінницької обласної державної адміністрації від 18 лютого 2019 року № 115. URL : www.vin.gov.ua/oda/normatyvno-pravovi-dokumenty/556-rozporiadzhennia/rozporiadzhennia-2019-rik/17071-rozporiadzhennya-115-vid-18-liutoho-2019-roku.

153. Про створення Координаційної ради з питань реалізації державної політики щодо попередження наркоманії : розпорядження Харківського міського голови від 11 квітня 2019 року № 51. URL : <http://kharkiv.rocks/reestr/677319>.

154. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України : наказ МВС України від 04 серпня 2017 року № 689. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1083-17#Text>.

155. Про затвердження примірних положень про службу у справах дітей : наказ Міністерства соціальної політики України від 16 вересня 2021 року № 518. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1383-21#Text>.

156. Русецький А. А. Адміністративно-правові форми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів на регіональному рівні. Європейські перспективи. 2018. № 3. С. 42-47.

157. Васюк С. В. Адміністративно-правовий статус підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України: дис. ... докт. філософії за спец. 081 – Право. Львів. 2022. 216 с.

158. Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : навчальний посібник. Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 672 с.

159. Остапенко О. І., Ковалів М. В., Єсімов С. С., Гулак Л. С., Отчак Н. Я., Остапенко Л. О. Адміністративне право України. Загальна частина : навч. посіб. Львів, СПОЛОМ, 2019. 504 с.

160. Адміністративне право : Підручник. За заг. ред.: Ю. Битяка, В. М. Гарашука, В. Зуй. 2-ге вид., переробл. та допов. Х. : Право, 2013. 656 с.

161. Фролов Ю. М. Поняття форм взаємодії органів внутрішніх справ з органами місцевої влади з питань забезпечення громадської безпеки та громадського порядку. Митна справа. 2014. № 6(2.2). С. 432-438.

162. Орлова О. О. Правове виховання і роль міліції у його здійсненні на сучасному етапі розвитку суспільства (теоретичні та прикладні аспекти) : дис... канд. наук : 12.00.01. Київ, 2008. 216 с.

163. Бліхар М. Правові засади взаємодії органів судової влади та громадянського суспільства: боротьба за верховенство права та незалежність суддів. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. Т. 2. С. 84–86. URL : http://www.lsej.org.ua/2_2022/19.pdf.

164. Ковалів М. В. Форми взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості у сфері охорони громадського порядку. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2011. Випуск 2. С. 179-187.

165. Кікінчук В. Ю. Форми взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки та порядку в державі. *Право. ua*. 2017. № 1. С. 81-86.

166. Комзюк А. В. Форми взаємодії Національної поліції з громадськістю у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 3. С. 135-143.

167. Палькін М. В. До проблеми визначення форм взаємодії кримінальної міліції з іншими суб'єктами протидії злочинності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 328-334.

168. Грень Р. Р. Взаємодія оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 38 (2). С. 99-102.

169. Бурбика В. О. Методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. *Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 29. С. 98-100.

170. Кройтор О. М. Форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 422-425. URL : http://lsej.org.ua/10_2022/103.pdf.

171. Попова О. В. Нормотворчий процес та правозастосування: навчальний посібник. Київ : НУБіП України, 2022. 168 с.

172. Вовк В. М. «Правове нормотворення» vs «правова нормотворчість». *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія : Право*. 2021. № 12. С. 17-21.

173. Теорія держави і права: підручник. За ред. О. В. Петришина. Х. : Право, 2014. 368 с.

174. Погорелова З. О. Нормотворчі повноваження органів виконавчої влади як правова основа їх нормотворчої діяльності. *Науковий вісник*

Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2023. Вип. 75(1). С. 47-52.

175. Гладун З. С. Адміністративне право України : навч. посібник. Тернопіль, Карт-бланш, 2004. 579 с.

176. Про нормативно-правові акти : проєкт Закону України від 18 листопада 2009 року № 1343-1. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JF11B01G?an=3>.

177. Про затвердження Програми «Поліцейський офіцер громади» на 2022-2027 роки : рішення Львівської міської ради від 19 жовтня 2022 року № 953. URL : [https://www8.city-adm.lviv.ua/Pool/Info/doclmr_1.NSF/\(SearchForWeb\)/2A0D0BC51F01C140C22588E0005009E7?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/Pool/Info/doclmr_1.NSF/(SearchForWeb)/2A0D0BC51F01C140C22588E0005009E7?OpenDocument).

178. Про затвердження Програми «Поліцейський офіцер Драбівської селищної територіальної громади» на 2023-2025 роки : рішення Драбівської селищної ради Золотоніського району Черкаської області від 10 березня 2023 року № 30-7/VIII. URL : <https://drabivska-gromada.gov.ua/docs/1369712/>.

179. Про затвердження Програми «Поліцейський офіцер громади» на території Лозівської міської територіальної громади на 2023-2025 роки : рішення Лозівської міської ради Харківської області від 28 березня 2023 року № 1232. URL : <https://lozovagromada.gov.ua/documents/clfv4zytmmbj909148p17tv4a>.

180. Про затвердження програми «поліцейський офіцер громади» на 2022-2025 роки : рішення Боярської міської ради від 30 червня 2022 року № 25/1646. URL : https://mistoboyarka.gov.ua/miska_rada/normatyvni_akty/rishennia_25_1646_pro_zatverdzhennia_prohramy__politseiskyi_ofitser_hromady__na_2022-2025_roky.html.

181. Про затвердження Програми забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності на 2021–2023 роки : рішення Луцької міської ради від 23 грудня 2020 року № 2/6. URL : <https://www.lutskrada.gov.ua/documents/16823412223036765-pro-vnesennya-zmin->

do-programi-zabezpechennya-osobistoi-bezpeki-gromadyan-ta-protidii-zlochinnosti-na-2021-2023-roki.

182. Інформація про хід виконання комплексної програми профілактики злочинності та вдосконалення системи захисту конституційних прав і свобод громадян Южноукраїнської міської територіальної громади на 2022-2026 роки протягом 2022 року. URL : http://yu.mk.ua/news/show/informatsiya%c2%a0pro_khid_vikonannya_kompleksnoi_programi_profilaktiki_zlochinnosti%c2%a0ta_vdoskonalennya_sistemi_zakhistu_konstitutsiynikh_prav_i_svobod_gromadyan_%c2%a0yuzhnoukrainskoi_miskoi_teritorialnoi_gromadi_na_2022-2026_roki%c2%a0protyagom_2022_roku?

183. Вітвіцький С. С., Захарченко А. М. Правова основа взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. Українська поліцейстика : теорія, законодавство, практика. 2021. № 1. С. 80–94.

184. Кодекс адміністративного судочинства України. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

185. Панова О. О. Забезпечення публічної безпеки в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія. Харків : Панов. 510 с.

186. Про затвердження Меморандуму про співпрацю та партнерство між Головним управлінням Національної поліції у Львівській області та Новокалинівською міською об'єднаною територіальною громадою : рішення Новокалинівської міської ради Самбірського району Львівської області від 17 вересня 2020 року № 2636. URL : https://rada.info/upload/users_files/25254925/docs/8b0ffa7b4c05705b1089577f70dfa614.pdf.

187. Про затвердження Меморандуму про співпрацю та партнерство між Головним управлінням Національної поліції в Кіровоградській області та Пантаївською територіальною громадою : рішення Пантаївської селищної ради

Олександрійського району Кіровоградської області від 06 травня 2021 року № 205. URL : <https://pantaivska-gromada.gov.ua/docs/745592/>.

188. Меморандум про взаємодію у сфері забезпечення правопорядку та муніципальної безпеки в місті Києві між виконавчим органом Київської міської ради (Київською міською державною адміністрацією), Постійною комісією Київської міської ради з питань дотримання законності, правопорядку та запобігання корупції, Головним управлінням Національної поліції у місті Києві, Управлінням патрульної поліції у місті Києві та Київським міським громадським формуванням з охорони громадського порядку і державного кордону «Муніципальна варта». URL : <https://kmr.gov.ua/uk/file/121826/download?token=EQAdchGQtqVqIeYwu-2dDvkR2XFW0I1qFvOTIGO3dcA>.

189. Макушев П. В., Хрідочкін А. В. Теорія правозастосування : навч. посібн. Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2018. 360 с.

190. Рабінович П. М. Застосування правових норм. Юридична енциклопедія. В 6 т. К.: «Укр. енцикл.», 1998. Т.2: Д-Й. 1999. С. 528.

191. Пунько О. Правозастосування як форма реалізації права. Міжнародна поліцейська енциклопедія. У 10 т. К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. Т. III. Поліцейський менеджмент : історія та сучасність. С. 790.

192. Коцан-Олинець Ю. Я. Поняття правозастосовчої діяльності та її сутнісні ознаки. Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія : Юридична. 2015. Вип. 2. С. 52-63.

193. Павлишин О. В. Правозастосування та його ознаки в контексті семіотико-правового аналізу правової реальності. Філософські та методологічні проблеми права. 2017. № 1 (13). С. 161–172.

194. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між посадовими особами підрозділів Державної прикордонної служби України та територіальних органів Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в місцях значного скупчення транспортних засобів перед пунктами

пропуску через державний кордон України : наказ МВС України від 16 лютого 2017 року № 128. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0346-17#Text>.

195. Постанова Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 21 жовтня 2019 року у справі № 331/3946/19. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85102229>.

196. Постанова Дубенського міськрайонного суду Рівненської області від 09 грудня 2022 року у справі № 559/3268/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107852341>.

197. Серета В. В. та ін. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ : Загальна частина : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2015. 512 с.

198. Наскалов О. В. Деякі аспекти взаємодії підрозділів Національної поліції України під час розслідування злочинів, пов'язаних із вибухами. Наука і правоохорона. 2016. № 4 (34). С. 175-181.

199. Назар Т. Я. Форми взаємодії підрозділів молодіжної превенції у профілактиці правопорушень. Форум права. 2015. № 5. С. 160-165. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2015_5_29.pdf.

200. Крижановська О. В. Форми реалізації взаємодії Національної поліції з органами публічної влади у сфері забезпечення правопорядку. Право та державне управління. 2020. № 1 том 1. С. 77-84.

201. Петков В. П. Сутність, функції і види стратегічного планування в організації. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 2. С. 58-63.

202. Гордієнко С. Г., Доронін І .М. Стратегічне планування у сфері державної безпеки як прикладна проблема. Інформація і право. 2023. № 1. С. 168-176.

203. Васюк С. В. Про стан планування діяльності органів і підрозділів Національної поліції України. Юридичний бюлетень : науковий журнал. 2021. Вип. 23. С. 121-127.

204. Шило Є. П. Функція планування Національної поліції України: проблеми правового забезпечення та шляхи удосконалення. European Political and Law Discourse. Praha (Czech Republic). 2020. Вип. 5. Т. 7. С. 96–100.

205. Кобзар О. Ф. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія. Харків; Дніпропетровськ : Панов, 2015. 316 с.

206. Фелик В. І. Система функцій профілактичної діяльності Національної поліції України. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 2. С. 156–158. URL : http://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/2_2016.pdf.

207. Литвинов О. М. Кримінологічні прогнозування і планування в координації діяльності суб'єктів профілактики злочинів. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2001. № Спец. вип. С. 69-74.

208. Завидняк І. О. Планування і взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним обігом підакцизних товарів. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2018. Вип. 3-4. С. 205-211.

209. Про затвердження Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 24 грудня 2015 року № 202. URL : <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>.

210. Управління органами Національної поліції України : підручник. За заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Стильна типографія, 2017. 580 с.

211. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії органів Державної прикордонної служби України та Національної поліції України під час виконання завдань у межах зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення : наказ МВС України від 05 квітня 2019 року № 251. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0421-19#Text> .

212. Покровський відділ поліції. Головна. Новини : Селидівські поліцейські взяли участь у нараді міської служби у справах дітей м. Новогродівка 25 січня 2019 року URL : <http://pokrovsk-police.dn.ua/news/view/6542>.

213. Комплексна програма покращення координації та повсякденної (оперативної) діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку на території Хмельницької області на 2016-2020 роки. URL : <https://www.khm.gov.ua/uk/file/68989/download?token=hdo6NEDn>.

214. Демський Н. В. Організаційні форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України та інших суб'єктів профілактики правопорушень. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 5. С. 129-132. URL: http://lsey.org.ua/5_2020/30.pdf.

215. У Новоград-Волинській окружній прокуратурі на координаційній нараді правоохоронних органів обговорили проблемні питання та визначили заходи щодо їх вирішення. URL : <https://otg.mrada-baranivka.gov.ua/index.php/2018-04-16-20-31-59/4214-u-novohrad-volynskii-okruzhnii-prokuraturi-na-koordinatsiinii-naradi-pravookhoronnykh-orhaniv-obhovoryly-problemni-pytannia-ta-vyznachyly-zakhody-shchodo-ikh-vyrishennia>.

216. Максим Козицький взяв участь у Координаційній нараді керівників правоохоронних органів області. URL : <https://loda.gov.ua/news/59033>.

217. Про Координаційну раду з питань попередження та профілактики правопорушень, дитячої бездоглядності та захисту прав школярів : наказ Департаменту освіти та науки Івано-Франківської міської ради від 26 березня 2019 року № 270. URL : <https://osvita.if.ua/page/pro-koordinatsiinu-radu-z-pitan-poperedzhennia-ta-profilaktiki-pravoporushen-ditiachoyi-bezdogliadnosti-ta-zakhistu-prav-shkoliariv>.

218. Про створення та затвердження положення координаційної ради з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та торгівлі людьми : рішення виконавчого комітету Журавненської

селищної ради Стрийського району Львівської області від 30 червня 2021 року № 58. URL : <https://zhuravnenska-gromada.gov.ua/koordinacijna-rada-z-pitan-protidii-domashnomu-nasilstvu-nasilstvu-za-oznakoju-stati-ta-torgivli-ljudmi-15-47-34-21-07-2021/>.

219. Відбулося засідання координаційної ради з питань профілактики правопорушень та запобігання злочинності серед дітей. URL : <https://smilara-rada.gov.ua/content/vidbulosya-zasidannya-koordinacijnoyi-rady-z-pitan-profilaktyky-pravoporushen-ta>.

220. Про проведення засідання Координаційної ради з питань профілактики бездоглядності, правопорушень та соціально-правового захисту дітей Центрально-Міської районної ради у місті Кривий Ріг. URL : https://vykonkom-tsmkr.gov.ua/pro_provedennya_zasidannya_koordinacijno_radi_z_pitan_proflaktiki_bezdoglyadnost-_pravoporushen_ta_socalno-pravovogo_zahistu_dtej.html.

221. Інформація про стан виконання упродовж I півріччя 2019 року міської цільової комплексної програми профілактики та протидії злочинності в місті Києві «Безпечна столиця» на 2019–2021 роки. URL : <https://kyivcity.gov.ua/img/item/general/4066.pdf>.

222. План основних заходів Національної поліції України на 2021 рік. URL : https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/Docs/Dialnist/plzny_zahodiv/Plan_NPU_na_2021.pdf.

223. Звіт про виконання Плану основних заходів Національної поліції України на 2021 рік. URL : https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/Docs/plan%20osnovnich%20zachodiv/Zvit_POZ_NPU_za_2021.pdf.

224. Безпечне середовище в закладах освіти – МОН, МВС та Національна поліція України обговорили можливості спільної роботи. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/bezpechne-seredovishe-v-zakladah-osviti-mon-mvs-ta-nacionalna-policiya-ukrayini-obgovorili-mozhливosti-spilnoyi-roboti>.

225. Підписано меморандум про співпрацю. URL : <https://rozvytok-osvity.te.ua/memorandum-pro-spivpratsyu>.

226. Про затвердження Положення про інформаційно-комунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України : наказ МВС України від 03 серпня 2017 року № 676. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17#Text>.

227. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Електронний кабінет ювенального поліцейського» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ МВС України 27 грудня 2022 року № 855. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0055-23#Text>.

228. Глумачний словник української мови. Ред. тому: Бурячок А. А., Доценко П. П. К., 1973. Т. 4. 1973. С. 840.

229. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 3 : К. М. 2001. 792 с.

230. Миколаєць А. П. Методи взаємодії держави та громадськості у сучасній Україні. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство» Розділ V. Трудове право; Право соціального забезпечення. 2022. С. 146–150. URL : <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/273624/269002>.

231. Полянський А. Адміністративно-правові форми та методи взаємодії судово-експертних установ з правоохоронними органами. Актуальні проблеми правознавства. № 1. Т. 2. 2017. С. 42–47.

232. Байдюк І. І. Методи взаємодії державної прикордонної служби України з іншими правоохоронними органами. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. Випуск 66. 2021. С. 123-128.

233. Іщенко І. В. Види методів та форм діяльності суб'єктів ювенальної превенції. Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2018. Вип. 1. (81). С. 161–167.

234. Бурбика В. О. Методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Наше право. № 1. 2017. С. 78–83.

235. Назар Т. Я. Методи взаємодії підрозділів ювенальної превенції Національної поліції та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень серед дітей. Приватне та публічне право. № 3. 2020. С. 78–81.

236. Ільницький В. О. Адміністративно-процесуальна діяльність органів Національної поліції : автореф. дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2017. 22 с.

237. Гумін О. М. Теоретико-правові аспекти профілактики адміністративно карних діянь. Юридичний науковий електронний журнал. № 5. 2015. С. 118-120. URL : http://lsej.org.ua/5_2015/33.pdf.

238. Вдовиченко О. М. Застосування методів публічного адміністрування в сучасних умовах : теоретичні та практичні аспекти. Південноукраїнський правничий часопис. № 3. 2022. С. 124–132.

239. Адміністративно-правове регулювання діяльності патрульної поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні : моногр. Х. П. Ярмакі, Р. М. Пилипів, М. Ю. Веселов. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. 240 с.

240. У закладах освіти міста проходять заходи щодо профілактики правопорушень серед підлітків. Департамент освіти та науки Одеської міської ради. URL : <https://osvita-omr.gov.ua/u-zakladakh-osvity-mista-prokhodiat-zakhody-shchodo-profilaktyky-pravoporushen-sered-pidlitkiv-2/>.

241. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08 вересня 2005 року № 2866-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.

242. Коровайко А. О. Заохочення як метод державного управління у галузі закордонних справ. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2013. № 6-3. том 1. С. 64–66.

243. Сукманова О. В. Методи публічного адміністрування охорони права власності в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки. Випуск 2. Том 3. 2018. С. 104–109.

244. Адміністративне право України (загальна частина) : навч. посіб. / Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. ; Вид. 2-е, доп. Львів : СПОЛОМ, 2021. 616 с. Бібліогр.: С. 612-614 (29 назв).

245. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус як метод реалізації виконавчої влади в Україні в контексті здійснення адміністративної реформи. Актуальні проблеми державотворення в умовах адміністративної реформи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 11–12 квітня 2003 року). Запоріжжя : Юридичний ін-т МВС України, 2003. С. 102–106.

246. Резнік О. М. Адміністративно-правові методи діяльності правоохоронних органів України із забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. Випуск 49. Том 2. 2018. С. 73–77.

247. Пісоцька К. О. Метод примусу в адміністративній діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 2. С. 141–146.

248. Пророченко В. В., Шестак Л. В. Адміністративний примус як метод державного управління. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2020 № 47 том 1. С. 158–161.

249. Дембіцька С. Л. Адміністративний примус як беззаперечний метод здійснення державної влади. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. Випуск 31. Том 2. 2015. С. 121–124.

250. Про утворення Державної установи «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей» : наказ Міністерства соціальної політики України від 11 грудня 2018 року № 1852. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1458-18#Text>.

251. Про затвердження Порядку ведення обліку дітей дошкільного, шкільного віку та учнів : постанова Кабінету Міністрів України від 13 вересня

2017 року № 684. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2017-%D0%BF#Text>.

252. Деякі питання діяльності центрів соціальних служб : постанова Кабінету Міністрів України від 01 червня 2020 року № 479. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%86%D1%96#Text>.

253. Шоптенко С. С. Зміст та основні напрями інформаційного забезпечення адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів. Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія : ПРАВО. Випуск 46. Том 2. 2017. С. 50–54.

254. Дубков А. В. Методи взаємодії органів місцевого самоврядування з суб'єктами підприємницької діяльності задля соціально-економічного розвитку територіальних громад. Електронне фахове видання «Державне управління».

№ 18. 2021. С. 137–142. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2021/24.pdf.

255. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини : постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008. № 866. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#n15>.

256. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що надають соціальні послуги бездомним особам : наказ Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету України у справах національностей та релігії, Державного департаменту України з питань виконання покарань від 19 лютого 2009 року № 70/411/101/65/19/32. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0419-09#n78>.

257. Козубовська, І. В., Смуk О. Т. Патронаж як важлива складова професійної діяльності соціального працівника. Науковий вісник Ужгородського

національного університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2014. Вип. 34. С. 93–95. Бібліогр.: с. 94 (5 назв).

258. Богатирьова О. І. Соціальний патронаж як складова діяльності служби пробації. Європейські перспективи. № 7. 2013. С. 78–84.

259. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : Закон України від 17 березня 2011 року № 3160-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17>.

260. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб : наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства юстиції України від 07 листопада 2011 року № 429/831/769/3279/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1441-11#Text>.

261. Про затвердження Порядку взаємодії установ виконання покарань, уповноважених органів з питань пробації та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : наказ Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України від 03 квітня 2018 року № 974/5/467/609/280. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0408-18?find=1&text..>

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для поліцейських підрозділів превентивної діяльності (дільничних офіцерів поліції, поліцейських офіцерів громад, поліцейських ювенальної превенції) (опитано 142 особи)

1. Загальний стаж роботи в у Вашому підрозділі поліції:

- 1) до 1 року – 28 (20%)
- 2) від 1 до 3 років – 58 (41%)
- 3) від 3 до 5 років – 37 (26%)
- 4) більше 5 років – 19 (13%)

2. Здійснення профілактики правопорушень нормативно-правовими актами врегульовано:

- 1) достатньо – 53 (37%)
- 2) недостатньо – 75 (53%)
- 3) важко відповісти – 14 (10%)

3. Як Ви оцінюєте рівень взаємодії підрозділів, в яких Ви працюєте з територіальними громадами, органами місцевого самоврядування у профілактиці правопорушень?

- 1) високий – 30 (21%)
- 2) належний – 60 (42%)
- 3) недостатній – 45 (32%)
- 4) взаємодія практично відсутня – 7 (5%)

4. Як Ви оцінюєте рівень взаємодії підрозділів, в яких Ви працюєте з громадськими формуваннями у профілактиці правопорушень?

- 1) високий – 43 (30%)
- 2) належний – 68 (48%)
- 3) недостатній – 22 (16%)
- 4) взаємодія практично відсутня – 9 (6%)

5. Як Ви оцінюєте рівень взаємодії підрозділів, в яких Ви працюєте з іншими підрозділами поліції у профілактиці правопорушень?

- 1) високий – 50 (35%)
- 2) належний – 79 (56%)
- 3) недостатній – 10 (7%)
- 4) взаємодія практично відсутня – 3 (2%)

6. Які із зазначених форм доцільно використовувати під час взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень? (можливість вибрати кілька відповідей)

1) участь у підготовці спільних нормативно-правових актів	– 20 (14%)
2) укладення договорів	– 45 (32%)
3) розроблення та реалізація планів спільних дій	– 84 (59%)
4) спільний аналіз рівня та структури правопорушень	– 14 (10%)
5) участь у координаційних нарадах	– 50 (35%)
6) створення спеціальних координаційних органів	– 24 (17%)
7) обмін інформацією	– 122 (86%)

7. Які із зазначених принципів найбільш часто Ви використовуєте під час взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень? (можливість вибрати кілька відповідей)

верховенство права	– 34 (24%)
законність	– 112 (79%)
дотримання прав і свобод людини	– 102 (72%)
публічність та прозорість	– 65 (46%)
взаємодія з населенням	– 124 (87%)
політична нейтральність	– 68 (48%)

8. Чи доцільно поліцейським підрозділів превентивної діяльності надати право ініціювати або брати участь у підготовці програми профілактики правопорушень на певній території:

1) доцільно	– 102 (72%)
2) недоцільно	– 24 (17%)
3) важко відповісти	– 16 (11%)

**СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ
ДИСЕРТАЦІЇ**

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Демський Н. В. Організаційні форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України та інших суб'єктів профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 129–132. URL : http://lsej.org.ua/5_2020/30.pdf.

2. Демський Н. В. Реалізація підрозділами превентивної діяльності Національної поліції принципу взаємодії з населенням у сфері профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 359–362. URL : http://lsej.org.ua/4_2023/87.pdf.

3. Демський Н. В. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 4. С. 68–72.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Демський Н. В. Концепція «Community Policing» у діяльності підрозділів превентивної діяльності поліції як управлінська основа взаємодії у забезпеченні безпеки громад. *Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави* : матеріали круглого столу (12 травня 2023). Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 127-129.

2. Демський Н. В. Взаємодія підрозділів превентивної діяльності поліції з населенням у сфері профілактики правопорушень. *Державна політика щодо протидії торгівлі людьми і незаконній міграції: Україна та світ* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (9 червня 2023). Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 72-75.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Львівського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, професор
полковник поліції

Тарас СОЗАНСЬКИЙ

2023

АКТ

16.06.2023

Львів

№ 58

**Про впровадження результатів дисертації
Демського Назара Васильовича
«Адміністративно-правове регулювання
взаємодії підрозділів превентивної діяльності
Національної поліції України з іншими
суб'єктами профілактики правопорушень» в
освітній процес ЛьвДУВС**

Уклала експертна комісія з виявлення, узагальнення та впровадження позитивного досвіду роботи у складі:

- начальника відділу забезпечення якості освіти та методичної роботи кандидата юридичних наук, доцента Руслана СТРОЦЬКОГО;
- начальника відділу організації наукової роботи кандидата юридичних наук майора поліції Людмили ПАВЛИК;
- т.в.о. декана факультету № 3 ІПФПНП підполковника поліції Юрія ГУЦУЛЯКА;
- завідувача кафедри адміністративного права та адміністративного процесу факультету № 3 ІПФПНП кандидата юридичних наук, доцента капітана поліції Юрія ХАТНЮКА;
- директора загальної бібліотеки Ірини КРАВЕЦЬ.

Комісія відповідно до наказу по університету від 24 березня 2021 року № 100 розглянула й узагальнила матеріали дисертації, поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» ад'юнкта кафедри адміністративного права та адміністративного процесу факультету № 3 ІПФПНП та наукові праці Демського Назара Васильовича «Адміністративно-правове регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень».

Проаналізовано основні результати дослідження Демського Н. В., зокрема наукові праці, в яких опубліковані теоретичні положення дисертації:

1. Демський Н. В. Організаційні форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України та інших суб'єктів профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 129-132 (стаття).

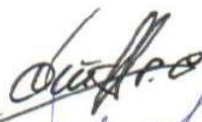

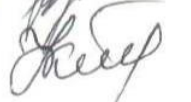
2. Демський Н. В. Реалізація підрозділами превентивної діяльності Національної поліції принципу взаємодії з населенням у сфері профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 359-362 (стаття).

3. Демський Н. В. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 4. С. 68-72 (стаття).

4. Демський Н. В. Концепція «community policing» у діяльності підрозділів превентивної діяльності поліції як управлінська основа взаємодії у забезпеченні безпеки громад. *Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повосенної відбудови держави* : збірник тез круглого столу (12 травня 2023). Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 127-129.

На основі проведеного аналізу комісія зробила висновок, що наукові праці Демського Н. В. містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації, що дає підстави запровадити їх для використання в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ, зокрема при викладанні навчальних дисциплін «Партнерство поліції із органами публічного адміністрування та суспільством», «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Поліцейська діяльність», а також рекомендувати їх до вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр», «магістр» та освітньо-наукового ступеня «доктор філософії».

Члени комісії:

 Руслан СТРОЦЬКИЙ
 Людмила ПАВЛИК
 Юрій ГУЦУЛЯК
 Юрій ХАТНЮК
 Ірина КРАВЕЦЬ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Департаменту патрульної
поліції Національної поліції України
полковник поліції

Євгеній ЖУКОВ

АКТ

**впровадження результатів дисертації Демського Назара Васильовича
«Адміністративно-правове регулювання взаємодії підрозділів
превентивної діяльності Національної поліції України з іншими
суб'єктами профілактики правопорушень»**

«44» 06 2023 року
№ 10456/41/44/01-2023

м. Київ

Комісія у складі:

начальника управління кадрового забезпечення Департаменту патрульної поліції Національної поліції України полковника поліції Черстого Максима Анатолійовича, начальника управління юридичного забезпечення та міжнародного співробітництва Департаменту патрульної поліції Національної поліції України капітана поліції Дзюби Олександра Івановича та начальника відділу професійної підготовки управління кадрового забезпечення Департаменту патрульної поліції Національної поліції України майора поліції Руденка Євгенія Геннадійовича, склала цей акт у тому, що запропоновані Демським Назаром Васильовичем рекомендації щодо вирішення проблем реалізації адміністративно-правового регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень були використані:

– при проведенні занять у системі службової підготовки патрульних поліцейських територіальних управлінь та Департаменту патрульної поліції Національної поліції України;

– під час організації взаємодії з іншими підрозділами Національної поліції України, правоохоронними органами та громадськістю з метою профілактики адміністративних та кримінальних правопорушень.

Зазначені рекомендації були запропоновані Демським Н. В. на підставі отриманих результатів дисертаційного дослідження «Адміністративно-правове регулювання взаємодії підрозділів превентивної

діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень».

**Начальник управління кадрового забезпечення
Департаменту патрульної поліції
Національної поліції України
полковник поліції**

Максим ЧЕРСТВИЙ

**Начальник управління юридичного забезпечення
та міжнародного співробітництва
Департаменту патрульної поліції
Національної поліції України
капітан поліції**

Олександр ДЗЮБА

**Начальник відділу професійної підготовки
управління кадрового забезпечення
Департаменту патрульної поліції
Національної поліції України
майор поліції**

Євгеній РУДЕНКО